

BIBLIOTECA RROMĂ / RROMANÍ BIBLIOTĚKA
Nr.3

Îngrijitorul colecției / E kolekciaĝo arakhno
Prof. Gheorghe Sarău / O profěsoro Gheorghe Sarău

Lector. Elena Diatcu

T 33. 142

Gheorghe Sarău • Corneliu Colceriu

Dicționar
ROMÂN - RRROM (Căldărăesc)
și
Dicționar
RRROM (Căldărăesc) - ROMÂN

realizate pe baza materialului lingvistic excerptat din micul
Dicționar româno-țigău (32 p.), publicat de Ioan Cibu în anul
1932, la Sebeș - Alba.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
ȘI ETNOLOGIE AL ACADEMIEI ROMÂNE
CĂRȚI A. 33. 368

Editura Kriterion
București

**Lucrarea apare cu spijinul
Fundației Soros pentru o Societate Deschisă**

ISBN 973-26-0506-5

Prefață

Fideli ideii de a continua valorificarea lucrărilor mai vechi de limbă și literatură rromani (țigănească) din spațiul nostru geografic – prin reconsiderarea (corectarea, completarea, structurarea, redactarea etc.), conform exigențelor reclamate de stadiul actual al cercetărilor din domeniul lingvisticii rrome (țigănești), a unor contribuții de acest gen – avem plăcerea să supunem atenției publicului interesat două mici dicționare (*Dicționar român-rrom (căldărăresc)* și *Dicționar rrom (căldărăresc) – român*), realizate prin fișarea și interpretarea materialului lexical conținut într-un număr de numai treizeci și două de pagini (23 p. de vocabular – „româno – țigan”, plus alte 9 p. cuprinzând trei liste de „verbe”, de „propoziții” – în fapt, propoziții monomembre și câteva sintagme nominale – și de „numerale”), cât conține lucrarea lui Ioan Cibu (*Dicționar româno-țigan*, Ediția I, 1932, Sebeș-Alba, Tipografia Johann Stegmann, 32 p.).

Deși, inițial, am dorit – ca și în alte cazuri similare – să valorificăm materialul în numele autorului, la modul discret, dezinteresat și condescendent, pe parcurs, am fost însă nevoiți – datorită multitudinii de intervenții de ordin lingvistic necesitate – să renunțăm la formula „ediție îngrijită de...”

și să trecem la reanalizarea materialului brut, potrivit normelor lexicografice. Spre ilustrare, a se vedea, la sfârșitul volumului, o pagină din *Dicționarul româno-țigau* (în realitate, un „vocabular”, care - ca orice vocabular - nu își propune, în principal, inserarea indicațiilor gramaticale sau respectarea normelor lexicografice esențiale).

Menționăm toate acestea nu pentru a scădea din incontestabilele merite pe care le prezintă *Dicționarul* în cauză, ci, dimpotrivă, pentru a aviza publicul în legătură cu dificultățile pe care le presupune un atare demers.

De altfel, acest *Dicționar* are în plus un merit aparte ce nu poate fi contestat de nimeni: *întâietatea*, căci, în ciuda dimensiunilor sale modeste (32 p.), micul *Dicționar româno-țigau* conceput de Ioan Cibu reprezintă prima abordare de sine stătătoare, cu aspirații de „dicționar”, pentru aria lexicografică *româno-romă* (țigănească), așa după cum *Micul dicționar rom-român* (editura Kriterion, București, 1992, 176 p.), realizat de *Gheorghe Sarău*, constituie primul aport lexicografic pentru domeniul *rom* (*țigănesc*) - român.

Având caracterul de operă „restituită”, totodată, prevenim cititorii că în cele două dicționare realizate de noi sunt incluse doar unitățile lexicale întâlnite în *Dicționarul* publicat de Ioan Cibu, astfel explicându-se atât caracterul său limitat, cât și prezența unor anumite cuvinte românești (de tipul regionalismelor sau al cuvintelor ieșite din uz) sau, în mod similar, absența altora (pe alocuri, pentru cuvintele românești învechite au fost făcute trimiteri la cuvintele moderne din limba română).

Legat de dificultățile cu care ne-am confruntat în acest nobil travaliu de „înveșmântare” modernă a „lucrării-mumă”, le vom aminti doar pe acelea ce conduceau la o inerentă incertitudine de moment în stabilirea genului unora din substantivele excerptate. Căci, puțini dintre vorbitorii de limbă romani (țigănească) cunosc, de pildă, că genul unor substantive este fluctuant (în unele dialecte ale limbii romani (țigănești) același substantiv este de gen masculin, iar în altele același substantiv este de gen feminin). De exemplu, fenomenul se verifică în cazul unor substantive ca: *akhorín* „nuc”, *ambrolín* „păr” (pomul), *čerxáj* „stea”, *drab* „medicament, doctorie; tutun; iarbă de descântat”, *kišáj* „nisip”, *pišóm* „purice”, *phabalín* „măr” (pomul), *sulúm* „pai” etc.

Lăsând la o parte dificultățile firești pentru astfel de întreprinderi, trebuie să reliefăm faptul că materialul extras ne-a furnizat suficiente indicii lingvistice pentru stabilirea cu exactitate a provenienței dialectale a respectivelor mostre de limbă. Astfel, nu încapе nici o îndoială că unitățile lexicale din vocabularul elaborat de Ioan Cibu provin de la romii căldărari ardeleni, existând puternice influențe din partea limbii române și, moderat, din partea limbii maghiare (v. *bolt* „prăvălie, magazin”, *špàrgä* [dorí] - cf. magh. „spàrga”, cu același sens de „sfoară; frânghie”, *holt*, „mort; mortăciune”, *iskola* „școală” ș.a.).

Dar materialul lexical fișat prezintă și alte merite. El se constituie într-o adevărată oază lexicală pentru limba ro-

maní (îgănească), deoarece conține, pe de o parte, cuvinte ce nu s-au păstrat în alte dialecte și, pe de altă parte, înmagazinează cuvinte ce constituie creații inteligente colective ale respectivei comunități rrome (căldărărești). Să notăm, bunăoară, cuvinte rare ca *sanelí* „piscă” sau *khosnorí* „batistă” (cf. vb. *khosél* „a șterge”).

De asemenea, apar cuvinte ce s-au pierdut în multe din graiurile căldărarilor, despre care ne-am obișnuit să spunem azi că le întâlnim doar în dialectele istoric constituite din *stratul I* (ce înglobează dialectele rrome din sudul Dunării, iar la noi - pe cele vorbite de rromii spoitori și de cei ursari). Este cazul unor substantive ca *sasúj* „soacră”, *sastró* „socru”, *jen* „gârlă”, al articolului hotărât *ol* (ce însoțește substantive la plural) etc. Spre deosebire de alte dialecte, trebuie pus în evidență, de asemenea, caracterul arhaic al unor cuvinte rrome din acest dialect, sesizat prin prezența unor forme foarte apropiate de cele indiene (*naw*, *navá* „nume” - cf. skr. *naman*, hind. *nām* și *nāv* „nume”; *bāv*, *bāvá* „nuntă, nunți” [și nu, ca în majoritatea graiurilor căldărărești înseși, forma *abāv*!] - cf. hind. *byāh* „căsătorie” etc.).

Am observat, în același timp, o extrem de interesantă manieră de definire prin perifrază a unor cuvinte inexistente (sau pierdute) în limba romaní (îgănească), pe care le-am extras și prezentat la sfârșitul volumului, oferindu-le și echivalentele românești.

Toate aceste plusuri ne-au determinat să găsim energia necesară pentru a „inversa” și prelucra, gramatical și lexi-

cografic, materialul lexical brut, realizând prezentul „dicționar-pereche” *rrom (căldărăesc) - român*.

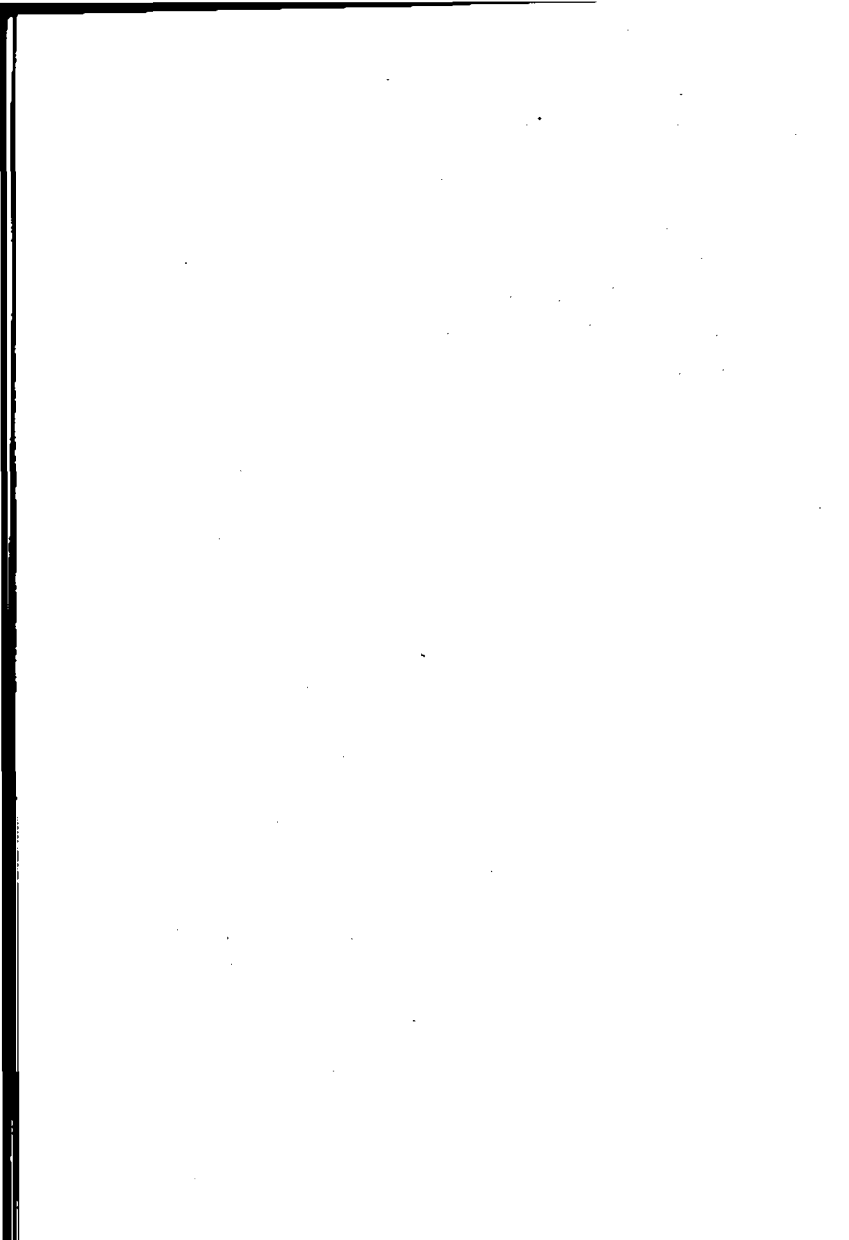
Efortul nostru, condensat în aceste două mici dicționare, ne determină să ne întărim crezul formulat în anul 1992 la începutul *Prefeței* „Micului dicționar rrom-român” mai sus amintit (p. 7), anume acela că este necesar ca „/.../ înainte de a se trece, pe teren, la noi explorări dialectologice, în domeniul limbii rromâni (figănești), să se procedeze la reconsiderarea și valorificarea întregului material lingvistic rrom /.../, existent în demersurile unor autori ca: Mihail Kogălniceanu, Barbu Constantinescu, J.A. Vaillant, Henrik Wlislöcki, C.J. Popp Șerboianu, C.Ș. Nicolaescu-Plopșor, George Potra, Ioan Cibru, Al. Graur, Emil Petrovici, Andrei Avram ș.a.”, între care l-am adăuga și pe ilustrul turcolog *Vladimir Drimba*.

Pătrunși de această necesitate, revenim plini de speranțe că, poate, cu voia lui Dumnezeu, vom izbuti să întregim galeria acestor restituiri.

aprilie 1996

Autorii

Precizări în legătură cu maniera de redactare și de utilizare a celor două Dicționare

A c c e n t u l a fost indicat, în cazul cuvintelor rome (țigănești), în toate situațiile (atât la formele de singular și plural ale cuvântului-titlu, cât și în flexiunea verbală și nominală).^ē

La cuvintele rome (țigănești) ce reprezintă împrumuturi relativ noi (cele din faza istorică „balcanică” și cele moderne), s-a recurs la accentul grav „” (cf. *gazèt/a*, -i [e] *s.l.* *ziar*, -e *s.n.*), iar pentru marcarea accentului pe celelalte cuvinte - la accentul ascuțit „” (*dad*, -á *m.l.* *tată*, *tați s.m.*).

Evident, pe cuvintele monosilabice, pe diftongi (mai ales în desinențe) ori pe vocalele care au în configurația lor grafică și semne diacritice, nu s-a indicat accentul.

C u v â n t u l - t i t l u

Secvența comună la singular și plural din cuvântul-titlu (care nu corespunde neapărat cu rădăcina!) a fost delimitată de secvențele finale (terminații), ce presupun modificări, printr-o bară și codificată, în funcție de situație, prin tildă sau prin cratimă:

pirî, -ă *s.l.* *oal/ă*, -e *s.l.* (prin cratimă);

sap, -á *m.l.* *șarpe*, *șerpi s.m.* (prin tildă).

Imediat după cuvântul-titlu s-a dat indicația gramaticală (a se vedea în acest sens cele două liste de abrevieri și semne utilizate), apoi a fost inserat echivalentul, de asemenea prezentat ca și cuvântul-titlu după aceleași criterii, urmat, în final, de indicația gramaticală în limba în care s-a făcut echivalarea.

Evident, maniera de descriere simetrică a cuvintelor-titlu și a echivalentelor lor se abate întrucâtva de la uzanțele lexicografice în cazul dicționarelor bilingve. Dar, știindu-se că pentru limba română (țigănească) nu există, ca pentru alte limbi, prea multe lucrări tipărite, considerăm că trebuie exploatat orice prilej pentru ca cititorul rrom să-și întipărească formele corecte ale acestei limbi.

Dacă forma de plural din cuvântul-titlu presupune modificări prea mari față de forma de singular (la substantive, adjective, pronume), atunci s-a renunțat la ~ (tildă) sau la / (bară) și s-a preferat ca respectivele cuvinte (la sg. și la pl.) să fie date în întregime: *șarpe, șerpi s.m. sap, ~á m.l.*

De altfel, aceste criterii generale se regăsesc la fiecare parte de vorbire reprezentată de cuvântul-titlu:

Substantivele, adjectivele, pronumele, numeralele și verbele au fost prezentate în dicționare din aceeași perspectivă simetrică.

S u b s t a n t i v e l e :

șósó), *-á m.l.* iepur/e, *-i s.m.* (forma de *sg.* se repetă la *pl.* dar primește desinență);

gon/ó, -é *m.l.*, sac, ~i *s.m.* (secvența invariabilă de la sg. se repetă la pl., dar primește o desinență);
nume, -- *s.n.* na/w, -vá *m.l.* (forma de sg. coincide cu cea de pl. și, în astfel de cazuri, absența desinenței de pl. se marchează prin cratimă);
șarpe, șerpi *s.m.* sap, ~á *m.l.* (formele de sg. și pl. sunt diferite și, din acest motiv, sunt reproduse ca atare).

Adjectivele:

parn/ó, -í, -é, -é *pašn.* alb, (~ă, ~i, ~e) *adj.*

Pronumele:

amar/ó, -í, -é, -é *pašn.* *aj pesqi sarn.* al meu, (ai (ale) mele)
pron., adj. pos.

Numeralele:

šowardés *ginav.* șaizeci *num. card.*

Verbele:

Și verbele au fost prezentate din perspectiva paralelismului, indicându-se, suplimentar, în limba de echivalare română, toate formele de perfect compus (în limba romani îi corespunde perfectul). Astfel, se întâlnesc două situații:

a) *când cuvântul-titlu este rrom (figănesc):*

dikhél (*perf.* dikhlăs) *tr. kern.* a vedea *vb.tr.*

b) *când cuvântul-titlu este românesc:*

vedea [*prez.* el (ea) vede] *vb.tr.* **dikhél** *tr. kern.* (eu) am

*văzut (me) dikhlém, (tu ai văzut (tu) dikhlăn, el (ea) a văzut
vow (voj) dikhlăs, (noi) am văzut (amé) dihlăm, (voi) ați
văzut (tume) dikhlé(n), ei (ele) au văzut (von) dikhlé(n).*

Uneori, la verb, a fost indicată și forma de imperativ singular (care coincide, de fapt, cu rădăcina verbului!).

Prepozițiile, postpozițiile, conjuncțiile, interjecțiile și adverbele au fost descrise în conformitate cu uzanțele lexicografice.

Alfabetul limbii rromaní (țigănești)

Litere în alfabetul limbii rromaní (țigănești)	Echivalentele în limba română
<i>A ambról</i> „pară”	A
<i>Ă gălisardém</i> „am terminat” (numai în cuvinte împrumutate din limba română)	Ă
<i>Ă borū</i> „mirese”	diftongli -ja-, -ɟa-
<i>B baró</i> „mare”	B
<i>C cǐgnó</i> „mic”	Ț
<i>Ć ćiriklí</i> „pasăre”	ce, ci
<i>Čh čhuri</i> (numai în cuvintele care cunosc în diferite dialecte rrome opoziția č/š. În dial. <i>urs.</i> , de ex., <i>čhuri</i> , „cușit” se pronunță „ciurí”, iar în alte dial., ca în dial. <i>căld.</i> , se pronunță „șurí”.	Ș
<i>D dad</i> „tată”	D
<i>E lové</i> „bani”	E
<i>Ě le rromněnča</i> „cu țigăncile”	diftongul -je-

È *kē* „că” (influență a lb. balcanice, ca variantă fonetică în dial. căld. a voc. e: *khēr* („chăr”) casă)

F *fēlurin* „tei”

G *grast* „cal”

G+e: *ger* „râie; chelie”

G+i: *ginél* „a număra”

H *haj!* „haj!, haide!” (numai în cuvintele împrumutate relativ recent sau în cele de proveniență balcanică, mai puțin cele de origine grecească).

X *xabe* „mâncare” (în cuvintele de origine prebalcanică sau grecească)

I *i w* „zăpadă”

Ī *dīwēs* „zi”

J *jag* „foc” (intervocalic sau, la început și la sfârșit de cuvânt; în componența diftongilor -*ja-*, -*je-*, -*jo-*, -*ju*, respectiv -*aj-*, -*ej-*, -*oj-*)

Ă

F

G

ghe (ca în cuv. *gherghef*)

ghi (ca în cuv. *ghicitor*)

H

H (ca în cuv. *haină*)

I

-*ĭ* (i dublat de un ăsemivocalic)

calic)

i

<i>I</i> <i>sî</i> „este” (foarte frecvent, ca variantă fonetică a voc. <i>i</i> , doar în dial. căld. Apare, de asemenea, și în cuvintele preluate din limba română)	Î [Â]
<i>K</i> <i>kaló</i> „negru”	C
<i>Kh</i> <i>khër</i> „casă”	Kh
<i>L</i> <i>lil</i> „carte; scrisoare”	L
<i>M</i> <i>muj</i> „gură”	M
<i>N</i> <i>nevó</i> „nou”	N
<i>O</i> <i>opré</i> „sus”	O
<i>Ö</i> <i>porróri</i> „mățișor”	diftongul -io-
<i>P</i> <i>puranó</i> „vechi”	P
<i>Ph</i> <i>phral</i> „frate”	Ph
<i>R</i> (în cuv. împrumutate)	R
<i>Rr</i> <i>rrom</i> „rom; țigan” (vibrant, lung și nazalizat, perceptibil în aria românească la rromii spoitori și căld., în cuv. prebalcanice)	R (vibrant, lung și nazalizat)
<i>S</i> <i>sap</i> „șarpe”	S
<i>Ś</i> <i>śosóǵ</i> „iepure”	Ś
<i>T</i> <i>tumé</i> „voi”	T
<i>Th</i> <i>thagár</i> „împărat”	Th

U nasí „rău“

W wow „el“ (perceput ca *u* în dial. rrome din aria de răspândire românească).

V var „dată; oară“

Z zèleno „verde“

Ž slúžnika „slujnică“

ʒ (cuvintele care cunosc în diferite dial. țigănești opoziția *ž/ʒ* sunt pronunțate de țiganii ursari, spoitori și căldărari în exclusivitate -*ž*- (v. mai sus!), în timp ce aceleași cuvinte sunt pronunțate de ceilalți rromi ca *ʒ* [*ǰ, ge, gi*]; De ex. *ʒukél* „câine“ se pronunță „juchél“ (urs., căld., spoit.).

-*ø* (literă postpozițională; apare în desinențele cuv. aflate la cazul locativ și ablativ).

Ex.: *mánøar* „de (căt-re) mine“, *léšøe* „la el“

U

U

V

Z

J (ca în cuv. *joc*)

J (ca în cuv. *joc*)

d (înaintea de litera -*n*-)

t (înaintea oricărei litere, în afară de -*n*-)

-*ç*- (literă postpozițională;
apare în desinențele cuv.
allate la cazul comitativ
[sociativ]-instrumental):

Ex.: *mânça* „cu mine”;

leça „cu el”

ç (ca în cuv. *fară*, înainte de *-n-*)
s (înaintea oricărei litere, în
afară de litera *-n-*)

-*q*- (literă postpozițională;
apare în desinențele de
genitiv și dativ).

Ex.: *grastésqo* „al calului”

grastésqe „calului”

grasténqo „al cailor”

grastenqe „cailor”

c (înaintea oricărei litere în
afară de litera *-n-*; la fel ca în
cuv. *coviltir*)

che (înaintea oricărei litere în
afară de *-n-*, urmată de c; c;
în cuv. *cheŭ*)

g (înaintea de litera *-n-*; ca în
cuv. *goŭ*)

ghe (înaintea literei *-n-*, da
urmată de *-e-*; ca în cuv.
gheară)

Abrevieri românești și semne

Abrevieri

- acuz.* (cazul) acuzativ.
adj. adjectiv; adjectival.
adv. adverb; adverbial.
arg. argou; forma argotică.
art. articol; articulat.
card. (numeral) cardinal.
căld. căldăresc (romii),
căldărari.
conj. conjuncție.
cuv. cuvânt.
dem. pronume, adjectiv
demonstrativ.
dial. dialect, dialectal.
dim. diminutiv, diminutival.
f. (genul) feminin.
fam. familiar.
gen. (cazul) genitiv, genitival.
hind. limba hindi.
hot. (articol; pronume;
adjectiv hotărât.
imper. (modul) imperativ.
imperf. (timpul) imperfect.
- impers.* (impersonal).
ind. (modul) indicativ.
interj. interjecție.
interog. (pronume, adjectiv)
interogativ.
intr. (verb) intransitiv.
invar. invariabil.
inv. învechit; forma ieșită
din uz.
lb. limbă
lingv. lingvistic, lingvistică.
loc. (cazul) locativ.
m. (genul) masculin.
magh. maghiar, limba maghiară.
m.m.c.perf. (timpul) mai
mult ca perfect.
neg. (adverb; pronume;
adjectiv) negativ.
nehot. (adjectiv; pronume)
nehotărât.
nom. (cazul) nominativ.
num. numeral.

obl. oblic; formă la cazurile oblice.
ord. (numeral) ordinal.
p. ext. prin extensiune.
peior. peiorativ.
perf. (timpul) perfect.
pers. persoană; (pronume) personal.
pl. (numărul) plural.
pos. (pronume; adjectiv) posesiv.
pref. prefix.
prep. prepoziție
prez. (timpul) prezent.
pron. pronume; (adjectiv) pronominal.
recipr. reciproc.
refl. (verb; pronume) reflexiv.
rel. (pronume) relativ.

s.f. substantiv feminin.
s.m. substantiv masculin.
s.n. substantiv neutru.
sg. (numărul) singular.
skr limba sanscrită.
spoit. (rromii) spoitori; (dialectul) spoitoresc.
tr. (verb) tranzitiv.
urs. (rromii) ursari; (dialectul) ursăresc.
v. vezi.
var. variantă.
vb. verb; verbal.
vb. intr. verb intransitiv.
vb. refl. verb reflexiv.
vb. tr. verb tranzitiv.
voc. (cazul) vocativ.
vulg. vulgar.

Semne

- ~ tilde (suplinește o secvență invariabilă din corpul cuvântului-titlu).
- > „a dat”
- < „provine din”
- ˘ accent „grav” (în cazul cuvintelor împrumutate).
- ˙ accent „ascuțit” (pentru a marca locul accentuării în toate situațiile).

Rromani gramatikani terminològia and-i xarni fòrma aj redakciaqe semnorre

- ablat.* (o) Ablativo [„cazul ablativ”].
- adv.* (o) adverbò [„adverbul”].
- adv. konstr.* (i) adverbutni konstrùkia [„construcție adverbială”].
- akan.* (o) akanutno vaxt [„(timpul) prezent”].
- akuz.* (o) Akuzativo [„cazul acuzativ”].
- akh-sqi f.* (i) akharimasqi fòrma; (o) Vokativo [„forma de strigare (chemare), vocativul”].
- arg.* (i) argotikani fòrma [„formă argotică”].
- art.* (o) artikulo; (bi)definít artikulo; (bi)prinçardi sam. (pašn., art. th. a.) [„articol; articol (ne)hotărât; pronume (ne)hotărât (adj., art. ş.a.)”].
- bidec.* bideciziaq/o, (-i, -e, -e) dikh *biprinç*.
- bidef.* bidefinít [dikh *biprinç*].
- biparuv.* biparuvd/o, (-i, -e, -e) [„invariabil, ~ă, ~i, ~e”].
- biperf.* (o) biperfèkto [„(timpul) imperfect”].
- biprinç.* biprinçard/o, (-i, -e, -e); (i) biprinç. sarn.; ~art.: ~pašn. [„nehotărât, (-tă, -ți, -te), nedefini/t, (-tă, -ți, -te), pron. nehot.; art. nehot.; adj. nehot.”].
- bitr.* bitranzitiv [„intranzitiv”].
- bitr.kern.* (i) bitranzitiv kernanvni [„verb intranzitiv”].
- bizen.* bizenutn/o, (-i, -e, -e) [„impersonal, (~ă, ~i, ~e)”].
- buxl.* buxlimasøar [„prinç extindere”].
- but.* k-o butipen [„la plural”].
- çhib.* çhibutn/o, (-i, -e, -e) [„lingvistic, (~ă, ~i, ~e)”].
- dec.* deciziaq/o, (-i, -e, -e) dikh *prinç*.

- def.* definit [dikh *p r i n z*].
- dial.* dialektikani fôrma; dialèkto [„formă dialectală”, „dialect”].
- dikh* dikh!, dikhen!, [„vezi!, v., cf.”].
- dim.* (o) diminutîvo; (i) xurdôrri fôrma [„diminutivul”; „forma mărunătă”; v. și *xurd.*].
- fam.* (i) familiaqi fôrma [„formă familiară”].
- ginav.* (i) ginavni [„numeralul”].
- hind.* (i) hindi çhib [„limba hindi”].
- xorax.* xoraxane rroma [„romi musulmani; romi spoitori”].
- xurd.* (i) xurdôrri fôrma; (o) diminutîvo [„forma mărunătă”; diminutivul; v. și *dim.*].
- imper.* (o) imperatîvo [„(modul) imperativ”].
- ind.* (o) indikatîvo [„(modul) indicativ”].
- interz.* (i) interzêkcia [„interjecție”].
- jekh.* k-o jekhipen [„la singular”].
- jekh-avr.* jekhe-avres; jekh-avr.kern. [„reciproc; verb cu acțiune reciprocă”].
- kard.* kardinàlo; (o) kard.ginavni [„cardinal, (~ă, ~i, ~e); numeral cardinal”].
- käld.* kälđäraricko [„cälđäreesc; dial. cälđärarilor”].
- kern.* (i) kernavni: kernavutn/o, (-i, -e, -e) [„verbul; verbal, (~ă, ~i, ~e)”].
- konz.* (i) konzünkcia [„conjunție”].
- lok.* (o) lokatîvo [„(cazul) locativ”].
- m.l.* (o) muršikano ling [„genul masculin”].
- neg. sam.* (i) negatîv samavni [„pronume negativ”].
- nom.* (o) nominatîvo [„cazul nominativ”].
- obl.* ôblik (oblikani) fôrma e artikulosqi [„forma oblică a articolului (a substantivului, adj., pron., num.)”].

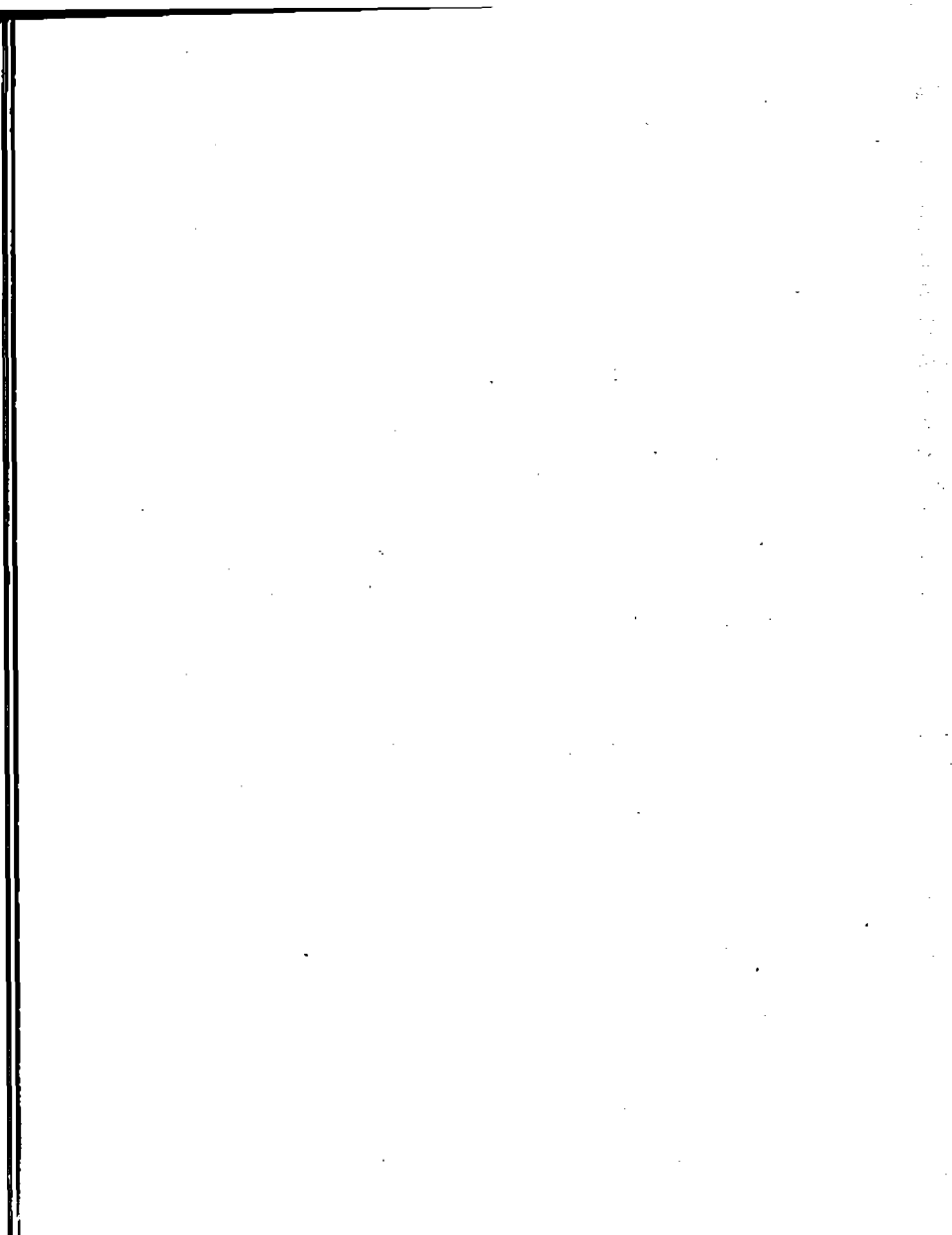
- ord.* ordinălo; (i) ord. gina-vni [„ordinal, (~ă, ~i, ~e); numeral ordinal”].
- p. b. s. perf.* po but sar perfèk-to [(timpul) mai mult ca perfectul”].
- paruv.* paruvd/o, (-i, -e, -e) [„variabil, (~ă, ~i, ~e)”].
- pašn.* (i) pašnavni [„adjectivul”].
- pejor.* (i) pejorativ fôrma [„forma peiorativă”].
- perf.* (o) perfèkto (kernavnăqo) vaxt [„perfectul; timpul verbal perfect”].
- pes-sarn.* (i) refleksiv sarnavní [„pronumele reflexiv”].
- pes kern.* (i) refleksiv kernavní [„(verbul) reflexiv”].
- pesqi* (i) andrutni (pesqi) [vaj: posesiv]; *pesqi kern.* [verbul posesiv („de sine”].
- pesqi sarn.* [(i) posesiv sarnavní [pronumele posesiv].
- pref.* (o) prefikso [„prefix”].
- prep.* (i) prepoziccia [„prepoziție”].
- prinž.* prinžard/o, (-i, -e, -e) [„hoțărâ/t, (-tă, -ți, -te); „defini/t, (-tă, -ți, -te)”].
- pučh. sarn.* (i) pučhutni sarnavní [„pronume interogativ”].
- pur. f. purani* (purandili) fôrma [„formă învechită; înv.”].
- phand. sarn.* (i) phandutni (relativ) sarnavní [„pronume relativ”; v. și *rel.*].
- refl.* refleksiv (kern., sarn.) [„verb (pron.) reflexiv”, reflexiv, (~ă, ~i, ~e)”].
- rel.* relativ (sar.) [„(pronume) relativ; relativ, (~ă, ~i, ~e); v. și *phand. sarn.*”].
- rum. čh.* (i) rumunikani čhib [„limba română”].
- rr. čh.* (i) rromaní čhib [„limba rromaní (țigănească)”].
- rričh.* rričinărîtiko [„ursă-re/sc, (-ască, -ști, -ști)”].
- sarn.* (i) sarnavní [„pronumele”].

- sikav.* (*paśn.*; *sarn.*) sikavni (paśnavni; sarnavni) [„demonstrativ, (~ă, ~i, ~e); pron. (adj.) dem.”].
- skr.* sanskrit čhib, sanskritikan/o, (-i, -e, -e) [limba sanskrită; sanscrit, (~ă, ~e)“].
- th.a.* thaj aver [„și altele; etc.”].
- tr. kern.* (i) tranzitiv kernavni [„verbul tranzitiv”].
- var.* (i) varianta [„varantă”].
- vok.* (o) vokativo; (i) akharimasqi forma [„vocativil”; „forma vocativă”].
- z.l.* (o) zuvlikano ling [„genul feminin”].
- zen.* zenutn/o, (-i, -e, -e) [„personal, (~ă, ~i, ~e)“].
- zenit.* (o) zenitivo [„(cazul) genitiv, genitivul; genitivul, (~ă, ~i, ~e)“].
- jung.* jungales; jungali forma [„vulgar; la modul vulgar; forma vulgară”].

Semnorre

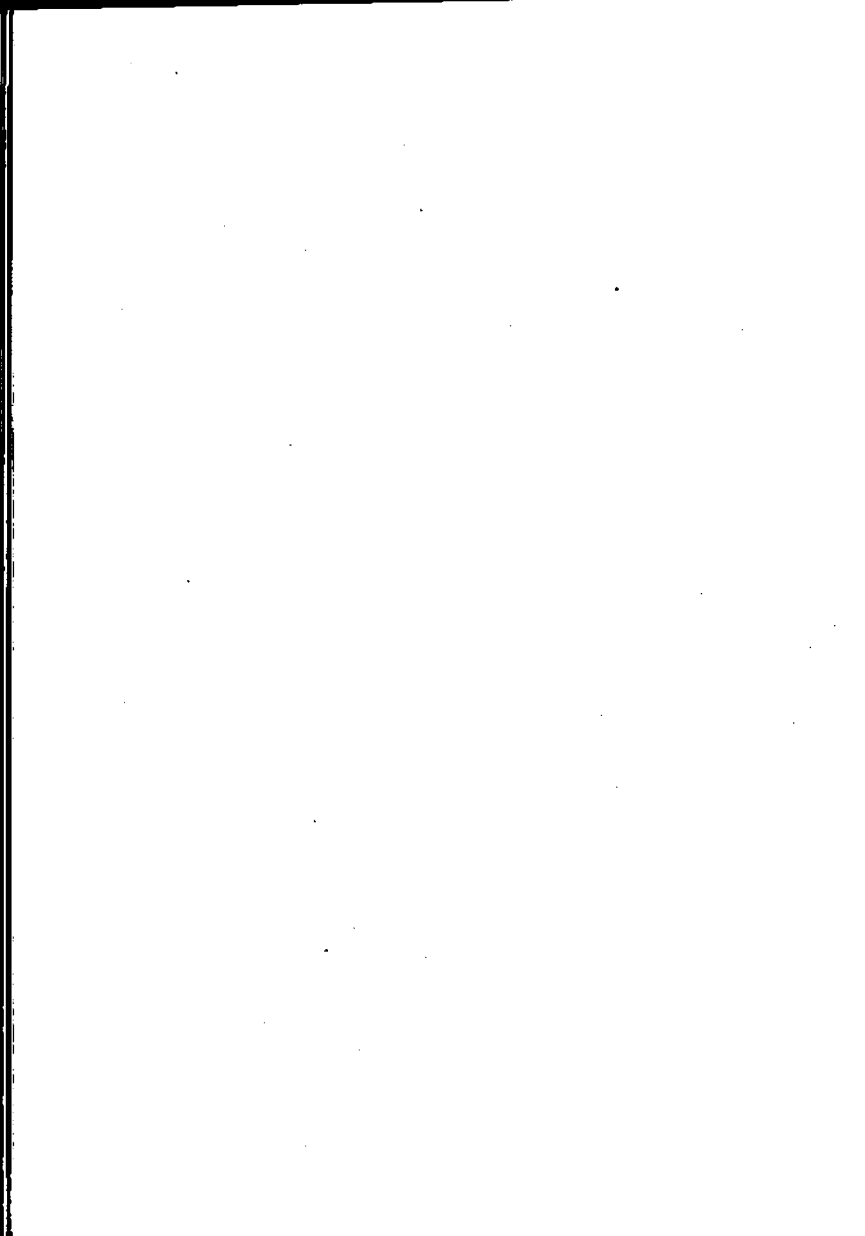
- ~ i tilda pereĭ othe kaj ame ĉi kamas te thas savoro lav aj thas nŭmaj i biparuvdi vorbenqi (dumenqi) rig. (*Misat.* grast, ~ă).
- > „dias i forma...”
- < „avel tar i forma...”
- ˘ o akcĕnto „grăvis” (pereĭ nŭmaj p-e lava save aven tar e gazikane čhibă, *Misat.* slŭznika).
- ˘ o (normál) lavenqo akcĕnto [didaktikano akcĕnto].

Dicționar
ROMÂN - RRROM (Căldărăesc),

realizat de *Gheorghe Sarău* și *Corneliu Colceriu*
pe baza materialului extras din lucrarea lui *Ioan Cibu*
(„Dicționar româno-țigan”,
ediția 1, 1932, Sebeș-Alba, 32 p.)

A

ac, -c *s.n.* su/w, -wă *3.l.*
 acasă *adv.* khéré *adv.*
 acca *adj.dem. v. a c e e a.*
 accca *pron.dem. kodă sikav.*
pašn. aj sar.
 acel *adj.dem. v. a c e i a.*
 acela *pron.dem. kodolá*
sikav. pašn. aj sarn.
 accl *adj.dem. v. a c e l a.*
 acela *pron.dem. kodó sikav.*
pašn. aj sarn.
 acele *adj.dem. v. a c e l e a.*
 acelea *pron.dem. kodolá*
sikav. pašn. aj sarn.
 acolo *adv. othé, océ adv.*
 acri (a se) [*Prez. el (ea) se*
acreste] *vb.refl. v. ojeti*
 acru, -ă, -i, -c *adj. šukl/ó*
(-í, -é, -é); šikil/ó (-í, -é,
-é) pašn.
 acum *adv. akaná adv.*
 adcea *adv. butivár adv.*
 adevăr, -uri *s.n. čáci/mós,*
-máta m.l.

adevărat¹ *adv. čáčés adv.*
 adevăr/at², -ată, -ați, -ate
adj. čáč/ó, (-í, -é, -é)
pašn.
 aducc [*Prez. el (ea) aduce*]
vb.tr. anél tr.kern.; (eu,
am adus (me) andém,
(tu) ai adus andăn, el (ea,
a adus vow (voj) andăs,
(noi) am adus (amé)
andăm, (voi) ași adu:
(tumé) andăn, (ei, ele) au
adus (von) andé(n).
 afară *adv. avrí adv.*
 afla [*Prez. el (ea) află*]
vb.tr. arakhél tr.kern.,
(eu) am aflat (me)
arakhém, (tu) ai aflat (tu
arakhlăn, el (ea) a aflai
vow voj) araxhlăs, (noi,
am aflat (amé) araxhlăm,
(voi) ași aflat (tumé)
araxhlăn, (ei, ele) au aflai
(von) araxhlé(n).
 agit/at, -ată, -ați, -ate *adj.*
v. m â n i o s.

alci *adv.* khaté, ka(t)úka *adv.*
ajunge [*Prez. el (ea) ajunge*]
vb.intr. aresél bitr.kern.;
(eu) am ajuns (me) ares-
lém, (tu) ai ajuns (tu)
areslän, el (ea) a ajuns
vow (voj) aresläs, (noi)
am ajuns (amé) aresläm,
(voi) aji ajuns (tumé)
areslän, (ei, ele) au ajuns
(von) areslé(n).
alaltäieri *adv.* aver dës *adv.*
alb, -ă, -i, -e *adj.* parn/o,
 (-í, -é, -é) *pašn.*
albi/e, -i *s.f.* balaj/i, -ă *z.l.*
albin/ă, -e *s.f.* birúl, ~a;
 birovl/i, -ă *z.l.*
alerga [*Prez. el (ea) aleargă*]
vb.intr. v. f.u.g.i.
aliment, -e *s.n.* xabé(n), xa (be)-
 máta; xa/mós, máta *m.l.*
alt, altă, alți, alte *adj.* avér
altădată aver var (dăta)
biparuv.pašn.
altul, alta, alții, altele *pron.*
nehot. avér biparuv.sarn.;
pe alții le averén.

amar, -ă, -i, -e *adj.* kerk/ó,
 (-í, -é, -é) *pašn.*
amesteca [*Prez. el (ea)*
amestecă] xamíl [xami-
 mé] *tr.kern.;* *(eu) am*
amestecat (me) xamisa-
rdém, (tu) ai amestecat (tu)
xamisardän, el (ea) a
amestecat vow (voj)
xamisardäs, (noi) am
amestecat, (amé) xamisa-
rdäm, (voi) aji amestecat
(tumé) xamisardă(n), (ei,
ele) au amestecat (von)
xamisardé(n).
amestec/at, -ată, -ați, -ate
adj. xamimé *biparuv.pašn.*
an, -i *s.m.* berś, ~á *m.l.*
 [*var.:* bërś ~á].
apă, ape *s.f.* paj ~á *m.l.*
apăci/os, -oasă, -oși, -oase
adj. panäl/ó, (-í, -é, -é),
 pajal/ó (-í, -é, -é) *pašn.;*
 pherd/ó, (-í, -é, -é)
 paněsoar.
aprinde [*Prez. el (ea)*
aprinde] I. *vb.tr.* del jag

tr.kern.; (*eu*) *am aprins* (me) *dém* [diném] *jag*, (*tu*) *ai aprins* (tu) *dän jag*, *el (ea) a aprins* *vow (voj)* *däs jag*, (*noi*) *am aprins* (amé) *däm jag*, (*voi*) *ași aprins* (tumé) *dän jag*, (*ei, ele*) *au aprins* (von) *den jag*; *aprinde!* *de jag!* II. *vb.refl.* *lel jag bitr.kern.*

aramă *s.f.* *xalkúm* (xarkúm) *z.l.*

arăta [*Prez.* *el (ea) arătă*] *vb.tr.* *sikavél tr.kern.*; (*eu*) *am arătat* (me) *sikadem*, (*tu*) *ai arătat* (tu) *sikadän*, *el (ea) a arătat* *vow (voj)* *sikadäs*, (*noi*) *am arătat* (amé) *sikadäm*, (*voi*) *ași arătat* (tumé) *sikadän*, (*ei, ele*) *au arătat* (von) *sikadé(n)* [*v. și în v.ă f a*].

arbor/e, -i *s.m.* *kašt*, *~á m.l.*

arde *vb.tr., intr.* *phaból bitr.kern.*; (*eu*) *am ars*

(mé) *phabilém*, (*tu*) *ai ars* (tu) *phabilän*, *el (ea) a ars* *vow (voj)* *phabiläs*, (*noi*) *am ars* (amé) *phabiläm*, (*voi*) *ași ars* (tumé) *phabilän*, (*ei, ele*) *au ars* (von) *phabilé(n)*.

aren/dă, -zi *s.f.* *phuvăqo pokimós m.l.*; *în arendă* *and-o phuvăqo pokimós*; *pokimăsee*.

arest, -uri *s.n.* (*arg.*) *xindl/i(n)*, *-ă z.l.* (*arg.*)

aresta [*Prez.* *el (ea) arestează*] *vb.tr.* *phandavél tr.kern.*; (*eu*) *am arestat* (me) *phandadém*, (*tu*) *ai arestat* (tu) *phandadän*, *el (ea) a arestat* *vow (voj)* *phandadäs*, (*noi*) *am arestat* (amé) *phandadäm*, (*voi*) *ași arestat* (tumé) *phandadă(n)*, (*ei, ele*) *au arestat* (von) *phandadé(n)*.

arest/at¹, -ată, -ași, -ate *adj.* *phandad/ó*, (*-í, -é, -é*) *pašn*.

arest/at², -ași s.m. phan-
dad/ó, -é m.l.

arestat/ă, -e s.f. phandad/í,
-ă z.l.

argin/t, -ți s.m. rrup, ~á
m.l.; adj. rrupun/ó (-í, -
é, -é) pašn.

argint/at, -ată, -ași, -ate
adj. rrupun/ó (-í, -é, -é)
pašn.

armat/ă, -c s.f. v. oaste.

arm/ă, -e s.f. jagal/í, -ă z.l.

arunca [Prez. el (ea)
aruncă] vb.tr. čhúdel
tr.kern.; (eu) am aruncat
(me) čhudém, (tu) ai
aruncat (tu) čhudăn, el
(ea) a aruncat vow (voj)
čhudăs, (noi) am aruncat
(amé) čhudăm, (voi) ași
aruncat (tumé) čhudă(n),
(ei, ele) au aruncat (von)
čhudé(n).

arunc/at, -ată, -ași, -ate
adj. čhudin/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

ascunde [Prez. el (ea)
ascunde] vb.tr., refl.
garavél 1. tr.kern.; (eu)
am ascuns (me) garadém,
(tu) ai ascuns (tu) garadăn,
el (ea) a ascuns vow
(voj) garadăs, (noi) am
ascuns (amé) garadăm,
(voi) ași ascuns (tumé)
garadăn, (ei, ele) au
ascuns (von) garadé(n).
ascunde! garáv! 2. pėsqi
kern. garavél pes;
gara(v)dővél a se ascunde.

aseară adv. arăt adv.

astăzi adv. adies; adės adv.

aștepta [Prez. el (ea)
așteaptă] vb.tr., intr.
ažukerél tr., bitr.kern.;
(eu) am așteptat (me)
ažukerdém, (tu) ai aștep-
tat (tu) ažukerdăn, el (ea)
a așteptat; vow (voj)
ažukerdăs, (noi) am
așteptat (amé) ažu-
kerdăm, (voi) ași așteptat

(tumé) ažu- kerdän, (ei, ele) au așteptat (von) ažukerde(n); așteaptă! ažukär!

atinge [Prez. el (ea) atinge] vb.tr. v. *lovi*.

atunci adv. kaná adv.

aț/ă, -e s.f. thá/w, -vá m.l.

aur s.n. sumnakáj m.l.; de aur sumnakun/ó, (-í, -é, -é) pašn.

auzi [Prez. el (ea) aude] vb.tr. ašunél tr. kern.; (eu) am auzit (me) ašundem, (tu) ai auzit (tu) ašundän, el (ea) a auzit vow (voj) ašundäs, (noi) am auzit (amén) ašundäm, (voi) aži auzit (tumé) ašundän, ei (ele) au auzit (von) ašundé(n).

avea [Prez. el (ea) are] vb.tr. sī les [la(n)]; eu am (man) sī man, tu ai tu(t) sī tu(t), noi avem (amén) sī amén, voi aveți (tumén) sī tumén, ei (ele) au (len) sī

len; (eu) am avut [aveam; avusesem] (man) sas man, (tu) ai avut [aveai; avuseseseși] (tut) sas tut, (el) a avut [avea; avusesese] (les) sas les, (ea) a avut [avea; avusesese] la(n) sas la(n), (noi) am avut [aveam; avuseserăm] (amén) sas amén, (voi) ați avut [aveați; avuseserăți] (tumén) sas tumén, (ei, ele) au avut [aveau; avuseseră] (len) sas len [var. la perf. (comp., imperf. si m.m.c. perf.); pentru sas există, în materialul fișat, forma *sah*]; similar: nu am na-i ma(n), nu ai na-i tu(t), (el) nu are na-i les, (ea) nu are na-i la, (noi) nu avem na-i amén, (voi) nu aveți na-i tumén, (ei, ele) nu au na-i len; (el, ea) nu are mînte na-i les (la) godi.

B

bab/ă, -e, s.f. v. bătrână.

baionet/ă, -e s.f. ăhurî barî;
(*but.*) ăhură baré *s.l.*

ban, -i s.m. 1. lov/ó m.l.

2. ălt/o, -e [-a] *m.l.*

band/it, -lți s.m. v. hoř.

bast/on, -oane s.n. rrov/í,
-ă *s.l.*

bate [Prez. el (ea) bate] I.

vb. tr. marél tr.kern.; (eu) am bățut (me) mardém, (tu) ai bățut (tu) mardăn, el (ea) a bățut vow (voj) mardăs, (noi) am bățut (amé) mardăm, (voi) ași bățut (tumé) mardăn, (ei, ele) au bățut (von) mardé(n). II.

vb. intr. a bate bitr. kern.; bate vântul marél i balvál.

III. (a lovi, a izbi, a atinge

(a ciocăni la ușă) malavél tr.kern. IV. (a se~) vb.refl.

marél pe(s) pésqj kern.

batist/ă, -e s.f. khosnor/í, -ă
s.l.

batjocori [Prez. el (ea) batjocorește] vb.tr.
bažokoríl tr.kern.; (eu) am batjocorit (me) bažokorisardém, (tu) ai batjocorit (tu) bažokorisardăn, el (ea) a batjocorit vow (voj) bažokorisardăs, (noi) am batjocorit (amé) bažokorisardăm, (voi) ași batjocorit (tumé) bažokorisardăn, (ei, ele) au batjocorit (von) bažokorisardé(n).

băl/at -eți (de etnie rromă),
s.m. ăhav/ó, -é; ăha/w, -vé m.l.

bălețe/ș, -i s.m. (dim.) ăhavorr/ó, -é m.l. (xurd.).

bărbieri [Prez. el (ea) bărbierește] vb.tr. rrândel tr.kern., (eu) am bărbierit (me) rrandém (tu) ai băr-

- bierit* (tu) rrandän *el* (*ea*)
a bärbierit vow (voj)
 rrandäs, (*noi*) *am bärbie-*
rit (amé) rrandäm, (*voi*)
ași bärbierit (tumé)
 rrandă(n), (*ei, ele*) *au*
bärbierit (von) rrandé(n).
- bärbler/lt, -ltă, -lți, -lte* *adj.*
 rrandllmé *biparuv. pašn.*
- băt/ale, -ăl* *s.f.* *mari/mós,*
-máta m.l.
- bătáll/e, -l* *s.f.* *v. b ä t a i e.*
- bătrân, -i* *s.m.* *phur/ó, -é*
m.l.
- bătrân, -ă, -l, -e* *adj.*
phur/ó, (-í, -é, -é) pašn.
- bătrân/ă, -e* *s.f.* *phur/í, -ă*
z.l.
- bătrân/esc, -ească, -ești,*
ești *adj.* *puran/ó, (-í, -é, -é)*
pašn.
- băutur/ă, -l* *s.f.* *pi/mós,*
máta m.l.
- bea* [*Prez. el* (*ea*) *bea*] *vb.tr.*
pěl [*piel*], (*eu*) *am băut*
(me) pilém, (tu) ai băut
- (*tu*) *pilăn, el* (*ea*) *a băut*
vow (voj) *piläs, (noi) am*
băut (amé) *piläm, (voi)*
ași băut (tumé) *pilăn, (ei,*
ele) au băut (von) *pilé(n);*
bea! *pil!*
- beat, beată, beți, bete* *adj.*
mat/ó, (-í, -é, -é) pašn.
- berbec, -i* *s.m.* *bakr/ó, -é*
m.l. [*v. la I.C. și,*
„berbèko”, cf. român.
berbec].
- biet, blată, bieți, biete* *adj.*
čörr/ó, (-í, -é, -é) pašn.
- bine* *adv.* *mištó, šukár,*
lačhés *adv.*
- birou, -ri* *s.n.* *birè/o, -uri*
[-ură] m.l.
- biseric/ă, -l* *khanger/í, -ă* *z.l*
la~khangerăoe.
- blestem, -e* *s.n.* *armán,*
armajá *z.l.*
- blestema* [*Prez. el* (*ea*)
blesteamă] *vb.tr.* *del*
armajá; (eu) am bleste-
mat (*me*) *dem armajá* (*tu*)

- ai blèstemat* (tu) dãn armajá, *ei (ea) a blestemat* vow (voj) dãs armajá, (*noi*) *am blestemat* (amé) dãm armajá, (*voi*) *ași blestemat* (tumé) dãn armajá, (*ei, ele*) *au blestemat*, (*von*) den armajá; *blesteamă!* de armajá!
- blon/d**, -dă, -zi, -de *adj.* parn/ó (-í, -é, -é) *pašn.*
- boală**, boll *s.f.* 1. nasvali/mós, -máta *m.l.* 2. ból/a, -i [-e] *z.l.* [var. *boàla*].
- bog/at**, -ată, -ași, -ate *adj.* barval/ó (-í, -é, -é) *pašn.*
- bolnav**, -ă, -i, -e *adj.* nasalval/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*
- bot/ă**, -e *s.f.* (*reg.*) v. c o f.ă.
- bou**, bol *s.m.* gurú/w, -vá *m.l.*; *boii* ol guruvá.
- brad**, brazi *s.m.* brád/o, -uri [-ură] *m.l.*
- braț**, -e *s.n.* vast, -á *m.l.*
- bric/l**, -e *s.n.* brîc/ô, -uri [-ură] *m.l.*
- bub/ă**, -e *s.f.* phukn/í, -ă *z.l.* [var. pukhní].
- buc/ată**, -ăși *s.f.* kotór, -á *m.l.*
- bun** *adv.* 1. mištó 2. šukár *adv.*
- bun**, -ă, -i, -e *adj.* lačh/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*
- bund/ă**, -e *s.f.* zăbun/o, -uri [-ură] *m.l.*
- bunic**, -i *s.m.* pàp/o [pàp/us] -uri [-ură] *m.l.*
- bur/tă**, -și *s.f.* përr, -á *m.l.*
- buș/can**, -eni *s.m.* thuló kašt (*jekh.*); thulé kaštá (*but*) *m.l.*
- buzunar**, -e *s.n.* 1. poșáci, -ă *z.l.* [var.: poșáci, -ă, poșat/í, -ă] 2. žeb, -á [cf. magh. *zseb* „buzunar”, „jeb”] *z.l.*

C

ca *adv.* sar *adv.*

caiet, -e *l.* kajèt/o, -uri

[ură] *m.l.* 2. lil, ~ă *m.l.*

cal, cai *s.m.* grast, ~ă *m.l.*

cal/d, -dă, -zi, -de *adj.* tat/ó

(-í, -é, -é) *pašn.*

cale, căi *s.f.* v. *d r u m.*

cap, -ete *s.n.* šer/ó, -é *m.l.*

car, -e *s.n.* wurdon, ~ă *m.l.*;

cu ~ul le wurdonéça.

care *pron. rel.* kaj *phand.*

sam.

carne, cărnuri *s.f.* mas, ~ă

m.l.

carte, cărți *s.f.* lil, ~ă *m.l.*

cas/ă, -e *s.f.* khër, ~ă *m.l.*

(*adj.*) de casă khë-

résq/o, (-í, -é, -é) *pašn.*

castrave/te, -ți *s.m.* krasta-

vèc/o, -i *m.l.*

castr/on, -oane *s.n.* v.

strachină.

cazarmă, cazărmi *s.f.*

kazàrm/a, -i [-e] *z.l.*

cădca [*Prez.* el (ea) cade]

vb.tr.intr. perél *tr.*, *bitr.*

kern.; (eu) am căzut (me)

pelém, (tu) ai căzut (tu)

pelân, el (ea) a căzut *vow*

(voj) pëlăs, (noi) am

căzut (amé) pelâm, (voi)

ați căzut (tumé) pelă(n),

ei, (ele) au căzut (von)

pelé(n).

călare *adv.* v. *u r c a t.*

căm/așa, -ăși *s.f.* gad, ~ă *m.l.*

căpăta [*Prez.* el (ea) capătă]

vb.tr. kăpătíl *tr.kern.* (eu)

am căpătat (me) kăpătis-

ardém (tu) ai căpătat (tu)

kăpătisardân, el (ea) a

căpătat *vow* (voj) kăpătis-

sardăs, (noi) am căpătat

(amé) kăpătisardâm, (voi)

ați căpătat (tumé) kăpătis-

sardân, (ei, ele) au căpătat

(von) kăpătisardé(n).

căpister/e, -l *s.f.* v. *a l b i e.*

cărbun/e, -i *s.m.* angár, ~ă

m.l.

căruț/ă, -e *s.f. v. c a r.*
 cătan/ă, -e *s.f. v. o s t a ș.*
 către *prep. karing prep.*
 căuta [*Prez. el (ea) caută*]
vb.tr. rródel tr.kern.;
(eu) am căutat (me) rró-
dem, (tu) ai căutat tu
rródăn, el (ea) a căutat
vow (voj) rródăs, (noi) am
căutat (amé) rródăm, (voi)
ași căutat (tumé) rródăn,
(ei, ele) au căutat (von)
rróde(n); caută! rróde!

câln/e, -l *s.m. zukél, ~á m.l.*
 când *adv. kană adv.*
 cânta [*Prez. el (ea) cântă*]
vb.tr. gilabál; (eu) am
cântat (me) gilabadém,
(tu) ai cântat (tu)
gilabadăn, el (ea) a cân-
tat vow (voj) gilabadăs,
(noi) am cântat (amé)
gilabadăm, (voi) ași cân-
tat (tumé) gilabadăn, (ei,
ele) au cântat (von)
gilabadé(n); cântă! giláb!

cârna/t, -ți *s.m. goj, ~á m.l.*
 cârp/ă, -e *s.f. khosnorí, -ă 3.l.*
 cât, câtă, câți, câte *pron.,*
adj. interog. kazóm pašn.
aj pučh sarn.
 ce *pron. interog. so pučh.*
sarn. în~ sósœe, de la
(din; de) ~ sósœar, la~
sósœe, cu~ sóça.
 cealată *pron., ad. dem. v.*
celălalt.
 ceapă, cepe *s.f. purúm, ~á*
3.l.
 ceară *s.f. mom m.l.*
 ceartă, certuri *s.f. v. scandal*
 ceas, ~uri *s.n. căs/o, -uri*
[-ură] m.l.
 cellalți *pron., adj. dem. v.*
celălalt.
 cel *pron., adj. dem. [(a)*
cel(a); (pop.) äla] kodó
pašn. aj sikav. sarn.
 celălalt, cealaltă, cellalți,
 celelalte *pron., adj. dem.*
kodó avér pašn. aj sikav.
sarn. biparuv.

celclalte *pron., adj. dem. v.*
celălalt.

centru, -e *s.n. maskár, ~á*
m.l.

centură, -i *s.f. xaravli, -ă*
z.l.

cenușă *s.f. uchar m.l.*

cerb, -i *s.m. cèrb/os, -uri*
[-urá] m.l.

cerceta [*Prez. el (ea) cerce-*
tează vb.tr. 1. cèrcetól
tr.ker. (eu) am cercetat
(me) cèrcetisardëm, (tu)
ai cercetat, (tu) cèrceti-
sardän, el (ea) a cercetat
cèrcetisardäs, (noi) am
cercetat (amé) cèrceti-
sardäm, (voi) ași cer-
cetat (tumé) cèrceti-
sardän, (ei, ele) au cer-
cetat (von) cèrceti-
saré(n) 2. dikhél tr.kern.

cercet/at, -ată, -ași, -ate
adj. cèrcetosard/ó, (-í, -é,
-é) pasn.

cere [*Prez. el (ea) cere]*

vb.tr. mangél tr.kern.;
(eu) am cerut (me) man-
glém, (tu) ai cerut (tu)
manglän, el (ea) a cerut
vow (voj) mangläs, (noi)
am cerut (amé) mangläm,
(voi) ași cerut (tumé)
manglän, (ei, ele) au
cerut (von) manglé(n);
cere! mang!

chela, chel *s.f. kèj/a, -i [-e]*
z.l.

cimilitur/ă, -i *s.f. v.*
ghicitoare.

cinci *num.card. panz kard.*
ginav; ~ sute panz sëlá,
~ mii panz zuralé.

cincisprezece *num.card.*
deșupanz kard. ginav.

cincizeci *num.card. panz-*
vardés kard.ginav.; ~ și
unu panzvardés thaj jekh,
~ și doi panzvardés thaj
duj ~ și trei panzvardés
thaj trin, ~ și patru
panzvardés thaj ștar, ~ și

cinci panzvardés thaj panz,
~ și șase panzvardés
thaj șow, ~ și șapte
panzvardés thaj eftá, ~ și
opt panzvardés thaj oxtó,
~ și nouă panzvardés thaj
enă.

cine *pron. interog.* kon
púch.sam. pe~ kas, cu ~
kăça, *de la (din), de*
(căt-re) ~ káșear *la (în) ~*
káșoe.

cinst/lt, -ită, -ișl, -ite *adj.*
pațival/ó, (-í, -é, -é) *pașn.*

clorove/așă, -șe *s.f. pha-*
báj šukilí, phabá šukilé
(but.). [la *I.C.*: „pha-
bengá šukilé”].

cireasă, cireșe *s.f. cîrês/a, -i*
[-e] *ș.l.* [var.: *kirês/a, -i*].

citi [Prez. el (ea) citește]
vb.tr. cîtîl tr.kern. (eu)
am citit (me) cîtisardém,
(tu) ai citit (tu) cîtisardăn,
el (ea) a citit vow (voj)
cîtisardăs, (noi) am citit

(amé) cîtisardăm, (voi)
ași citit (tumé) cîtisardăn,
(ei, ele) au citit (von) cîti-
sardé(n); citește! cîtisár!

closet, -e *s.n. v. t o a l e t á.*
coadă, cozi *s.f. porr/í, -ă ș.l.*
coase [Prez. el (ea) coase]
vb.tr. suvél tr.kern.; (eu)
am cusut (me) suvdém,
(tu) ai cusut (tu) suvdăn,
el (ea) a cusut vow (voj)
šuvdăs, (noi) am cusut
(amé) suvdăm (voi) ași cu-
sut (tumé) suvdăn, (ei, ele)
au cusut (von) suvdé(n).

cof/ă, -e *s.f. brad/í, -ă ș.l.*

coleric, -ă, -l, -e *adj. v.*
m â n i o s.

colinda [Prez. el (ea) co-
lindă] *vb.intr., tr. v.*
umbra

comună, -e *s.f. v. s a t.*

contract, -e *s.n. kontrakt/o,*
-uri [-ură] m.l.

conține [Prez. el (ea)
conține] *vb.tr. ĩnkêrél*

- andré *tr.kern. el (ea) a conșinut* vow (voj) *înkërdäs andré, (ei, ele) au conșinut* (von) *înkërdé(n).*
- copac, ~l *s.m. kašt, ~ă m.l.*
- copale, copăi *s.f. v. a l b i e.*
- copt, coaptă, copti, coapte *adj. pek/ó, (-í, -é, -é) pašn.*
- corn, coarne *s.n. šing, ~á m.l.*
- crăpa [*Prez. el (ea) crapă*] *vb.tr., intr. pharavél; (eu) am crăpat* (me) *pharadém, (tu) ai crăpat* (tu) *pharadăn, el (ea) a crăpat* vow (voj) *pharadäs, (noi) am crăpat* (amé) *pharadăm, (voi) ași crăpat* (tumé) *pharadă(n); (ei, ele) au crăpat* (von) *pharadé(n).*
- crășm/ă, -e *s.f. krišm/a, -i [-e] 3.l.*
- Creator *s.m. v. Dumnezeu*
- crede [*Prez. el (ea) crede*] *vb.tr., intr. patăi tr., bitr.kern.; (eu) am crezut* (me) *patăjém, (tu) ai crezut* (tu) *patăjăn, el (ea) a crezut* vow (voj) *patăjäs, (noi) am crezut* (amé) *patăjăm, (voi) ași crezut* (tumé) *patăjăn, (ei, ele) au crezut* (von) *patăjé(n).*
- credinca/os, -oasă, -oși, -oase *adj. patival/ó, (-í, -é, -é) pašn.*
- crește [*Prez. el (ea) crește*] *vb.intr. barđi; (eu) am crescut* (me) *barilém, (tu) ai crescut* (tu) *barilăn, el (ea) a crescut* vow (voj) *bariläs, (noi) am crescut* (amé) *barilăm, (voi) ași crescut* (tumé) *barilăn, (ei, ele) au crescut* (von) *barilé(n).*
- cruc/e, -l *s.f. trušul, ~á m.l.*
- cui¹, -e *s.n. karší/n, -ă m.l. [la I.C. „karšé” (pl.).]*
- cui², *pron.interog. cine (la dat.) kásqe pučh.sarn.*

cult, cultă, culți culte *adj.*

sikil/ó (-í, -é, -é) *pašn.*

cum *adv., conj. sar adv., konz.*

cumpăra [*Prez. el (ea) cumpără*] *vb.tr. kinél tr.kern.; (eu) am cumpărat (me) kindém, (tu) ai cumpărat (tu) kindăn, el (ea) a cumpărat vow (voj) kindăs, (noi) am cumpărat (amé) kindăm, (voi) ași cumpărat (tumé) kindăn, (ei, ele) au cumpărat (von) kindé(n); cumpără! kin!.*

cunoaște [*Prez. el (ea) cunoaște*] *vb.tr. 1. prinzanél tr.kern.; (eu) am cunoscut (me) prinzardém, (tu) ai cunoscut (tu) prinzardăn, el (ea) a cunoscut vow (voj) prinzardăs, (noi) am cunoscut (ame) prinzardăm, (voi)*

ași cunoscut (tumé)

prinzardăn, (ei, ele) au cunoscut (von) prinzardé(n) 2. zanél tr.kern.

cupt/or, -oare *s.n. bow, -ă m.l.*

curbat, -ată, -ați, -ate *adj. bang/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

cure/a, -le *s.f. v. centură.*

curge [*Prez. el (ea) curge*] *vb.intr. thávdél bitr. kern.; el (ea) a curs vow (voj) thavdăs, (ei, ele) au curs von thavdé(n) [la I.C.: „zal”]*

cur/te, -ți *s.f. avlí/n, -ă 3.l.*

cutrelera [*Prez. el (ea) cutreieră*] *vb.tr. v. umbra*

cuțit, -e *s.n. čhur/í, -ă 3.l.*

cuvânt, -inte *s.n. vòrb/a, -i [-e] 3.l.*

D

da [*Prez. el (ea) dă*] *vb. tr.*
del; (eu) am dat (me) dem,
(tu) ai dat (tu) dăn, el (ea)
a dat vow (voj) dăs, (noi)
am dat (amé) dăm, (voj)
ăși dat (tumé) den, (ei, ele)
au dat (von) den; dă! de!;
a ~ faliment ačhel čoró; a
~ foc del jag.

dans, -uri *s.n.* 1. zók/o, -uri
 [ură] *m.l.* 2. kheli/mós,
 -máta *m.l.*

dascăl, -i *s.m.* sítăritór/i, -ă
m.l.

data, dăți *I. s.f.* 1. var 3.1.
 2. dăt/a, -i [-e] 3.1. **II.** (în
 formarea num. multi-
 plicative) o dată jekh var
 (dăta); de trei oritrin var.

deal, -uri *s.n.* plăj/o(s), -uri
 [-ură] *m.l.*

deasupra *adv., prep.* oprál
adv. prep.

dedesupt *adv., prep.* telál;
 tal *adv., prep.*

dedesuptul *prep.* telál; t-al
prep.

defeca [*a evacua materiile*
fecale din intestin] [*Prez.*
el (ea) defechează] *vb.*
tr., refl. (vulg.) xlél pes
tr., pesqi kern (zung.).

deget, -e *s.n.* naj, ~ ă *m.l.*

departe *adv.* dur *adv.;* spune
mai ~! mothó(w) maj dur!.

deschide [*Prez. el (ea)*
deschide] *vb. tr.* putrél
tr. kern.; (eu) am deschis
 (me) putardém, (tu) ai
 deschis (tu) putardăn, el
 (ea) a deschis vow (voj)
 putardăs, (noi) am
 deschis (amé) putardăm,
 (voj) ăși deschis (tumé)
 putardăn, (ei, ele) au
 deschis (von) putardé(n);
 deschide! putăr!.

deschis, -isă, -iși, -ise *adj.*
 putard/ó, (-í, -é, -é) pašn.

- descori** *adv. v. a d e s e a.*
desigur *adv. căcés adv.*
despica [*Prez. el (ea) despică*] *vb.tr. v. crăpa.*
destrăbăl/at, -ată, -ați, -ate *adj. putard/ó, (-í, -é, -é) pašn. [var.: I.C. pătardó].*
destul *adv. 1. dōsta adv. 2. destul (tar i rum. čhib) adv.*
dimineață (în timpul dimineții) *adv. texàra adv.*
dimineață, dimineți *s.f. texarín, ~á 3.l.*
din *prep. an, ánear, de (tar i rum. čhib) prep.*
dincotro *adv. káear [kájear] adv.*
din/te, -ți *s.n. dan/t, -dá m.l.*
direct, -tă, -ți, -te *adj. ôbliú biparuv. pašn.*
dîstruge [*Prez. el (ea) di-struge*] *vb.tr. v. r u p e.*
distr/us, -usă, -uși, -use *adj. phagl/ó, (-í, -é, -é) pašn.*
dobor/fât, -âtă, -âți, -âte *adj. čhudin/ó, (-í, -é, -é) pašn.*
doborî [*Prez. el (ea) doboară*] *vb.tr. v. trânti.*
doctor, -i *s.m. dōstor/o, -uri [-ură] m.l.*
doctori/e, -i *s.f. drab, ~ á m.l.*
doi, două *num.card. duj kard.ginav.; cei ~ kodó duj.*
doisprezece *num.card. dešudúj kard.ginav.*
domn, -i *s.m. rraj, ~ á m.l.; (acuz.pl.) pe domnii le rastén.*
domni/e, -i *s.f. rraj/mós, -máta m.l.; dumneata tō rrajmós; dumneaz voastră tumaré rrajmáta.*
dori [*Prez. el (ea) dorește*] *vb.tr. v. v r e a.*
dorin/ă, -e *s.f. kam(l)i/mós, -máta m.l.*
dormi [*Prez. el (ea) doarme*] *vb.tr. sovél bitr. kern. (eu) am dormit*

(me) *sutém*, (tu) *ai dormit* (tu) *sutăn*, *el (ea) a dormit* *vow (voj) sutăs*, (noi) *am dormit* (amé) *sutăm*, (voi) *ași dormit* (tumé) *suté(n)*, (ei, ele) *au dormit* (von) *suté(n)*; *dormi!* *sov!*

două *num. card. v. doi*

douăzeci *num. card. biș kard. ginav.*; ~ *și unu* biș thaj jekh, ~ *și doi* biș thaj duj, ~ *și trei* biș thaj trin, ~ *și patru* biș thaj star, ~ *și cinci* biș thaj panž, ~ *și șase* biș thaj šów, ~ *și șapte* biș thaj eštá, ~ *și opt* biș thaj oxtó, ~ *și nouă* biș thaj enă.

dragost/e, -e *s.f. v. iubire*

drege [*Prez. el (ea) drege*] *vb. tr. v. repara*

drept *adv. vorta adv.*

drum, -uri *s.n. drom*, ~ *á m.l.*

duce [*Prez. el (ea) duce*] *vb. tr. (n)ingëréł tr. kern.*

(eu) *am dus* (me) (n)ingërdém, (tu) *ai dus* (tu) (n)ingërdăn, *el (ea) a dus* *vow (voj) (n)ingërdăs*, (noi) *am dus* (amé) (n)ingërdăm, (voi) *ași adus* (tumé) (n)ingërdăn, (ei, ele) *au dus* (von) (n)ingërdé(n): *du!* (n)ingërdé!.

duce (a se) [*Prez. el (ea) se duce*] *vb. refl. v. m e r - g e*

dulc/e, -e, -l, -l *adj gugi/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

duminic/ă, -i *s.f. (puran/ó, -é) kurk/ó, -é m.l.*

Dumnezeu *s.m. Devel m.l.*

Dumnezeule! (Doamne!)

Devl!a; rămâi cu~ [la revedere!] *Ačh (le) Devléça.*

după *prep., adv. pála(l); ~aceea* *palá kodó; ~ mine*

palá mánee, ~tine palá túee,
~ e/ palá lésœe, ~ ea palá
láœe, ~ noi palá aménee,
~ voi palá tuménee ~ei (ele)
palá lénee.

dura [Prez. el (ea) durează]
vb.intr. v. | i n e.

durea [Prez. el (ea) doare]
vb.tr. impers. dukhál tr.
bízen.kern. el (ea) a durut
vow (voj) dukhajás, (ei,
ele) au durut (von)
dukhajé(n).

durer/os, -oasă, -oși, -oase
adj. dukhaln/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

E

ea pron.pers. voj zen.sarn.;
pe ~ la(n), ei, fi, -i-
lá(qe), la (în) ~ iáœe, din
(de la) ~ láœar, despre ~
láœar, de (către) ~ láœar,
cu ~ láœa.

ei pron. pers. von zen.sarn.;
pe ~ le(n), lor (le, li-)
lénqe, în (la) ~ lénœe, din
(de la) ~ lénœar, despre ~
lénœar, de (către) ~
lánœar, cu ~ lénœa.

ei pron.pers. v. e a.

el pron.pers. vow zen.sarn.;
pe ~ (il, -l-) les, lui (î, -i);
lésqe, al (a, ai, ale) lul
lésq/o, (-í, -é, -é), de la
(din) ~ lésœar, despre ~
lésœar, de (către) ~
lésœar, cu ~ léœa.

ele pron.pers. von zen.sarn.;
pe ~ (-le) le(n), lor (le, li)
lénqe, în (la) ~ lénœe, din
(de la) ~ lénœar, de
(către) ~ lénœar, despre ~
lénœar, cu ~ lénœa.

elibera [Prez. el (ea)
eliberează] vb.tr. v.
deschide.

eliber/at, -ată, -ați, -ate
adj. putard/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

energic/e, -i s.f. zor, ~á 3.l.
epistolă, -e s.f. v. scri-
soare.

era f.vb. v. fi.

erai f.vb. v. fi.

eram f.vb. v. fi.

erați f.vb. v. fi.

erau f.vb. v. fi.

este f.vb. v. fi.

ești f.vb. v. fi.

eu pron.pers. me 3en.sam.;
pe mine (mă, m-) man,
mie (imi, -mi-) mánqe,
în (la) mine mánqe, de la
(din) mine, de (căt-re)
mine mánqe, cu mine
mánqa.

evre/ă, -i s.m. židov/o, -i
m.l. (pur., pejor.).

excremen/t, -e s.n. khúl, ~á
m.l.

F

face [Prez. el (ea) face]
vb.tr. kërél [kerél] tr.
kern.; (eu) am făcut (me)
kerdém, (tu) ai făcut (tu)
kerdăn, el (ea) a făcut
vow (voj) kerdăs, (noi)
am făcut (amé) kerdăm,
(voi) ași făcut (tumé)
kerdă(n), (ei, ele) au
făcut (von) kerdé(n); a
face larmă kërél muj.

fată, fete s.f. chėj, ~á 3.l.

făcl/c, -i s.f. v. lumânare.

făcu/t, -tă, -ți, -te adj.

kerdil/ó, (-í, -é, -é) pašn.

fălnă s.f. arró m.l.

făl/os, -oasă, -oși, -oase adj.

pukărd/ó, (-í, -é, -é) pašn.

fără prep. bi prep.; ~ bani bi
lovénqo.

fân s.n. khas m.l.

fântân/ă, -i s.f. xa(n)ing, ~

á 3.l.

fecioar/ă, -c *s.f.* éhej barí
(*jekh.*), éheja baré (*but.*)
z.l.

fecior, -i *s.m.* v. *băia t.*

feciore/ă, -i *s.m.* v. *băie fel.*
femeie, femei *s.f.* 1. zuvl/í, -ă
z.l. 2. rromn/í, -ă *z.l.*

ferestra, ferestre *s.f.*
felăstra, -i [e] *z.l.*

feric/it, -ită, -iți, -ite *adj.*
baxtal/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

fi [Prez. el (ea) este] *vb.intr.*
sî [si] *bitr.kern.*; *Prez.:*
(*eu*) sunt (me) sîm, (*tu*)
ești (tu) san, *el (ea)* este
vow (voj) sî, (*noi*) suntem
(amé) sam, (*voi*) sunteși
(tumé) san, (*ei, ele*) sunt
(von) sî. *Perf.* [și:
Imperf., m.m.c. perf.:
(*eu*) am fost [eram; fu-
sesem] (me) sîmas, (*tu*) ai
fost [erai; fuseseși] (*tu*)
sânas, *el (ea)* a fost [era;
fusese] vow (voj) sas

(sâsas; sâsas], (*noi*) am
fost [eram; fusese] (amé) sâmas, (*voi*) ai
fost [erai, fuseseși]
(tumé) sânas, (*ei, ele*) au
fost [erau; fusese] (von)
sas [sâsas].

fier [flare] *s.n.* sastr/í, -ă
m.l.

fierbe [Prez. el (ea) fierbe]
vb.tr. intr. kiravél *tr.*,
bitr.kern.; (*eu*) am fiert
(me) kira(w)dem, (*tu*) ai
fiert (tu) kira(w)dân,
el (ea) a fiert (vow,
voj) kira(w)dâs, (*noi*)
am fiert (amé) kira-
(w)dâm, (*voi*) ai fiert
(tumé) kira(w)dân, (*ei,*
ele) au fiert (von)
kira(w)dé(n).

fiert, fiartă, fierți, fierte
adj. kira(w)d/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

fire, firí *s.f.* (minte, minți)
god/í, -a [gog/í, -ă] *z.l.*

flămân/d, -dă, -zi, -de *s.f.*
bokhal/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

floare, flori *s.f.* lulug/î, -ă;
lulud/î, -ă *z.l.*

fluvi/u, -i *s.n.* 1. barí len
(*jekh.*), baré lenă (*but.*)
z.l. 2. paj baró (*jekh.*),
pajá baré (*but.*) *m.l.*

foarfece, -- *s.n.* kat, ~ă *z.l.*

foc, -uri *s.n.* jag, ~á *z.l.*; a
lua ~ lel jag; *dă-i foc!* de
les [la] jag!

fort/ă, -e *s.f.* v. *putere.*

fra/te, -ți *s.m.* phral, ~á
m.l.

frângh/e, -i *s.f.* v. *funie.*

frecvent *adv.* butivár *adv.*

fric/ă, -i *s.f.* dar, ~á *z.l.*

fric/os, -oasă, -oși, -oase
adj. daral/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

frig, -uri *s.n.* șil, ~á *m.l.*

frigur/os, -oasă, -oși, -oase
adj. șilal/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

front, -uri *s.n.* 1. frònt/o,

-uri [-ură] *m.l.* 2.
mari/mós, -máta *m.l.*

frum/os, -oasă, -oși, -oase
adj. šukár *biparuv.pašn.*

frunz/ă, -e *s.f.* patrín, -ă *z.l.*;
verde patrín zéleno; ~ *de*
pădure patrín vేశésqi.

fugi [*Prez.* el (ea) fuge]
vb.intr. našél *bitr.kern*;
(*eu*) *am fugit* (*me*)
našlém, (*tu*) *ai fugit*
(*tu*) našlăn, *el (ea)* *a fugit*
vow (*voj*) našlăs, (*noi*)
am fugit (*amé*) našlăm,
(*voi*) *ași fugit* (*tumé*)
našlăn, (*ei, ele*) *au fugit*
(*von*) našlén; *fugi!* naš!

fum, -uri *s.n.* thu/w, -vá *m.l.*

fuma [*Prez.* el (ea)
fumează] *vb.tr.intr.* 1.
cîrdel drab *tr., bitr.kern*;
(*eu*) *am fumat* (*me*)
cîrdém drab, (*tu*) *ai*
fumat (*tu*) cîrdăn drab
[...] (*ei, ele*) *au fumat*
(*von*) cîrde(n) drab.

funi/e, -i s.f. *sol/ó, -é; sél/ó,*
-é m.l.

fura [*Prez. el (ea) fură*]
vb.tr. cõrél. tr.kem.; (eu)
am furat (me) cõrdém,
(tu) ai furat (tu) cõrdän,
el (ea) a furat vow (voj)
cõrdäs, (noi) am furat
(amé) cõrdäm, (voi) aji
furat (tumé) cõrdän, (ei,
ele) au furat (von)
cõrdé(n); nu fura! na
cõr!.

furnic/ã, -i s.f. *khir, ~á z.l.*

furt, -uri *cõrdin/ó, -é m.l.*

furtun/ã, -i s.f. *balvál barí*
(jekh.) balvalá baré
(but.).

fusese f.vb. v. *fi.*

fusesem f.vb. v. *fi.*

fuseserã f.vb. v. *fi.*

fuseserãm f.vb. v. *fi.*

fuseserãti f.vb. v. *fi.*

fusesesit f.vb. v. *fi.*

G

gagi/u, -i s.m. *gaz/ó, -é m.l.*

galan/t, -tã, -ti, -te adj. v.
fãlos.

galben, -i s.m. *gãlb/eno, -i*
m.l.

garã, gãri s.f. *trenósqi*
stãcia (jekh.) trenósqe
stãci/i [-e] (but.) z.l.

gaurã, gãuri s.f. *xí/w, -vã*
z.l.

gãln/ã, -i s.f. *khajn/i, -ã*
z.l.

gãlãgie s.f. 1. *muj baró* 2.
cipim/ós, -mãta m.l.

gãsi [*Prez. el (ea) gãseste*]
vb.tr. arakhél. tr.kem.; (eu)
am gãsit (me) arakhlém,
(tu) ai gãsit (tu) arakhlãn, el
(ea) a gãsit vow (voj)
arakhlãs, (noi) am gãsit
(amé) arakhlãm, (voi) aji
gãsit (tumé) arakhlãn, (ei,
ele) au gãsit (von) arakh-
lé(n); gãseste! arakh!.

găti [*Prez. el (ea) gătește*] *vb.tr.* 1. (*face*) *kerél tr.kern.* 2. (*a îmbrăca; a împodobi; a găti*) *gătíl (Perf. vow (voj) gătisardăs) tr.kern.* 3. (*a termina*) *gătíl tr.kern.* 4. (*a pregăti mâncarea, a găti*) *kiravél tr.kern.*

gâr/ă, -e *s.f. len, ~ á 3.l.*

gâscă, găște *s.f. papín, ~ á 3.l.*

gât, -uri *s.n. korr, ~ á 3.l.*

genunchi, ~ - *s.n. cân/k, -gá 3.l.*

gh/ea(ă, -e)uri *s.f. pax/o, -uri [-ură] m.l.*

ghiclit/oare, -ori *s.f. gîcîtur/a, -i [-e] 3.l.*

giner/e, -i *s.m. zamutr/ó, -é m.l.*

glod, ~uri *s.n. v. noroi.*

gol, goală, gol, goale *adj. nang/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

gospodări/e, -i *s.f. v. curte.*

gras, grasă, grași, grase *adj. thul/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

gratis *adv. bi lovénqo adv.*

grădin/ă, -i *s.f. bar, ~ á 3.l.*

grăsim/e, -i *s.f. khoj, ~ á 3.l.*

grâu *s.m. giw; dîw m.l.*

groapă, gropi *s.f. v. gaură.*

gros, groasă, groși, groase *adj. v. gras.*

gur/ă, -i *s.f. muj, ~ á m.l.*

H

hal *interj. v. haide.*

haide *interj. hăjda interz.*

han, ~uri *s.n. krišm/a, -i [-c] 3.l.*

har, ~uri *s.n. hâr/o, -uri [-ură] m.l.*

harnic, -ă, -l, -e *adj.*

hărniko *biparuv. pašn.*

hartă, hărți *s.f.* măr/a, -i

[-e] *3.l.*

hăbăuc, -ă, -l, -e *adj. v.*

n e b u n.

hohot, -e *s.n.* baró asamós

(*jekh.*), baré asamáta

(*but.*) *m.l.*

hoit, -uri *s.n.* khandin/ó, -é

m.l.

hoț, -i *s.m.* cőr, ~ ä [~ á]

m.l.

I

-i- *pron.pers. v. e a [și e]*.

iapă, iepe *s.f.* grastn/í, -ă *3.l.*

iar *adv. v. i a r ă ș i.*

iarăși *adv. pále a d v.*

iarbă, ierburi *s.f.* 1. cőr, ~ á

3.l.; 2. (*plante medici-*

nale) drab, ~ á *m.l.*

iarnă, ierni *s.f.* iven/t, -dá

m.l.

iepur/e, -i *s.m.* șoșóșj, ~á

m.l.

ieri *adv. iz adv.*

ierta [*Prez. el (ea) iartă*]

vb.tr. jertíl; (eu) am iertat

(*me*) jertisardém, (*tu*) ai

iertat (*tu*) jertisardăn, *el*

(*ea*) a *iertat* vow (*voj*)

jertisardăs, (*noi*) am *iertat*

(amé) jertisardăm, (*voi*)

ași iertat (*tumé*) jertis-

ardăn, (ei, ele) au iertat

(*von*) jertisdardé(n);

iertă! jertișar!

ieși [*Prez. el (ea) iese*]

vb.intr. anklél bitr.kern;

(*eu*) am *ieșit* (*me*)

anklistém, (*tu*) ai *ieșit*

(*tu*) anklistăn, *el (ea) a*

ieșit vow (*voj*) anklistăs,

(*noi*) am *ieșit* (amé)

anklistăm, (*voi*) *ași ieșit*

(*tumé*) anklistă(n), (*ei,*

ele) au *ieșit* (*von*)

anklisté(n); *iese soarele*

anklél o kham; *iese*

(răsare) luna anklél o
chon, ies (răsar) stelele
anklén ol cêrxáj, iese
(răsare) grăul anklél o
giw, iese (răsare) porum-
bul anklél o kukurúzo.

Incendí/u -í s.n. jag barí
(jêkh.) jagá baré (but.) z.l.
Inel, -e s.n. angrustí, -ă z.l.;
~ de aur sumnakuní
angrustí.

Instruít, -itá, -ítí, -íte adj.
v. *în văşal*.

Isprávi [Prez. el (ea
ispráveşte] vb.tr. v.
termina.

Isteţ, isteaţă, isteţi, isteţe
adj. v. *în văşal*.

Iubir/e, -í s.f. kamli/mós,
-máta m.l.

Iute adv. lto adv.

Izm/ană, -ene s.f. sostí(n),
-ă z.l.

Izvor, -oare s.f. xa(n)íng,
~ á z.l.

Î

î pron.pers. v. ei[şi el].

î pron.pers. v. e l.

îmi pron.pers. v. eu.

împărţi [Prez. el (ea)
împarte] vb.tr. Împărcíí
tr.kern.; (eu) am împărţit
(me) împărcisardém, (tu)
ai împărţit (tu) împărci-
sardán, el (ea) a împărţit
vow (voj) Împărcisardă
(noi) am împărţit (amé)
Împărcisardám, (voi) aţi
împărţit (tumé) Împărci-
sardén, (ei, ele) au
împărţit (von) Împărci-
sardén; împarte! Împar-
cisár!

împlnge [Prez. el (ea)
împinge] vb.tr. pízdel
tr.kern., (eu) am împins
(me) pízdém, (tu) a
împins (tu) pízdán, el
(ea) a împins, vow (voj)
pízdás, (noi) am împins

- (amé) pizdäm, (voi) a*fi*
împins (tumé) pizdén,
 (ei, ele) au *împins* (von)
 pizdé(n).
- împuț/it*, -ită, -ițl, -ite *adj.*
 khandin/ó, (-í, -é, -é)
pašn.; khandil/ó, (-í, -é, -é)
pašn.
- în prep.* ánoa; an *prep.*
- înal/t*, -tă, -ți, -te *adj.* uć/ó,
 (-í, -é, -é) *pašn.*
- înauntru adv.* andré; andré
adv.
- încălzi* (a se) [*Prez.* el (ea)
 se *încălzește*] *vb.refl.*
 tatóvél *pesqi kern.*; (eu)
 m-am *încălzit* (me)
 tatílém, (tu) te-ai *încăl-*
zit (tu) tatílän, el (ea) s-a
încălzit, vow (voj) tatíläs,
 (noi) ne-am *încălzit*
 (amé) tatíläm, (voi)
 v-a*fi* *încălzit* (tumé)
 tatílă(n), (ei, ele)
 s-au *încălzit* (von)
 tatílé(n).
- încet adv.* lokhés *adv.*
- înceta* [*Prez.* el (ea) *înce-*
tează] *vb.intr.* aćhél
bitr.kern.; (eu) am *înce-*
tat (me) aćhilém, (tu) ai
încetat (tu) aćhilän, el
 (ea) a *încetat* vow (voj)
 aćhiläs, (noi) am *încetat*
 (amé) aćhiläm, (voi) a*fi*
încetat (tumé) aćhilän,
 (ci, ele) au *încetat* (von)
 aćhilé(n); *încetează!*
 aćh!.
- încinge* (a se) [*Prez.* el (ea)
 se *încinge*] *vb.refl.* v.
 încălzi.
- încleiat*, -ată, -ați, -ate *adj.*
 kleimé *biparuv.pašn.*; ne
 ~bikleimé.
- încotro adv.* 1. kaj *adv.* 2.
 karíng *adv.*
- încuia* [*Prez.* el (ea) *încuie*]
vb.tr. phandavél *tr.kern.*;
 (eu) am *încuiat* (me)
 phandadém, (tu) ai *încu-*
iat (tu) phandadän,

- el (ea) a încuiat* vow (voj) phandadās, (*noi*) *am încuiat* (amé) phandadām, (*voi*) *ași încuiat* (tumé) phandadăn, (*ei, ele*) *au încuiat* (von) phandadé(n); *încuie!* phandáv!
- îndurer/at, -ată, -ați, -ate**
adj. dukha(v)d/ó, (ǎ-é, -é) *pašn.*
- înfumur/at, -ată, -ați, -ate**
adj. v. *m â n d r u.*
- îngheța** [*Prez.* *el (ea) îngheață*] *vb.tr.* paxól *bitr.kern.*; (*eu*) *am înghețat* (me) paxosardém, (*tu*) *ai înghețat* (tu) paxosardăn, *el (ea) a înghețat* vow (voj) paxosardās, (*noi*) *am înghețat* (amé) paxosardām, (*voi*) *ași înghețat* (tumé) paxosardă(n), (*ei, ele*) *au înghețat* (von) paxosardé(n).
- îngheț/at, -ată, -ați, -ate**
adj. paxomé *biparuv. pašn.*
- înjura** [*Prez.* *el (ea) înjură*] *vb.tr.,intr.* kuśél *tr.,bitr.kern.*; (*eu*) *am înjurat* (me) kuślém, (*tu*) *ai înjurat* (tu) kuślăn, *el (ea) a înjurat* vow (voj) kuślās, (*noi*) *am înjurat* (ame) kuślām, (*voi*) *ași înjurat* (tumé) kuślă(n), (*ei, ele*) *au înjurat* (von) kuślé(n).
- înșela** [*Prez.* *el (ea) înșeală*] *vb.tr.* athavéi; (*eu*) *am înșelat* (me) athadém, (*tu*) *ai înșelat* (tu) athadăn, *el (ea) a înșelat* vow (voj) athadās, (*noi*) *am înșelat* (amé) athadām, (*voi*) *ași înșelat* (tumé) athadăn, (*ei, ele*) *au înșelat* (von) athadé(n).
- întoarce** [*Prez.* *el (ea) se întoarce*] *vb.tr.refl.*

ambóidel pe(s) *tr.pésqi kern.*; (eu) *m-am întors* (me) *amboldéman*, (tu) *te-ai întors* (tu) *amboldăn* *tut*, *el (ea) s-a întors* *vow* (voj) *amboldăs* pe(s), (noi) *ne-am întors* (amé) *amboldăm amén*, (voi) *v-afi întors* (tumé) *amboldăn tumén*, (ei, ele) *s-au întors* (von) *ambol-dé(n)* pe [var.: *îmbóldeŃ*].

între prep. *maškár*; ~ *ei maškár lénee*.

întreba [Prez. *el (ea) întrebă*] *vb.tr.* *pučhél tr. kern.*; (eu) *am întrebat* (me) *pučhlem*, (tu) *ai întrebat* (tu) *pučhlăn*, *el (ea) a întrebat* *vow* (voj) *pučhlăs*, (noi) *am întrebat* (amé) *pučhlăm* (voi) *afi întrebat* (tumé) *pučhlăn*, (ei, ele) *au întrebat* *von* *pučhlé(n)*; *întreabă!* *pučh!*.

întepe [Prez. *el (ea) înteapă*] *vb.tr.* *pusavél tr. kern.*; (eu) *am întepeat* (me) *pusadém*, (tu) *ai întepeat* (tu) *pusadăn*, *el (ea) a întepeat* *vow* (voj) *pusadăs*, (noi) *am întepeat* (amé) *pusadăm*, (voi) *afi întepeat* (tumé) *pusadăn*, (ei, ele) *au întepeat* (von) *pusadé(n)*.

învăŃa [Prez. *el (ea) învăŃă*] *vb.tr.* *sikavél tr. kern.*; (eu) *am învăŃat* (me) *sikadém*, (tu) *ai învăŃat* (tu) *sikadăn*, *el (ea) a învăŃat* *vow* (voj) *sikadăs*, (noi) *am învăŃat* (amé) *sikadăm*, (voi) *afi învăŃat* (tumé) *sikadăn*, (ei, ele) *au învăŃat* (von) *sikade(n)*.

învăŃat, -ată, -aŃi, -ate adj. *sikil/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

învăŃător, -i s.m. v. d a s c ă l
învărti (a se) [Prez. *el (ea) se învărteŃte*] *vb.refl. v. r ă s u c i.*

înverzi [*Prez. el (ea) înverzește*] *vb.tr.* zelinél *tr.kern.*; (*eu*) *am înverzit* (*me*) zelinisardém, (*tu*) *ai înverzit* (*tu*) zelinisardăn, *el (ea) a înverzit* *vow* (*voj*) zelinisardăs, (*noi*) *am înverzit* (*amé*) zelinisardăm, (*voi*) *ași înverzit* (*tumé*) zelinisardăn, (*ei, ele*) *au înverzit* (*von*) zelinisardé(n).

J

jandarm, -l *s.m.* síngal/ó, -é *m.l.*

jar *s.n.* jag *z.l.*

jldov, ~l *s.m.* (*inv.,peior.*) *v.* *evreu.*

jigni [*Prez. el (ea) jignește*] *vb.tr. v. ofensa.*

joc, -uri *s.n.* 1. zòk/o, -uri

[-ură] *m.l.* 2. kheli/mós, -máta *m.l.*

juca [*Prez. el (ea) joacă*] *vb.intr.tr.* khélél *tr., bitr. kern.*; (*eu*) *am jucat* (*me*) khéldém, (*tu*) *ai jucat* (*tu*) khéldăn, *el (ea) a jucat* *vow* (*voj*) khéldăs, (*noi*) *am jucat* (*amé*) khéldăm, (*voi*) *ași jucat* (*tumé*) khéldăn, (*ei, ele*) *au jucat* (*von*) khéldé(n); *el a jucat cărți* *vow* khéldăs *pésqe* *an-o lila.*

judec/ată, -ăți 1. kris, ~á *z.l.* 2. zudek/áta, -áci *z.l.*

jug, -uri zùg/o, -uri [-ură] *m.l.*

jumăt/ate-, -ăți *s.f.* dopás, ~á *z.l.*

jurnal, -e *s.f.* gazèt/a, -i [-e] *z.l.*

L

-l- *pron.pers. v. e l.*

la *prep. andá prep.*

lanț, -uri *s.n. lănc/o, -urî*
[-ură] *m.l.*

lapte *s.n. thut; thud m.l.*

larmă *s.f. v. g ă l ă g i e.*

lăsa [*Prez. el (ea) lasă*] *vb.*
tr. mukhél tr.kern.;
(eu) am lăsat (me)
mukhlém, (tu) ai lăsat
(tu) mukhlăn, el (ea) a
lăsat vow (voj) mukhlăs,
(noi) am lăsat (amé)
mukhlăm, (voi) ași lăsat
(tumé) mukhlăn, (ei, ele)
au lăsat (von) mukhlé(n);
lasă! mukh!.

lăsa/t, -tă, -ți, -te *adj.*
mukhl/ó (-í, -é, -é);
mekhl/ó, (-í, -é, -é) pasn.

le *pron.pers. v. e i [și e l e].*

leagăn, -e *s.n. lăgăn/o, -urî*
[-ură]; lăgăja *m.l.*

lega [*Prez. el (ea) leagă*]
vb.tr. phándel tr.kern.;
(eu) am legat (me)
phandém, (tu) ai legat,
(tu) phandăn, el (ea) a
legat vow (voj) phandăs,
(noi) am legat (amé)
phandăm, (voj) ași legat
(tumé) phandăn, (ei, ele)
au legat (von) phandé(n);
leagă! phand!.

legitimați/e, -i *s.f. drept/*
-âte, -ăci 3.l.

legum/ă, -e, *s.f. legum/a, -i*
[-e] *3.l.*

lemn, -e *s.n. kašt, ~ á m.l.;*
~ de foc jagáqo kašt;
~ de lucru butăqo kašt;
~ de pădure vėsésqo
kašt.

leneș, -ă, -i, -e *adj. khan-*
din/ó, (-í, -é, -é); kha-
nil/ó, (-í, -é, -é) pasn.

leșina [*Prez. el (ea) leșină*]
vb.intr. amecíl bitr.kern.;
(eu) am leșinat (me)

amecisardém, (tu) ai
leşinat (tu) amecisardán,
el (ea) a leşinat vow (voj)
amecisardäs, (noi) am
leşinat (amé) ameci-
sardäm, (voi) aşi leşinat
(tumé) amecisardän, (ei,
ele) au leşinat (von) ame-
cisardé(n).

li- pron.pers. v. e i [şi e l e].

limb/ă, -l s.f. čhib. ~ á 3.l.

lin adv. lokhó; lokhés
adv.

lingur/ă, -i s.f. roj, ~ á 3.l.

lip/it, -ită, -iŭl, -ite adj.
kleimé biparuv. pašn.

litr/ă, -e s.f. kòf/a, -i [-e]
3.l.

loc, -uri s.n. than, ~ á m.l.

locui [Prez. el (ea) locu-
ieşte] vb.intr. beşél bitr.
kern. [v. paradigmele de
Perf., la vb. s t a].

lor pron.pers. v. e i [şi e l e].

lovi [Prez. el (ea) loveşte]
vb.tr. malavél; (eu) am

lovit (me) maladém, (tu)
ai lovit (tu) maladän, el
(ea) a lovit vow (voj)
maladäs, (noi) am lovit
(amé) maladäm, (voi) aşi
lovit (tumé) maladän, (ei,
ele) au lovit (von) mal-
adé(n); loveşte! maláv!.

lua [Prez. el (ea)] vb.tr. lel
tr.kern.; (eu) am luat
(me) lem, (tu) ai luat (tu)
län, el (ea) a luat vow
(voj) läs, (noi) am luat
(amé) läm, (voi) aşi luat
(tumé) län, (ei, ele) au
luat (von) len; ia! le!, a ~
foc lel jag.

lucra [Prez. el (ea) lucrează]
vb.intr. kerel buti intr.
kern, (eu) am lucrat (me)
kerdém buti, (tu) ai lu-
crat (tu) kerdän buti, el (ea)
a lucrat vow (voj) kerdäs
buti, (noi) am lucrat (amé)
kerdäm buti, (voi) aşi lu-
crat (tumé) kerdän buti, ei

(*ele*) *au lucrat* (von) kerdé(n) butî; *lucrează!* ker butî!
lucru, ~ri *s.n.* but/i, -ă *3.l.*;
 (*adj*) butăq/o, (-î, -é, -é)
de lucru, al (a, ai, ale)
lucrului.
lul *pron.pers. v. e l.*
lumân/are, -ări *s.f.*
 momel/i, -ă.
lună, luni *s.f.* éhon, ~á *m.l.*
lunea *adv.* lujné *adv.*
lung, -ă, -l, -i *adj.* lúngo
 (*jekh.*), lúnzi (*but.*) *pašn.*
lup, -i *s.m.* rru/w, -vá *m.l.*

M

m- *pron.pers. v. e u.*
mai *adv.* maj *adv.*
mam/ă, -e *s.f.* dej, ~á *3.l.*
manta, -le *s.f.* zăbùn/o,
 -uri [-ură] *m.l.*
mar/e, -e, -i, -i *adj.* bar/ó,
 (-î, -é, -é) *pašn.*

margin/e, -i *s.f.*
 mărzin/a, -i [-e] *3.l.*
marțea *adv.* marciné *adv.*
masă, mese *s.f.* mesèl/i,
 -ă *3.l.*
mașin/ă, *s.f.* wurdò/n, -á
m.l.
maș, -e *s.n.* por, ~ á *3.l.*
mă *pron.pers. v. e u.*
măcina [*Prez. el (ea)* ma-
 cină] *vb.tr.* 1. măcînîl
tr.kern.; (*eu*) *am măci-*
nat (*me*) măcîni-
 sardém, (*tu*) *ai măcînat*
 (*tu*) măcînisardän, *el*
 (*ea*) *a măcînat* *vow*
 (*voj*) măcînisardäs,
 (*noi*) *am măcînat* (*amé*)
 măcînisardäm, (*voi*) *ași*
măcînat (*tumé*) măcî-
 nisardän, (*ei, ele*) *au*
măcînat (von) măcîni-
 ardé(n); *macină!* măcî-
 nisár! 2. pišel (*pišól*)
 [*Prez. pišosardäs*] *tr.*
kern.

măr, meri *s.m.* phabénqo
rukħ (kašt) (*jekħ.*) pha-
bénqe rukhá (kaštá)
(*but.*) *m.l.*

măr, mere *s.n.* pliabaj, ~á
[phabá] *z.l.*

măse/a, -le *s.f.* thar, ~á *z.l.*

mătura [Prez. el (ea)
mătură] šilavél *tr.kern.*;
(*eu*) *am măturat* (me) šī-
la(w)dém, (*tu*) *ai măturat*
(tu) šīla(w)dăn, *el (ea)* *a*
măturat vow (voj) šī-
la(w)dăs, (*noi*) *am mătur-*
rat (amé) šīla(w)dăm,
(*voi*) *ași măturat* (tumé)
šīla(w)dan, (*ei, ele*) *au*
măturat (von) šīla(w)-
dé(n); *mătură!* šīláv!

mătur/ă, -í *s.f.* 1. šīla/w, -vá
m.l. 2. šīlawl/i, -ă *z.l.*
3. mătur/a, -i [-e] *z.l.*

mână, mâini *s.f.* vast, ~ á
m.l.

mânca [Prez. el (ea) mă-
năncă] *vb.tr.* xal *tr.kern.*;

(*eu*) *am mănca*t (me)
xalém, (*tu*) *ai mănca*t (tu)
xalăn, *el (ea)* *a mănca*t
vow (voj) xalăs, (*noi*) *am*
*mănca*t (amé) xalăm,
(*voi*) *ași mănca*t (tumé)
xalăn, (*ei, ele*) *au mănca*t
(von) xalé(n); *mănăncă!*
xa!

mănc/are, -ăruri *s.n.* xa-
béc(n), xa(he)mátu: xa/
mós, -mátu *m.l.*

mândr/u, -ă, -i, -e *adj.*
pukărd/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

mâni/os, -oasă, -oși, -ase
adj. xolărikó *biparuv.*
pašn.

mea *pron., adj. pos. v. m e u.*
medicament, -e *s.n.* drab.
~ á *m.l.*

mei *pron., adj. pos. v. m e u.*
mele *pron., adj. pos. v. m e u.*
merge [Prez. el (ea) merge]
vb.intr. zal *bitr.kern.*;
(*cu*) *am mers* (me) gelém,

- (tu) ai mers (tu) gelän, *el*
(ea) a mers vow (voj)
geläs [geló, gelí], (noi)
am mers (amé) geläm,
(voi) aşi mers (tumé)
gelän, (ei, ele) au mers
(von) gelé(n); *mergi!*
(du-te!)ǎ!
- meu, mea, mei, mele *pron.*,
adj. pos. muró [moré],
murí, muré, muré *pésqi*
paşn. sarn.
- mi - *pron. pers. v. m e.*
- mic, -ă, -i, -i *adj.* cîkn/ó,
(-í, -é, -é) *paşn.*
- micuţ, -ă, -i, -e *adj. (dim.)*
1. cîknor/ó, (-í, -é, -é).
paşn. 2. xurdor/ó, (-í, -é,
-é) *paşn. (xurd.)*
- mie *pron. pers. v. e u.*
- mie, miî *s.f.* zural/í -ă [-é]
ǎ.l.
- mlel, miei *s.m.* bakričh/ó
m.l.
- miercurea *adv.* tetradiné
adv. [var. têtërazé].
- miere *s.f.* awgín *m.l.*
- mijloc, -uri *s.n.* maşkár, ~ á
m.l.
- militări/e, -i *s.f. v. o a s t e.*
- mine *pron. pers. v. e u.*
- min/te, -ţi *s.f.* gogî (godî),
gogă (godă) *ǎ.l.*
- minţi [Prez. el (ea) minte]
vb. intr. xoxavél *bitr.*
kern.; (eu) am minţit (me)
xoxa(w)dém, (tu) ai
minşit (tu) xoxa(w)dän, *el*
(ea) a minşit vow (voj)
xoxa(w)däs, (noi) am
minşit (amé) xoxa(w)dän,
(voi) aşi minşit (tumé)
xoxa(w)dän, (ei, ele) au
minşit (von) xoxa(v)dé(n).
- mirosi [Prez. ei (ea)
miroase] *vb. tr., intr.*
I. *vb. tr.* sungál (Perf.
sungajás) *tr. kern.*
II. *vb. intr.* (a puşi, a
emana un miros urât)
khândel (Perf. khândäs)
bitr. kern.

mizeri/e, -i s.f. (sărăcie)
 cõrrai/mõs, -máta *m.l.*
 [var.: cõrrî/mõs, -máta.]
moale, moi adj. kovl/ó,
 (-í, -é, -é) *pašn.*
moarã, mori s.f. aša/w, -vá
m.l., la moarã asavése.
mocirl/ã, -e s.f. v. n o r o i.
mort, moartã, morți, moarte
adj. mul/ó, (-í, -é, -é) pašn.
mortãciun/e, -i s.f. v. h o i t.
moș, -i s.m. 1. phur/ó, -é
 2. (bunic) pãp/o, -uri
 [-urã] *m.l.*
muiere, -i s.f. v. f e m e i e.
mulge [Prez. el (ea) mulge]
vb.tr. dušél tr.kern.; (eu)
am muls (me) dušlém,
(tu) ai muls (tu) dušlãn,
el (ea) a muls vow (voj)
dušlãs, (noi) am muls
(amé) dušlãm, (voi) ași
muls (tumé) dušlãn, (ei,
ele) au muls (von)
dušlé(n); mulge! (vaca)
duš! (e gurumnã).

mul/t, -tã, -ți, -te I. adj. but
biparuv.pašn. II. adv. but
adv.
mun/te, -ți s.m. plain, ~a
z.l.; la ~plainãoe.
murãturi s.f. (pl.) suklé
krastavèci m.l. (but).
murdar, -ã, -i, -e adj. me-
lal/ó, (-í, -é, -é) pašn.
muri [Prez. el (ea) moare]
vb.intr. merél bitr.kern.;
(eu) am murit (me)
mulém, (tu) ai murit (tu)
mulãn, el (ea) a murit
vow (voj) mulãs, (noi) am
murit (amé) mulãm, (voi)
ași murit (tumé) mulãn,
(ei, ele) au murit (von)
mulé(n); mori! mer!.
muscã, muște s.f. makh,
 maçi [matî] *z.l.*
mușca [Prez. el (ea) mușcã]
vb.tr. dandarél tr.kern.;
(eu) am mușcat (me) dan-
dardém, (tu) ai mușcat
(tu) dandardãn, el (ea) a

muşcat vow (voj) dandar-
däs, (*noi*) *am muşcat* (amé)
dandardäm, (*voi*) *aşi muşcat*
(tumé) dandardän, (*ei, ele*)
au muşcat (von) dan-
dardé(n); *muşcă!* dandâr!.

N

nas, -uri *s.n.* nakh, ~ á *m.l.*
nastu/re, -i *s.m.* kočak, ~ á
z.l.

nămol, -uri *s.n.* v. *n o r o i.*
nărav, -uri *s.n.* năräv/o,
-uri [-ură] *m.l.*

ne- *pref.* bi- *pref.*; ~vândut
bibikindó.

-*ne-* *pron.pers.* v. *n o i.*

*nebun*¹, -ă, -l, -e *adj.* dil/ó,
(-í, -é, -é) *paşn.*

*nebun*², -i *s.m.* dil/ó, -é
m.l.

nebun/ă, -e *s.f.* dil/í, -ă *z.l.*

necăji [*Prez.* el (ea) se
necăjeşte] *vb.tr., refl.* I.
vb.tr. nekăžil (Perf. nekăzi-

sardäs) *tr.kern.* II. *vb.refl.*
nekăžil pe(s) (Perf. nekăzi-
sardäs pes) *pésqi kern.*

necredici/os, -oasă, -oşi,
-oase *adj.* bipatival/ó,
(-í, -é, -é) *paşn.*

negru, *neagră*, *negri*, *negre*
adj. kal/ó, (-í, -é, -é) *paşn.*

nemţ/esc, -ească, -eşti, -eşti
adj. nemcikó (*m., z.l.*
jekh.) nemciká (*m., z.l.*
but.) *paşn.*

nepot, *nepoţi* *s.m.* nepò/to,
-ci *m.l.*

nerv/os, -oasă, -oşi, -oase
adj. v. *m â n i o s.*

nevastă, *neveste* *s.f.* 1.
zuv/í, -ă *z.l.* 2. romn/í, -ă
z.l.

ni *pron.pers.* v. *n o i.*

nimănuí *pron., adj.neg.* v.
n i m e n i.

nimení *pron.neg.* khònik
neg.sarn.; pe~khanikás,
al (*a, ai, ale*) *nimănuí*
khanikásq/o, (-í, -é, -é),

- nimănu* *khanikásqë*, *la* (*în*) ~ *khanikásœe*, *de la* (*din*) ~ *khanikásœar*, *de* (*către*) ~ *khanikásœar*, *despre* ~ *khanikásœar*, *cu* ~ *khanikáça*.
- nimic** *pron.neg.* *kháné neg.sarn.*; (*adj.*) *de* ~ *khanécésqo*, (-í, -é, -é), *în* (*la*) ~ *khancésœe*, *de la* (*din*) ~ *khancésœar*, *cu* ~ *khanécça*.
- ninge** [*Prez. ninge*] *vb.intr.*, *impers. del iw bitr.kern.*; *a nins* *däs iw*.
- nisp**, -uri *s.n.* *kišaj*, ~á *3.l.*
- noapte**, **nopti** *s.f.* *rrät*, ~á *3.l.*
- noastră** *pron., adj.pos. v.* *nostru*.
- noastre** *pron., adj.pos. v.* *nostru*.
- noi** *pron.pers. amé 3en. sarn.*; *pe* ~ *amén*, *nouă* (-ne, ni) *aménqe*, *la* (*în*) ~ *aménœe*, *din* (*de la*) ~ *aménœar*, *de* (*către*) ~ *aménœar*, *despre* ~ *aménœar*, *cu* ~ *aménça*.
- noră**, **nurori** *s.f.* *bor/i*, -ă *3.l.*
- nor/oc**, -oace *s.m.* *baxt*, ~ á *3.l.*
- noroc/os**, -oasă, -oși, -oase *adj.* *baxtal/ó*, (-í, -é, -é) *pašn*.
- noroi**, **noroaie** *s.n.* *čik*, ~ á *3.l.*
- nostru**, **noastră**, **noștri**, **noastre** *pron., adj.pos.* *amar/ó* (-í, -é, -é) *pésqi pašn.sarn.*
- noștri** *pron., adj. pos. v.* *noștri*.
- nota** [*Prez. el* (*ea*) *notează*] *vb.tr.* *notil tr.kern.*; (*eu*) *am notat* (*me*) *notisardém*, (*tu*) *ai notat* (*tu*) *notisardän*, *el* (*ea*) *a notat* *vow* (*voj*) *notisardäs*, (*noi*) *am notat* (*amé*)

notisardăm, (voi) aji
notat (tumé) notisardăn,
(ei, ele) au notat (von)
notisardé(n).

nou, nouă, noi, noi *adj.*
nev/6, (-í, -é, -é) *pašn.*

nouă¹ *adj. v. n o u.*

nouă² *pron.pers. v. n o i.*

nouă³ *num.card. enă; nijé*
kard.ginav.; ~ sute enă
šülá, ~ mii enă zuralé.

nouăsprezece *num.card.*
dešuenă; dešunijé kard.
ginav.

nouăzeci *num.card. enăvar-*
dés kard.ginav.; ~ și unu
enăvardés thaj jekh, ~ și
doi enăvardés thaj duj, ~ și
trei enăvardés thaj trin, ~ și
patru enăvardés thaj štar,
~ și cinci enăvardés thaj
panz, ~ și șase enăvardés
thaj šow, ~ și șapte
enăvardés thaj eštá, ~ și opt
enăvardés thaj oxtó, ~ și
nouă enăvardés thaj enă.

nu *adv. cí; na adv.*

nuc, -i *s.m. akorín, ~ á 3.l.*

nuc/ă, -i *s.f. akhór, ~ á m.l.*

nula, nulele *s.f. 1. žoárd/a,*

-i [-e] *3.l. 2. rovl/í, -ă 3.l.*

numai *adv. nùmaj; nùma*
adv.

nume, ~ *s.n. na/w, -vá m.l.*

nuntă, nunți *s.f. bă/w, -vá*
m.l.; la ~ bevése.

O

oale, oi *s.f. bakr/í, -ă 3.l.*

oal/ă, -e *s.f. pir/í, -ă 3.l.*

oară, ori I. *s.f. var 3.l. II. (num.)*
de trei ori trin var ginav.

oaste, oști *s.f. kätänášag, ~*
a 3.l. [tar-i ungarikaní čhib:
katonaság, „militărie”,
„armată”, „cătă-nie”].

obicei, -uri *s.n. năräv/o,*
-uri [-urá] m.l.

obosl/t, -tă, -ți, -te *adj.*
khin/6, (-í, -é, -é) pašn.

observa [*Prez.* el (ea) observă] *vb.tr.* v. *vedea*

ocară, ocări *s.f.* v. *ruşine*

ochi, -- *s.m.* jakh, ~ á *z.l.*

ocn/ă, -e *s.f.* xîw (tal-i plâin) (*jekh*). xîvă (tal-i plâin) (*but.*) *z.l.* [la *I.C.* există perifriza: „jekh xîw tal-i plâin, káear ank(h)-aladén ol manúš lon thaj angár thaj vi avér butăqo”].

ocul/st, -şti *s.m.* okulist/o, -uri [-ură] *m.l.*

ofensa [*Prez.* el (ea) ofensează] *vb.tr.* v. *înjura*.

ofşter, -i *s.m.* 1. xarkumâr/i, -ă *m.l.* 2. (baró) rraj (*jekh*), (baré) rrajá (*but.*) *m.l.*

olog, ologă, ologi, oloage *adj.* bang/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

om, oameni *s.m.* manuš, ~ á *m.l.*

omen/os, -oasă, -şi, -oase *adj.* manušikan/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

omoplaht, -ţi *s.m.* v. *spina re*.

omorî [*Prez.* el (ea) omoară] *vb.tr.* mudarél; (*eu*) am omorât (me) mudardém, (*tu*) ai omorât (tu) mudardân, *el (ea)* a omorât vow (voj) mudardäs, (*noi*) am omorât (amé) mudardäm, (*voi*) aşi omorât (tumé) mudardân, (*ei, ele*) au omorât (von) mudardé(n): omoară!, mudăr!.

omor/ât, -âtă, -âţi, -âte *adj.* mudard/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

opinc/ă, -i *s.f.* cërùli, -ă *z.l.*
opt *num.card.* oxtó *kard. ginav.*; ~ sute oxtó šělá; ~ mij oxtó zuralé.

optsprezece *num. card.* deşuoxtó *kard. ginav.*

optzeci *num. card.* oxtovardés *kard. ginav.*; ~ şi unu oxtovardés thaj jekh,

~ și doi oxtovardés thaj
duj, ~ și trei oxtovardés
thaj trin, ~ și patru oxtovardés thaj star, ~ și cinci oxtovardés thaj panz, ~ și șase oxtovardés thaj șow, ~ și șapte oxtovardés thaj eftá, ~ și opt oxtovardés thaj oxtó, ~ și nouă oxtovardés thaj enă.

oraș, -e fôr/os, -uri [-urá]
m.l.

orb, -l s.m. kor/ó, -é m.l.

orb, oarbă, orbi, oarbe adj.
kor/ó, (-í, -é, -é) pašn.

ordona [Prez. el (ea)
ordonă] vb.tr. poruncíl;
(eu) am ordonat (mé)
porunélsardem (tu) ai
ordonat (tu) poruncí-
sardán, el (ea) a ordonat
vow (voj) poruncísardás,
(noi) am ordonat (amé)
poruncísardám, (voi) aji
ordonat (tumé) poruncí-
sardán, (ei, ele) au ordo-

nat (von) poruncí-
sardé(n); ordonă! po-
runcísár!.

orologi/u, -i s.n. v. cea s.

osânz/ă, -i s.f. khojal/í, -ă
z.l.

ostaș, -l s.m. kătán/a, -i [-e]
z.l.

oțet s.n. șut m.l.

oțeti (a se) [Prez. el (ea) se
oțetește] vb.refl. șutóvél
pésqi kem.

ou, ouă s.n. anrr/ó, -é [-é]
m.l.

P

pace s.f. pàca z.l.

pal, -e s.n. sulum, ~ á z.l.

paisprezece num. card.
deșuštár kard.ginav.

palat, -e s.n. avlín, ~ á z.l.

pană, pene s.f. porr, ~ á
m.l.

panglic/ă, -- s.f. dor/í, -á
z.l.

para, -le *s.f. v. ban.*

pară, pere *s.f. ambról, ~ á m.l.*

pasăre, păsări *s.f. círiklí, -ă z.l.*

Paște *s.m. Patragi z.l.*

pat, -uri *s.n. 1. păt/o, -uri [-ură] m.l. 2. pašlín, ~ á z.l.*

patru *num. card. star kard.ginav.; ~ sute star šelá; ~ mii star zuralé.*

patruzeci *num. card. star vardés kard.ginav.; ~ și unu star vadés thaj jekh, ~ și doi star vadés thaj duj, ~ și trei star vadés thaj trin, ~ și patru star vadés thaj star, ~ și cinci star vadés thaj panz, ~ și șase star vadés thaj șow, ~ și șapte star vadés thaj eftá, ~ și opt star vadés thaj oxtó, ~ și nouă star vadés thaj enă.*

păcat, -e *s.n. pákàt/o, -uri [-ură] m.l.*

păduch/e, -i *s.m. zű/w, -vá z.l.*

pădur/e, -i *s.f. vös, ~ á m.l.*

pământ, -uri *s.m. phu/w, -vă z.l.*

păr, peri (lír/ul, -cle de păr) *s.m. bal, ~ á m.l.*

păr, peri (*pomul*) *s.m. ambrolín, ~ á z.l.*

părea [*Prez. lui (el) îi pare*] *vb. intr. fal les (la) bitr. kern.; îmi pare rău fal ma nasul /.../ le pare rău fal len nasul.*

păzi [*Prez. ei (ea) păzește*] *1. vb. tr. păzíl (Perf. păzisardäs) tr. kern. 2. vb. tr. arakhél (Perf. arakhlás) tr. kern.*

pâln/e, -i manr/ó, -é *m.l.*

până *prep. zi prep.*

pântec, -e *s.n. përr, ~ á m.l.*

pe *prep. p-o; p-e; p-ol; pa prep.*

peșt/e, -i *s.m. mačh/ó, -é m.l.*

platră, pietre *s.f.* barr, ~ á
m.l.

picior, picioare *s.n.* punr/ó,
-ë [-é] [ponr/ó, -é] *m.l.*

piele, piei *s.f.* mork/i, -ă *z.l.*

piept, -uri *s.m.* kolín, ~á
m.l.

piepten/e, -l *s.m.* kang/i, -ă *z.l.*

pierde [*Prez.* el (ea) pierde]

I. *vb.tr.* xasarél *tr.kern.*

(eu) am pierdut (me) xa-

sardém, (tu) ai pierdut

(tu) xasardän, el (ea) a

pierdut vow (voj) xa-

sardäs, (noi) am pierdut

(amé) xasardäm, (voi) aji

pierdut (tumé) xasardän,

(ei, ele) au pierdut (von)

xasardé(n) II. *vb.refl.*

xasável a se pierde *pésqi*

kern. (eu) m-am pierdut

(me) xasajlém, (tu) te-ai

pierdut (tu) xasajlän, el

(ea) s-a pierdut vow (voj)

xasajläs /.../ (ei, ele) s-au

pierdut (von) xasajlé(n).

pierd/ut, -ută, -uți, -ute
adj. xasard/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

pisic/ă, -l *s.f.* šanel/i, -ă *z.l.*

plant/ă, -e (*medicinală*) *s.f.*
drab, ~ á *m.l.*

plată, plăți *s.f.* poki/mós,
-máta *m.l.*

plăti [*Prez.* el (ea) plătește]

vb.tr. pokinel *tr.kern.;*

(eu) am plătit (me)

pokindém, (tu) ai plătit

(tu) pokindän, el (ea) a

plătit vow (voj) pokin-

däs, (noi) am plătit (amé)

pokindäm, (voi) aji plătit

(tumé) pokindän, (ei, ele)

au plătit (von) pokin-

dé(n); plătește! pokin!

plăt/it, -ită, -iți, -ite *adj.*

pokind/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

plânge [*Prez.* el (ea) plânge]

vb.tr., intr. rrovel *tr.bitr.*

kern.; (eu) am plâns,

(me) rrujém, (tu) ai plâns

(tu) rrujän, el (ea) a plâns

- vow (voj) rrujäs, (*noi*)
am plâns (amé) rrujäm,
(*voi*) aji plâns (tumé)
rrujän, (*ci, ele*) au plâns
(von) rrujé(n); plângi!
rov!
- plin, -ä, -i, -e *adj.* pherd/ó,
(-i, -é, -é) *pašn.*
- ploate, ploí *s.f.* brîšin(t),
~ dá; brîšin(t), ~ dá *m.l.*
- ploua [*Prez.* plouă] *vb.intr.*
del o brîšin(t); a plouat
däs o brîšin(t) *intr.kern.*
- pod, -uri *s.n.* pöd/o, -uri
[-ură] *m.l.*
- pofti [*Prez.* el (ea) poštește]
vb.tr.,intr. v. v r e a.
- poitai, -- *s.m.* ſingal/ó, -é *m.l.*
- pom, -i *s.m.* kašt, ~ á *m.l.*
- pop/ä, -i *s.m. v. p r e o t.*
- pore, -i *s.m.* bal/ó, -é *m.l.*
- porumb, -i *s.m.* kukurüz/o,
-uri [-ură] *m.l.*
- porunci [*Prez.* el (ea)
poruncește] *vb.tr.,intr. v.*
ordona.
- potcoav/ä, -e *s.f.* pêtal/o, -a
m.l.
- präväll/e, -i *s.f.* bolt, ~á *z.l.*
[cf. *s.magh.* „bolt”].
- precum *conj.,adv.* sar
konž.adv.
- preot, preoſi *s.m.* rrasáj, ~ á
m.l.
- primäv/arä, -eri *s.f.* miláj,
~ á *m.l.*
- printre *prep.* maškár *prep.:*
~ noi maškár aménœ.
- prinſ, -i *s.m.* rraj, ~ á *m.l.*
- profesor, -i *s.m.* ſitãritòr/i,
-ä *m.l.*
- pungaſ, -i *s.m. v. h o f.*
- purce/l, -i *s.m.* baličhor/o,
-è [-é] *m.l.*
- purice, -i *s.m.* pišóm, ~ á
m.l.
- purta [*Prez.* el (ea) poartă]
vb.tr. v. d u c e.
- puſcă, puſti *s.f.* jagal/i, -ä
z.l.
- puſcãriaſ, -i *s.m. v.*
arestat.

putea [*Prez. el (ea) poate*] *vb.tr. aştıl tr.kern.; (cu) am putut (me) aştisardém, (tu) ai putut (tu) aştisardän, el (ea) a putut vow (voj) aştisardäs, (noi) am putut (amé) aştisardäm, (voi) aşi putut (tumé) aştisardän, (ei, ele) au putut (von) aştisardé(n).*

puter/c, -i *s.f. zor, ~ á z.l.*

puternic, -ă, -i, -e *adj. zural/ó, (-í, -é, -é) paşn.*

putur/os, -oasă, -oşl, -oase *adj. khandin/ó, (-í, -é, -é); khandil/ó, (-í, -é, -é) paşn.*

puşi [*Prez. el (ea) pute*] *vb. tr.intr. khándel; (eu) am puşit (me) khándem, (tu) ai puşit (tu) khándän, el (ea) a puşit vow (voj) khándäs, (noi) am puşit (amé) khándäm, (voi) aşi puşit (tumé) khándä, (ei, ele) au puşit (von) khände(n).*

puşin *adv. xancı adv.*

puşln, -ă, -i, -e *adj. xancı biparuv.paşn.*

R

rabat, -uri *s.n. rabät/o, -uri [-ură] m.l.*

rachiu, -uri *s.n. räkl/a, -i [-e] z.l.*

rade [*Prez. el (ea) rade*] *vb.tr. v. bär bieri.*

rahat, -uri *s.n. (euf.) v. excrement.*

rană, răni *s.f. v. bu bă.*

ras, rasă, raşi, rase *adj. v. bär bierit.*

răceala, răceli *s.f. şil, ~ á z.l. [cf. frig (o) şil].*

răci [*Prez. el (ea) răceşte*] *vb.refl. şudröl pész kern.; (eu) am răcit (me) şudrilém, (tu) ai răcit (tu) şudrilän, el (ea) a răcit vow (voj) şudriläs, (noi)*

am răcit (amé) súdrilám,
(voi) ași răcit (tumé)
súdrilân, (ei, ele) au răcit
(von) súdrilé(n).

răcor/os, -oasă, -oși, -ase v.
friguros.

rămâne [Prez. el (ea)
rămâne] vb. intr. achél
bitr. kern.; (eu) am rămas
(me) achilém, (tu) ai
rămas (tu) achilân. el (ea)
a rămas vow (voj)
achilás, (noi) am rămas
(amé) achilám, (voi) ași
rămas (tumé) achilân, (ei,
ele) au rămas (von)
achilé(n); rămâi! ach!.

răpos/at, -ați s.m. mul/ó, -é
m.l.

răsări vb. intr. v. i e și i.

răspunde [Prez. el (ea)
răspunde] vb. intr. mothól
bitr. kern.; Prez.: (eu)
răspund (me) motháw,
(tu) răspunzi (tu) mothós,
el (ea) răspunde vow

(voj) mothól, (noi) răs-
pundem (amé) mothás,
(voi) răspundeși (tumé)
mothón, (ei, ele) răspund
(von) mothón; Perf.: (eu)
am răspuns (me) moth-
odém, (tu) ai răspuns (tu)
mothodân, el (ea) a
răspuns vow (voj) moth-
odás, (noi) am răspuns
(amé) mothodám, (voi)
ași răspuns (tumé) moth-
odân, (ei, ele) au răspuns
(von) mothodé(n).

răsuci (a se) [Prez. ei (ea)
se răsuțește] v. întoarce
e.

rău I. adv. nasúl adv. II.
adj. nasúl bipolarv.pašn.

răvaș, -e s.n. v. scrisoare.

răzb/ol, -oale s.n. (baró)
mari/mós, -máta m.l.

râde [Prez. el (ea) râde]
vb. intr. asál intr. kern.;
(eu) am râs (me) asajém,
(tu) ai râs (tu) asajân, el

- (ea) a răs vow (voj) asajās, (noi) am rās (amé) asajām, (voi) ași rās (tumé) asajăn, (ei, ele) au rās (von) asajé(n); *râde!* as!
- răs, -uri *s.n.* v. *râset*.
- râset, -e *s.n.* asa/mós, -máta *m.l.*
- râu, -uri *s.n.* len, ~ á *z.l.*
- repara [*Prez. el (ea) repară*] *vb. tr.* lacharél *tr. kern.*; (eu) am reparat (me) lachardém, (tu) ai reparat (tu) lechardăn, *el (ea) a reparat* vow (voj) lachardăs, (noi) am reparat (amé) lachardüm, (voi) ași reparat (tumé) lachardăn, (ei, ele) au reparat (von) lachardé(n); *repară!* lachar!
- repede *adv.* ito *adv.*
- respectabil, -ă, -i, -e *adj.* patival/ó, (-í, -é, -é) *pasn.*
- rest, -uri *s.n.* kotór, ~ á *m.l.*
- reteza [*Prez. el (ea) retează*] *vb. tr.* v. *tăia*.
- retezat, -ată, -ași, -ate *adj.* v. *tăia*.
- revist/ă, -e *s.f.* rivist/a, -i [-e] *z.l.* 2. lil, ~ á *m.l.*
- ridica [*Prez. el (ea) ridică*] *vb. tr.* vástde*l tr. kern.*; (eu) am ridicat (me) vástdem, (tu) ai ridicat (tu) vástdăn, *el (ea) a ridicat* vow (voj) vástdăs, (noi) am ridicat (amé) vástdăm, (voi) ași ridicat (tumé) vástdăn, (ei, ele) au ridicat (von) vástdé(n); *ridică!* vástde!
- roade [*Prez. el (ea) roade*] *vb. tr.* éemb(l)él [*cămbél*] *tr. kern.*; (cu) am ros (mé) éemblém, (tu) ai ros (tu) éemblăn, *el (ea) a ros* vow (voj) écmblăs, (noi) am ros (amé) écmbläm, (voi) ași ros (tumé) écmblăn, (ei, ele) au ros (von) écmblé(n).
- romn/ca, -ele *s.f.* rromn/í, -ă *z.l.*

roșu, roșie, roșii, roșii *adj.*

lol/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

rupe [*Prez. el (ea) rupe*] I. *vb.*

tr. phagél tr.kern.; (eu) am

rupt (me) phaglém, (tu) ai

rupt (tu) phaglän, el (ea) a

rupt vow (voj) phagläs, (noi)

am rupt (amé) phagläm,

(voi) ași rupt (tumé)

phaglän, (ei, ele) au rupt

(von) phaglén(n). II. *vb.*

refl. phagövé! a se rupe

(pésqi kern.); (eu) m-am

rupt (me) phagilé(m), (tu) te-

ai rupt (tu) phagilän, el (ea)

s-a rupt vow (voj) phagiläs,

(noi) ne-am rupt (amé)

phagiläm, (voi) v-ași rupt

(tumé) phagilän, (ei, ele)

s-au rupt (von) phagilé(n).

rupt, -tä, -ți, -te adj. 1. (täiat)

čhind/ó, (-í, -é, -é) pašn. 2.

phagl/ó, (-í, -é, -é) pašn.

rușin/e, -i s.f. laza/wó, -vé

m.l.

S

sac, saci s.m. gon/ó, -é m.l.

sare, sāruri s.f. lon, ~ á m.l.

sat, -e s.u. gá/w, -vá m.l.

Satana s.f. Beng m.l.

sănătate s.f. sastimós m.l.

sănăt/os, -oasă, -oși, -oase

adj. sastevest/ó, (-í, -é, -é)

pašn.

săptămân/ă, -i s.f. kurk/ó,

-é m.l.

sărac, -i s.m. čorr/ó, -é m.l.

sărac, -ă, -i, -e adj. čorr/ó,

(-í, -é, -é) pašn.; sāracu!

de el! o, čorró léšear!

sărăci/e, -i s.f. čorrai/mós,

-máta [čorim/ós] m.l.

*sări [*Prez. el (ca) sare*]*

vb.intr. xutél bitr.kern.;

(eu) am sărit (me) xuk-

lém, (tu) ai sărit (tu)

xuklän, el (ea) a sărit

vow (voj) xukläs, (noi)

am sărit (amé) xukläm,

(*voi*) *ați sărit* (tumé) xuklän, (*ei, ele*) *au sărit* (von) xuklé(n); *sari!* xutí!.

sărman, -ă, -l, -e *ad. v. sã r a c.*

săte/an, -ni *s.m.* gawutn/ó, -é *m.l.*

săteancă, **sătence** *s.f.* gawutn/í, -ă *z.l.*

săt/esc, -ească, -ești, -ești *adj.* gawutn/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

săt/ul, -ulă, -ull, -ule *adj.* čajl/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

sătura [*Prez. el (ea) se satură*] *vb.refl., tr.* čajlövél *pésqi tr.kern.*; (*eu*) *m-am săturat* (me) čajlilém, (*tu*) *te-ai săturat* (tu) čajlilän, *el (ea) s-a săturat* vow (voj) čajliläs [*vow* čajliló; *voi* čajlilí] (*noi*) *ne-am săturat* (amé) čajliläm, (*voi*) *v-ați săturat* (tumé) čajlilän, (*ei, ele*) *s-au săturat* (von) čajlilé(n).

sâmbăta *adv.* savatoné *adv.*

sânge *s.n.* trat *m.l.*

scadal, -uri *s.n.* čingár, ~ á *z.l.*

scoate [*Prez. el (ea) scoate*] *vb.tr.* ankalavél *tr.kern.*; (*eu*) *am scos* (me) ankaladém, (*tu*) *ai scos* (tu) ankaladän, (*el, ea*) *a scos* vow (voj) ankaladäs, (*noi*) *am scos* (amé) ankaladäm, (*voi*) *ați scos* (tumé) ankaladän, (*ei, ele*) *au scos* (von) ankaladé(n); *scoate!* ankal!.

scrier/e, -l *s.f.* 1. xramof mós, -máta *m.l.* 2. (*în-crustare*) čhindi/mós, -máta *m.l.* 3. lil, ~ á *m.l.*

scris/oare, -ori *s.f.* (postăqo) lil, ~ á *m.l.*

sculp/at, -ați *s.n.* čhungár, ~ á *m.l.*

scuipa [*Prez. el (ea) scuipă*] *vb.tr.intr.* čhüngarél *tr., bitr. kern.*; (*eu*) *am*

- scuipat* (me) *éhüngar-*
dém, (tu) ai scuipat (tu)
éhüngardän, el (ea) a
scuipat vow (voj) *éhün-*
gardäs, (noi) am scuipat
(amé) éhüngardäm, (voi)
ași scuipat (tumé) *éhün-*
gardän, (ei, ele) au
scuipat (von) *éhüngar-*
dé(n).
- seară, seri s.f. rrät, ~ á z.l.*
sec, seacă, seci, seci adj. v.
u s c a t.
- secer/ă, -i s.f. lün/o, -e m.l.*
secur/e, -i s.f. v. t o p o r.
sete s.f. truș z.l.
seu s.n. v. grășime.
sfoară, sfori s.f. v. funie.
singur, -ă, -i, -e adj. kòr-
kor/ó, (-i, -e, -e) pašn.
slănin/ă, -i s.f. khojal/í, -ă
z.l.
- slin/os, -oasă, -oși, -oase*
adj. v. s o i o s.
- slobo/d, -dă, -zi, -de adj. v.*
d c s t r ă b ă l a t.
- soacr/ă, s.f. sasúj, ~ á z.l.*
soare s.m. khám, ~ á m.l.
socr/u, -i s.m. sastr/ó, -é
m.l.
- sol/os, -oasă, -oși, -oase adj.*
khojal/ó, (-í, -é, -é) pašn.
soră, surori s.f. phen, ~ á
z.l.
- sparge [Prez. el (ea) sparge]*
vb.tr. v. c r ă p a.
- spar/t, -tă, -ți, -te adj. v.*
r u p t.
- spăla (a se) [Prez. el (ea) se*
spală] vb.refl. xalavél
pes pészki kern.; (eu) m-
am spălat (me) *xala(w)-*
dém ma(n), (tu) te-ai
spălat (tu) *xala(w)dän*
tu(t), el (ea) s-a spălat
vow (voj) xala(w)däs,
(noi) ne-am spălat (amé)
xala(w)däm amén, (voi)
v-ași spălat (tumé)
xala(w)dän tumén, (ei,
ele) s-au spălat (von)
xala(w)dé(n) pe.

spin/are, -ări *s.f.* phik/ó, -ë
[-ër] *m.l.*

spune [Prez. el (ea) spune]
vb.tr. v. z i c e.

sta [Prez. el (ea) stă] *vb.intr.*
bešél *bitr.kern.*; (eu) *am*
stat (me) bešlém, (tu) *ai*
stat (tu) bešlän, *el (ea) a*
stat vow (voj) bešläs,
(noi) *am stat* (amé)
bešläm, (voi) *ași stat*
(tumé) bešlän, (ei, ele) *au*
stat (von) bešlé(n); *stai*
jos! beš telé!

ste/a, -le *s.f.* érxáj, ~ á *z.l.*

sticl/ă, -e *s.f.* glăž/a, -i [-e]
z.l.

strachină, străchini *s.f.*
čar/ó, -é *m.l.*

stradă, străzi *s.f.* ùlic/a, -i
[-e] *z.l.*

strâmb, -ă, -i, -e *adj.* ban-
g/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

strica [Prez. el (ea) strică]
vb.tr., refl. rrimól (pes)
pésqi tr.kern.; (eu)

(m-) *am stricat* (me) rri-
mosardém (man), (tu)
(te-) *ai stricat* (tu) rri-
mosardän (tul), *el (ea)*
(s-) *a stricat* vow (voj) rri-
mosardäs (les; la), *noi*
(ne-) *am stricat* (amé) rri-
mosardäm (amén), (voj)
(v-) *ași stricat* (tumé) rri-
mosardän (tumén), (ei,
etc) (s-) *au stricat.* (von)
rrimosardé(n) (len).

striga [Prez. el (ea) strigă]
vb.tr., intr. čingárdel
tr.bitr.kern.; (eu) *am stri-*
gat (me) čingardém, (tu)
ai strigat (tu) čingardän,
el (ea) a strigat vow (voj)
čingardäs, (noi) *am stri-*
gat (amé) čingardäm
(voi) *ași strigat* (tumé)
čingardän, (ei, ele) *au*
strigat (von) čingardé(n);
strigă-! čingardé les!

strugur/e, -i *s.m.* drákh, ~ á
z.l.

sub *prep.* t-al; telál; ~ *pă-*
mânt t-al l phuw; ~ *casă*
t-al o khër.

sufficient *adv.* dōsta *adv.*

sunt *f.vb.* v. *fi.*

suntem *f.vb.* v. *fi.*

sup/ă, -e *s.f.* zum/í, -ă *z.l.*;
~ă *de vită* zumí
gurumnăqi.

supărăci/os, -oasă, -oși,
-oase *adj.* v. *mâni o.s.*

surd, surdă, surzi, surde
adj. kašuk/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

sus *adv.* oprál *adv.*

sut/ă, -e *s.f.* šel, ~ă, *z.l.*; o
sută jekh šel; *patru* ~ e
štar šelá.

§

șaisprezece *num.card.*
deșușów kard.ginav.

șalzeci *num.card.* șow-
vardés *kard.ginav.*; ~ *și*

unu șowvardés thaj jekh,
~ *și doi* șowvardés thaj
duj, ~ *și trei* șowvardés
thaj trin, ~ *și patru* șow-
vardés thaj štar, ~ *și cinci*
șowvardés thaj panz, ~ *și*
șase șowvardés thaj șow,
~ *și șapte* șowvardés thaj
eftá, ~ *și opt* șowvardés
thaj oxtó, ~ *și nouă* șow-
vardés thaj enă.

șapte *num.card.* eftá; ~ *sute*
eftá šelá; ~ *mii* eftá
zuralé.

șaptesprezece *num.card.*
deșueftá kard.ginav.

șaptezeci *num.card.* efta-
vardés *kard.ginav.*; ~ *și*
unu eftavardés thaj jekh,
~ *și doi* eftavardés thaj
duj, ~ *și trei* eftavardés
thaj trin, ~ *și patru*
eftavardés thaj štar, ~ *și*
cinci eftavardés thaj
panz, ~ *și șase* eftavardés
thaj șow, ~ *și șapte*

eftavardés thaj eftá, ~ *și*
opt efta-wardés thaj oxtó,
~ *și nouă* eftavardés thaj
enă.

șarpe, șerpi *s.m.* sap, ~ á
m.l.

șase *num.card.* șow kard.
ginav.; ~ *sute* șow šelá,
~ *mii* șow zuralé.

șchi/op, -oapă, -opi, -oape
adj. bang/ó, (-í, -é, -é)
pašn.

școală, școli *s.f.* škòl/a, -i
[-e], íškòl/a, -i [-e] *z.l.*

și *conj.* thaj; haj; aj *konž.*

șiret, -uri *s.n.* v. *ș n u r.*

șnur, -uri *s.n.* dor/í, -ă *z.l.*

ștergăto/are, -ri *s.f.* khos-
nor/í, -ă *z.l.*

șterge [*Prez.* el (ea) șterge]
vb.tr. khosél; (*eu*) *am*
șters (me) khoslém, (*tu*)
ai șters (tu) khoslăn, *el*
(*ea*) *a șters* vov (voj)
khoslăs, (*noi*) *am șters*
(amé) khoslăm, (*voi*) *ași*

șters (tumé) khoslăn, (*ei*,
ele) *au șters* (von)
khoslé(n); *șterge-l!* khos
les!

ști [*Prez.* el (ea) știe] *vb.tr.*
zanél *tr.kern.*; (*eu*) *am*
știut (me) zanglém, (*tu*)
ai știut (tu) zanglăn, *el*
(*ea*) *a știut* vov (voj)
zanglăs, (*noi*) *am știut*
(amé) zanglăm, (*voi*) *ași*
știut (tumé) zanglăn, (*ei*,
ele) *au știut* (von)
zanglé(n).

T

te *pron. pos.* v. *t ă u.*

tabac *s.n.* v. *t u t u n.*

tale *pron.,adj.pos.* v. *t ă u.*

tare, -, tari *adj.* zural/ó,
(-í, -é, -é) *pašn.*

tată, tați *s.m.* dad, ~ á *m.l.*

tăcea [*Prez.* el (ea) tace]
vb.intr. ačhél *bitr.kern.*;

(*eu*) *am tăcut* (me) ačhilém,
 (*tu*) *ai tăcut* (tu) ačhilăn,
el (*ea*) *a tăcut* vov (voj)
 ačhilăs, (*noi*) *am tăcut*
 (amé) ačhilăm, (*voi*) *ași*
tăcut (tumé) ačhilăn, (*ei*,
ele) *au tăcut* (von) ačhilén.
tăi *pron., adj. pos. v. t ă u.*
tăia [*Prez. el* (*ea*) *taie*] *vb. tr.*
čhinél tr. kern.; (eu) am tă-
iat (me) čhindém. (*tu*) *ai tă-*
iat (tu) čhindăn, *el* (*ea*) *a tă-*
iat vov (voj) čhindăs, (*noi*)
am tăiat (amé) čhindăm,
 (*voi*) *ași tăiat* (tumé)
 čhindăn, (*ei, ele*) *au tăiat*
 (von) čhindé(n); *taie! čhin!*
tăi/at, -ată, -ați, -ate *adj.*
 čhind/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*
tărât/ă, -e *s.f. șel/i, -ă ă l.*
tău, ta, tăi, tale *pron.,*
adj. pos. tir/ó [tő] (-í, -é, -é)
pašn. aj pėsqi sam.
tălhar, -i *s.m. v. b a n d i t.*
tănăr¹, -ă, tiner/i, -e *adj.*
 tern/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

tănăr², tineri *s.m. tern/ó, -é*
m.l.
tănără, tinere *s.f. tern/i, -ă*
ă l.
târgui *vb. tr. [Prez. el* (*ea*)
târguie] *v. c u m p ă r a.*
teamă, temeri *s.f. dar, ~ á*
ă l.; ~ de Dumnezeu dar
le Devlésoar; ~ de
oameni dar le manu-
șénoar.
termina [*Prez. el* (*ea*) *ter-*
mină] *vb. tr. gătil tr. kern.;*
(eu) am terminat (me)
 gătisardém, (*tu*) *ai termi-*
nat (tu) gătisardăn, *el* (*ea*)
a terminat vov (voj) găti-
 sardăs, (*noi*) *am terminat*
 (amé) gătisardăm, (*voi*)
ași terminat (tumé) găti-
 sardăn, (*ei, ele*) *au termi-*
nat (von) gătisardé(n).
tine *pron. pers. v. t u.*
tiran, -i *s.m. xolăriko*
manuș (jekh.), xolăriko
manușá (but.) m.l.

liran, -ă, -i, -e *adj. v. m.ânios.*

toalet/ă, -e *s.f. xîndli(n), -ă 3.l.*

topi [*Prez. el (ea) topește*] *vb.tr., bilél, bilavél tr. kern.; (eu) am topit (me) bilajlém, (tu) ai topit (tu) bilajlăn, el (ea) a topit vow (voj) bilajlăs, (noi) am topit (amé) bilajlăm, (voi) ași topit (tumé) bilajlăn, (ei, ele) au topit (von) bilajlé(n).*

top/lt, -ltă, -lți, -lته *adj. 1. bilad/ó, (-í, -é, -é) pašn. 2. adj.invar. topimé biparuv.pašn.*

top/or, -oare *s.n. tovér, ~ á m.l.*

torț/ă, -e *s.f.v. lumânare.*

tot *adv. sa adv.; ~ așa sa kadă.*

tot, toată, toți, toate *pron. adj.nehot. sawor/ó, (-í, -é, -é) pašn. aj bižen.sarn.*

toți, toate *pron.,adj.nehot. 1. v. tot. 2. se pašn. aj bižen.sarn.*

trage [*Prez. el (ea) trage*] *vb.tr. cîrdel tr.kern.; (eu) am tras (me) cîrdem, (tu) ai tras (tu) cîrdăn, el (ea) a tras vow (voj) cîrdăs, (noi) am tras (amé) cîrdăm, (voi) ași tras (tumé) cîrdăn. (ei, ele) au tras (von) cîrde(n); trage! cîrde!*

trandafir, -i *s.m. trandafir/o-uri [-ură] m.l.*

trăi [*Prez. el (ea) trăiește*] *vb.intr. trăil bitr.kern.; (eu) am trăit (me) trăisardém, (tu) ai trăit (tu) trăisardăn, el (ea) a trăit vow (voj) trăisardăs, (noi) am trăit (amé) trăisardăm, (voi) ași trăit (tumé) trăisardăn, (ei, ele) au trăit (von) trăisardé(n).*

trânti [*Prez. el (ea) trânteste*] *vb.tr. v. a r u n c a.*

trânt/it, -ită, -iți, -ite *adj. éhudin/ó, (-í, -é, -é) pašn.*

trebui [*Prez. el (ca) trebuie*] *vb.intr.impers. trebúł bitr., bizen. kern.; el (ca) trebuia* vow (voj) trebúlas.

trece [*Prez. el (ea) trece*] *vb.tr.,intr. nakhél tr., bitr. keru.: eu am trecut (mc) nakhlém, (tu) ai trecut (tu) nakhlán, el (ca) a trecut* vow (voj) nakhlás, (*noi*) *am trecut* (amé) nakhlám, (*voi*) *ați trecut* (tumé) nakhlán, (*ei, ele*) *au trecut* (von) nakhlé(n); *treci!* nakh!

trei *num.card. trin kard. ginav.*

treisprezece *num. card. dešutrín kard.ginav.*

treizeci *num.card. trända kard.ginav. ~ și unu trända* thaj jekh, *~ și doi*

trända thaj duj, *~ și trei trända* thaj trin, *~ și patru trända* thaj štar, *~ și cinci trända* thaj panž, *~ și șase trända* thaj šow, *~ și șapte trända* thaj ełlá, *~ și opt trända* thaj oxtó, *~ și nouă trända* thaj enă.

tren, -uri *s.n. 1. jagal/ó, -é m.l. 2. trèn/o, -uri [-ură] m.l.*

tribunal, -e *s.n. v. judecată.*

trimite [*Prez. el (ea) trimite*] *vb.tr. trádcl tr.kern.; (eu) am trimis (mc) trádem, (tu) ai trimis (tu) trádän, el (ea) a trimis* vow (voj) trádäs, (*noi*) *am trimis* (amé) trádäm, (*voi*) *ați trimis* (tumé) trádän, (*ei, ele*) *au trimis* (von) tráde(n); *trimite!* tráde!

troac/ă, -e *s.f. v. a l b i e.*

tu *pron.pers. tu žen.sarn.; pe tine* tu(t), *șie, își, fi túqe,*

în (la) tine túoc, despre tine túoar, de la (din) tine túoar, de (către) tine túoar, cu tine túça.

tunde [Prez. el (ea) tunde] vb.tr. 1. rrândel tr.kern.; (eu) am tuns (me) rrândem, (tu) ai tuns (tu) rrândăn, el (ea) a tuns vow (voj) rrândăs, (noi) am tuns (amé) rrândăm. (voi) ași tuns (tumé) rrândăn, (ei, etc) au tuns (von) rrânde(n); tunde! rrânde! 2. rrîmavél [mîr-ravél] (Perf. rrîmadăs).

tun/s, -să, -și, -se adj. rrand/ó, (-í, -é, -é); rrîmad/ó, (-í, -é, -é) pašu.

tuși [Prez. el (ea) tușește] vb.intr. xasâl bitr.kern.; (eu) am tușit (me) xasajém. (tu) ai tușit (tu) xasaján, el (ea) a tușit vow (voj) xasajás, (noi) am tușit (amé) xasajám, (voi)

ași tușit (tumé) xasaján, (ei, etc) au tușit (von) xasajé(n).

tutun s.m. drab (bengésqo) m.l.

T

țară, țări s.f. them, ~ á m.l.
țâță, țâțe s.f. éúčí. -ă z.l.: (el, ea) suge ~ ă (vow, voj) piél éúčí.

țelină, -l s.f. phuw éarăça (jckh.), phuvă éarăça (but.) z.l.

ține [Prez. el (ea) ține] vb.tr.,intr. (n)înkêrél [(n)îngêrél] tr.,bitr.kern.; (eu) am ținut (me) (n)înkêrdém, (tu) ai ținut (n)înkêrdăn, el (ea) a ținut vow (voj) (n)înkêrdăs, (noi) am ținut (amé) (n)înkêrdăm, (voi) ași ținut (tumé) (n)

înkërdän, (*ei, ele*) *au*
şinut (von) (n)înkërdé(n);
Să te şină Dumnezeu! Te
(n)înkëréł tut o Del!;
şine-o! (n)înkër la(n)!; (*a*
dura) *nu durează mult!* *ci*
(n)înkëréł but.

şinut, -uri *s.n.* than, ~ á
m.l.

şipa [*Prez. el (ea) şipă*]
vb.intr. v. ştriga.

şulefă, -l *s.f. v. rachiu.*

U

ucide [*Prez. el (ea) ucide*]
vb.tr. mudarél tr.kern.; (eu)
am ucis (me) mudar-dém,
(*tu*) *ai ucis* (tu) mudar-dän,
el (ea) a ucis vow (voj)
mudardäs, (*noi*) *am ucis*
(amé) mudar-däm, (*voi*) *aşi*
ucis (tumé) mudar-dän, (*ei,*
ele) *au ucis* (von) mudar-
dé(n); *ucide!* mudár!.

uci/s, -ă, uci/şi, -se *adj.*
mudard/ó, (-í, -é, -é)
paşn.

uita [*Prez. el (ea) uită*]
vb.tr. bistrél tr.kern.; (eu)
am uitat (me) bistardém,
(*tu*) *ai uitat* (tu) bistar-
dän, *el (ea) a uitat* vow
(voj) bistardäs, (*noi*) *am*
uitat (amé) bistardäm,
(*voi*) *aşi uitat* (tumé) bis-
tardän, (*ei, ele*) *au uitat*
(von) bistardé(n); *nu uita!*
na bistér!

uita (*a se*) [*Prez. el (ea) se*
uită] *vb.refl. v. vede a.*

uman, -ă, -l, -e *adj. v.*
o m e n o s.

umăr, umeri *s.m. dum/ó, -é*
m.l.

umbla [*Prez. el (ea) umblă*]
phirél bitr.kern.; (eu) am
umblat (me) phirdém,
(*tu*) *ai umblat* (tu) phir-
dän, *el (ea) a umblat* vow
(voj) phirdäs, (*noi*) *am*

- umblat* (amé) phirdăm, (voi) a*fi umblat* (tumé) phirdăn, (ei, ele) au *umblat* (von) phirdé(n); *umblă!* phir!
- umfl/at, -ată, -ați, -ate* *adj.* phukl/ó, (-í, -é, -ê) *pašn.*
- umple* [Prez. el (ea) *umple*] *vb.tr.* pherél *tr.kern.*; (eu) *am umplut* (me) pherdém. (tu) *ai umplut* (tu) pherdăn, el (ea) *a umplut* vow (voj) pherdăs, (noi) *am umplut* (amé) pherdăm, (voi) *a*fi umplut** (tumé) pherdăn, (ei, ele) *au umplut* (von) pherdé(n); pher! *umple!*
- umpl/ut, -ută, -uți, -ute* *adj.* pherd/ó, (-í, -é, -ê) *pašn.*
- una* *num.card.* v. *u n u.*
- unde* *adv.* kaj *adv.*
- unge* [Prez. el (ea) *unge*] *vb.tr.* makhél *tr.kern.*; (eu) *am uns* (me) makhém, (tu) *ai uns* (tu) makhlăn, el (ea) *a uns* vow (voj) makhlăs, (noi) *am uns* (amé) makhlăm, (voi) *a*fi uns** (tumé) makhlă, ei, (ele) *au uns* (von) makhlé(n); *unge!* makh!
- ungur/esc, -ească, -ești, -ești* *adj.* ungrîko (*jekh.*), ungrîka (*but.*) *pašn.*
- uns, unsă, unși, unse* *adj.* makhl/ó, (-í, -é, -ê) *pašn.*
- unsprezece* *num.card.* deșu-jékħ *kard.ginav.*
- unt* *s.n.* khil *m.l.*
- untură* *s.f.* čikën *m.l.*
- unu, una, num.card.* jekh *kard.ginav.*
- ur/ât, -âtă, -âți, -âte* *adj.* nasúl *biparuv.pašn.*
- urc/at, -ată, -ați, -ate* *I. adj.* anklis/ó, (-í, -é, -ê) *pašn.*
- II.** *adv.* (*călare*) ~ *pe cal* anklis/ó p-o *grast.*
- urech/e, -l* *s.f.* kan, ~ á *m.l.*
- urgent* *adv.* ito *adv.*

usca [*Prez. el (ea) se uscă*]
vb.tr., refl. šuköl tr., pėsqi kern.; (eu) m-am uscat (me) šukilém, (tu) te-ai uscat (tu) šukilän, el (ea) s-a uscat vow (voj) šukiläs, (noi) ne-am uscat (amé) šukiläm; (voi) v-aŝi uscat (tumé) šukilän, (ei, ele) s-au uscat (von) šukilé(n).

usc/at, -ată, -aŝi, -ate *adj.*
 šuk/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

usturoi *s.m. šir, ~ á ž.l.*

ușă, uși *s.f. udăr, ~ á m.l.*

ușor *adv. lokhés adv.*

V

vacă, -i *s.f. gurumn/í, ~ ä ž.l.*

vară, veri *s.f. miláj, ~ ä m.l.*

varză, verze *s.f. šax, ~ á m.l.; ~ murată šax šukló; ~ fiartă cu carne šax maséça.*

vas, -e *s.n. v. castron.*

văduv, -i *s.m. phiwl/ó, -é m.l.*

văduv/ă, -e *s.f. phiwl/í, -ă ž.l.*

vând/ut, -ută, -uŝi, -ute *adj.*
 bikind/ó, (-í, -é, -é) *pašn.*

vânt, -uri *s.n. balvál, ~ á ž.l.*

vecch/i, -e, -i, -í *adj. v. bătrănesc.*

vedea [*Prez. el (ca) vede*]
vb.tr. dikhél tr.kern.; (eu) am văzut (me) dikhlém, (tu) ai văzut (tu) dikhlän, el (ea) a văzut vow (voj) dikhläs, (noi) am văzut (amé) dikhläm, (voi) aŝi văzut (tumé) dikhlän, (ei, ele) au văzut (von) dikhlé(n); uite! dikh!

veni [*Prez. el (ea) vine*] *vb. intr. avél bitr.kern.; (eu) am venit (me) avilém, (tu) ai venit (tu) avilän, el (ea) a venit vow (voj)*

- avilās [aviló; avilí], (*noi*)
am venit (amé) avilám,
 (*voi*) *aŝi venit* (tumé)
 avilán, (*ei, ele*) *au venit*
 (von) avilé(n); *vino!* av!
ver/de, -zi *adj. zèle/no, -ja*
pašn.
vie, vii *s.f. rez, ~ á ž.l.* [*var.*
 I.C.: *rez, ~ á*].
vil/ã, -e *s.f. v. p a l a t.*
vin, ~uri *s.n. mol, ~ á ž.l.*
vinde [-*Prez. el (ea) vinde*]
vb.tr. bikinél tr.kern.;
 (*eu*) *am vândut* (me)
 bikindém, (*tu*) *ai vândut*
 (tu) bikindän, *el (ea) a*
vândut vow (voj) bikin-
 däs, (*noi*) *am vândut*
 (amé) bikindäm, (*voi*) *aŝi*
vândut (tumé) bikindän,
 (*ei, ele*) *au vândut* (von)
 bikindé(n); *vinde!* bikín!
vinerea *adv. paraštuné adv.*
vinov/at, -atã, -aŝi, -ate *adj.*
 1. došal/ó, (-í, -é, -é) 2.
 vinovimé *biparuv.pašn.*
- vlu, vie, vii, vii** *adj. zuvin-*
d/ó, (-í, -é, -é) pašn.
voastră *pron., adj. pos. v.*
vostru.
voastre *pron., adj. pos. v.*
vostru.
voi *pron.pers. tumé žen.*
sarn. pe ~ tumén, vouã,
vã, vi, - v- tuménqe, în
(la) ~ tuménœe, de la
(din) ~ tuménœar, de
(cãtre) ~ tuménœar,
despre ~ tuménœar, cu ~
tuménça.
voi/os, -oasã, -oŝi, -oase
adj. v. sã nã t o s.
vopsi [-*Prez. ei (ea) vop-*
seŝte] *vb.tr. 1. makhél 2.*
voksíl tr.kern.
vopsít, -itã, -iŝi -ite *adj. 1.*
makhl/ó, (-í, -é, -é) pašn.
 2. voksimé *biparuv.pašn.*
vostru, voastră, voŝtri,
voastre *pron.adj.pos.*
tumar/ó, (-í, -é, -é) pašn.
aj pêsqi sarn.

voştri *pron., adj. pos. v. v. o s t r u.*

vrabie, vrăbii *s.f. čirikl/i, -ă*
3.l.

vrea [*Prez. el (ea) vrea*]
vb.tr. kamél tr.kern.; (eu)
am vrut (me) kamlém,
(tu) ai vrut (tu) kamlän,
el (ea) a vrut vow (voj)
kamläs, (noi) am vrut
(amé) kamläm. (voj) aşi
vrut (tumé) kamlän, (ei,
ele) au vrut (von)
kamlé(n).

vrer/e, -i *s.f. v. d o r i n ş ä.*

Z

zarvă *s.f. v. g ä l ä g i e.*

zăpadă, zăpezi *s.f. iw, ivá*
m.l.

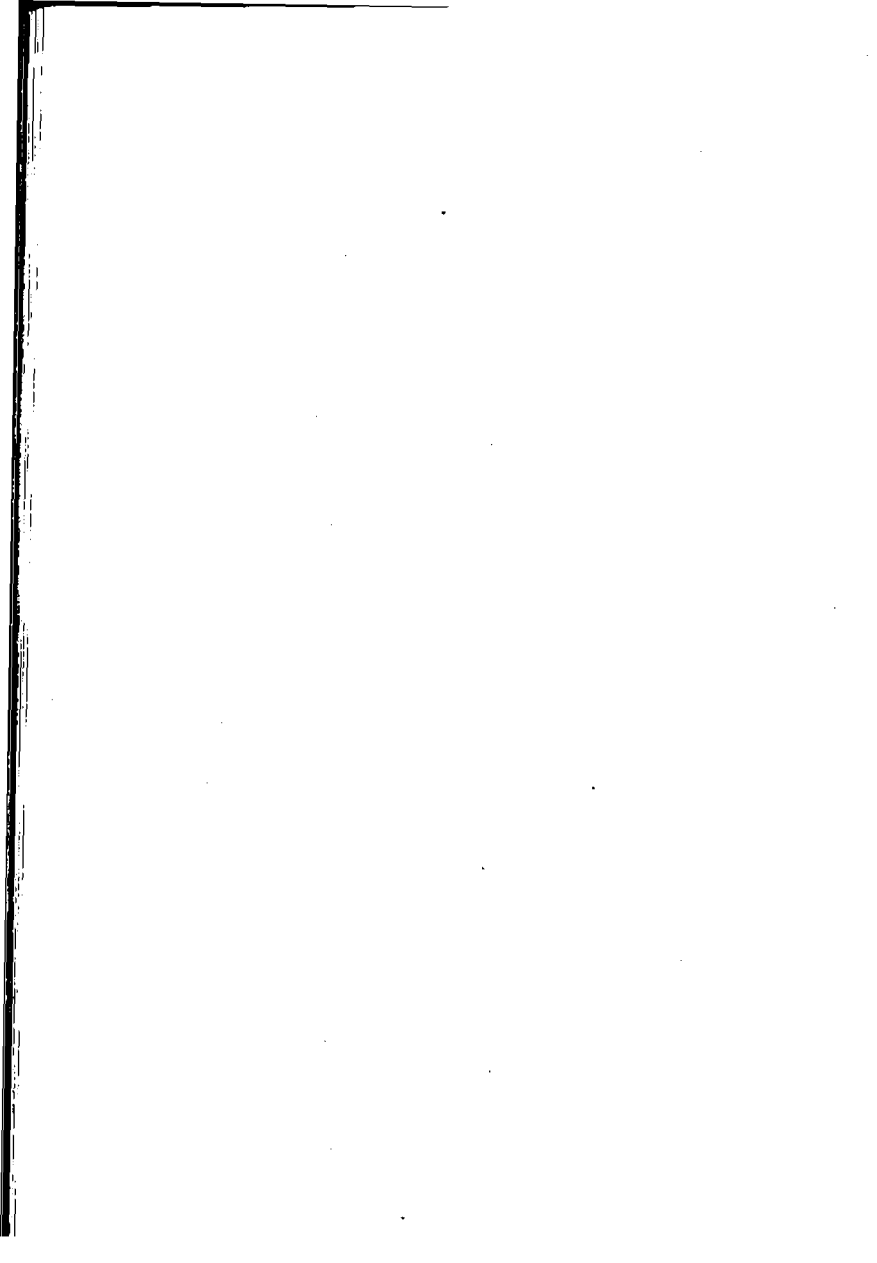
zece, *num.card. kard.ginav.*

zi, zile *s.f. dës, ~ á [gës,*
~ á] m.l.

ziar, -e *s.n. gazët/a, -i [-e]*
3.l.

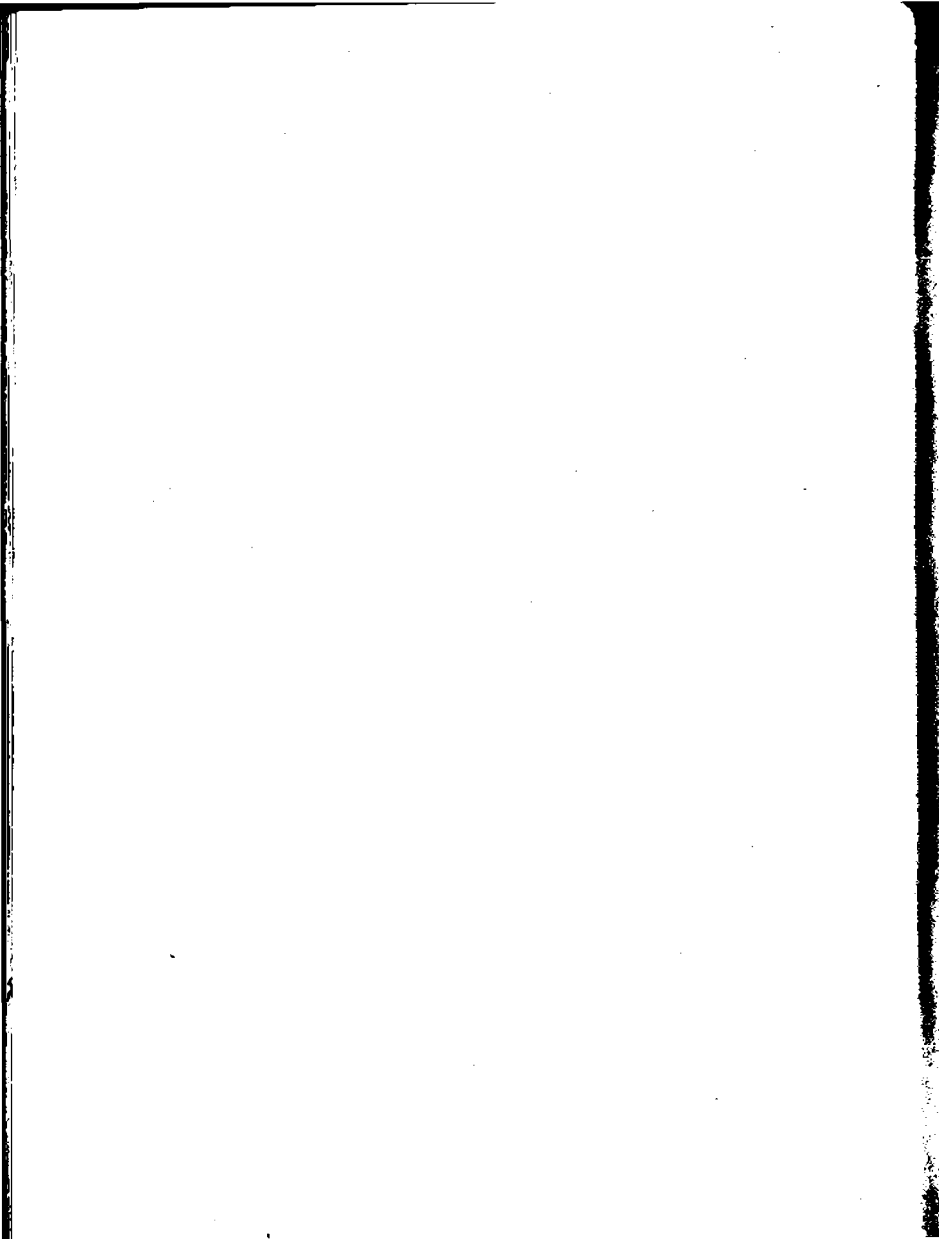
zice [*Prez. el (ea) zice*] 1.
vb.tr.intr. phenél bitr., tr.
kern.; (eu) am zis (me)
phendém, (tu) ai zis (tu)
phendän, el (ea) a zis
vow (voj) phendäs, (noi)
am zis (amé) phendäm,
(voj) aşi zis (tumé)
phendän, (ei, ele) au zis
(von) phendé(n), zi!
phen!. 2. vb.tr., intr.
mothól bitr.tr.kern.

Dicționar
RROM – ROMÂN (Căldărăesc),

realizat de *Gheorghe Sarău* și *Corneliu Colceriu*
prin inversarea materialului lexical din „dicționarul
român-rrom (căldărăesc)”

A

abă/w, -vá *m.l.* dikh *b ă w.*

ačhel (*Perf.* *ačhiläs* (*m.l., jekh.*))

ačhiló, (*z.l. jekh.*) *ačhilí.*

(*m.z.l., but.*) *ačhilé* *bitr.*

kern. 1. a rămânc; *ačh le*

Devléça! la revedere!

[rămâi cu Dumnezeu!];

~ *and-o pàto* (el, ea) zace

în pat, ~ *cörró* a da

falimet *vb.intr.* 2. a înce-

ta; *o brî šin(t) ačhiló* ploa-

ia a încetat.

adĭes *adv.* astăzi *adv.*

akaná *adv.* acum *adv.*

akhór, -á *m.l.* nuc/ă, -i *s.f.*

akhorín, -á *z.l.* nuc, ~i (po-

mul) *s.m.*

amar/ó, -í, -é, -é *pésqi*

pašn., sarn. al nostru (a

noastră, ai, ale noastre),

~ *o them* țara noastră

pron.adj., pos.

ambóldel (*Perf.* *amboldäs*)

I. *tr.kern.* a întoarce; a

învârti. II. *pésqi kern.* ~

pes a se întoarce, a se

răsuci, a se învârti *vb.refl.*

ambról, -á *m.l.* pară, pere

s.f.

ambrolín, -á *z.l.* păr (po-

mul), peri *s.m.*

amé *žen.sarn.* (*I-to ženó,*

nom., but.) noi; (*akuz.*)

amén pe noi, (*ženit.*)

aménq/o, -i, -e, -e al nostru,

a noastră, ai (ale) noastre;

(*dat.*) *aménqe* nouă, ne,

ni; (*lok.*) *aménœ la (în)*

noi; (*ablat.*) *aménœar* de

(căt-re) noi, de la (*din*)

noi, despre noi, prin noi;

(*soc.*) *aménœa* cu noi.

amecíl (*Perf.* *amecisardäs*)

bitr.kern. a leșina *vb.intr.*

amén *žen.sarn.* dikh *a m é.*

aménœar *žen.sarn.* dikh *a m é.*

aménœc *žen.sarn.* dikh *a m é.*

aménœa *žen.sarn.* dikh *a m é.*

aménqe *žen.sarn.* dikh *a m é.*

aménq/o, -i, -e, -e *žen.sarn.*

dikh *a m é.*

amëre *pésqi pašn., sarn.* dikh
a m a r ó.

an *prep.* în; ~ *èl maj but*
thaná în mai multe locuri
prep.

aná/w, -vá *m.l.* dikh *n a w.*

andá *prep.* la; în *prep.*

andré *adv.* înăuntru *adv.*

anéI (*Perf.* andás) *tr.kern.* a
aduce *vb.tr.*

angár, -á *m.l.* cărbun/e, -i *s.m.*

angrustí, .j.l. inel, ~e; ~ă
sumnakuné bijuterii s.n.

ankalavél (*Perf.* ankala-
(v)dás) *tr.kern.* a scoate
vb.tr.

ankalél (*Perf.* ankaldás)
tr. kern. dikh *a n k a -*
l a v é l.

anklél (*Perf.* *anklistăs*)
(*m.l., jckh.*) *anklistó*, (*.j.l.,*
jckh.) *anklistí*, (*m.j.l.*
but.) *anklisté*) *bitr.kern.*

1. a ieși; *anklí avri!* ieși
afară 2. a răsări. ~ *o kham*
iese soarele; ~ *o çhon* ră-
sare luna *vb.intr.*

anklist/ó, -í, -é, -é pašn.
călarc; ~ *p-o grast* călare
pe cal *adv.*

anrr/ó, -ë *m.l.* ou, ouă *s.n.*

ânøar *prep.* din *prep.*
(*locat.*)

arakhël (*Perf.* *arakhlăs*)
tr.kern. a afla, a găsi; a
păzi, *vb.tr.*

arăt *adv.* în seara asta, astă
scară; aseară; *adv. (loc.*
adv.).

arësël (*Perf.* *arëslăs*) *bitr.*
kern. a ajunge *vb.intr.*

armá/n, -já *.j.l.* blestem, ~e
s.n.; *del ~ já* a blestema.

arró *m.l.* făină *s.f.*

asál (*Perf.* *asajăs*) *bitr.kern.*
a râde *vb.intr.*

asam/ós, -máta *m.l.* răs,
~uri, râset, ~e *s.n.*

asa/w, -vá *m.l.* moară, mori
s.f.; *asavés* *Ăc* la moa-
ră.

ástíl (*Perf.* *ástílăs*) *bitr.kern.*
a putea *vb.intr.*; *phenel*
kë ~ zicc că poate.

aşunél (*Perf.* aşundăs)

tr.kern. a auzi *vb.tr.*

athavél (*Perf.* atha(v)dăs) 1.

tr.kern. a înşela *vb.tr.* 2.

pésqi kern. ~ *pe* a se

înşela *vb.refl.*; (*me*) *atha-*

(*v*)*dém man* (eu) m-am

înşelat.

avél (*Perf.* avilăs, (*m.l.jekh*)

aviló, (*ş.l.jekh*) avilí,

(*m.ş.l.but.*) avilé) *bitr.*

kern. a veni *vb.intr.*;

~ *o ivént* vine iarna.

avér *biprinş, paşn., sarn.*

altul, (alta, alşii, altele)

pron.,adj. nehot.; ~ *dės*

alaltăieri, ~ *dăta* altă dată.

avlín, -á *ş.l.* palat, ~ *e s.n.*;

vil/ă, -*e s.f.*; curte, curşi

s.f.; *gospodări/e, -i s.f.*

avrí *adv.* afară *adv.*

awgín *m.l.* miere *s.f.*

ażakarél (*Perf.* ażakardăs) *tr.*,

bitr.kern.dikh a ż u k e r é l.

ażukerél (*Perf.* ażukerdăs)

tr.,bitr.kern. a aştepta *vb.*

tr.,intr.

B

bax, -tă *ş.l.* nor/oc, -oace

s.f.; şans/ă, -*e s.f.*; feri-

cir/e, -*i s.f.*

baxtal/ó, -í, -é, -é *paşn.*

noroc/os, (-oasă, -oşi,

-oase) *adj.*; feric/it, (-ită,

-işi, -ite) *adj.*

bakr/í, -ă *ş.l.* oaie, oi *s.f.*

bakrič/ó, -é *m.l.* miel, miei

s.m.

bakr/ó, -é *m.l.* berbec, ~i

s.m.

bal, -á *m.l.* păr, peri *s.m.* fir

(de păr), fire *s.n.*

baláj, -á *ş.l.* albie, albi *s.f.*

troac/ă, -*e s.f.*; căpister/e,

-*i s.f.*; copaie, copăi, *s.f.*

balichörr/ó, -ë *m.l.(xurd.)*

purceluş, ~i *s.m.*

bal/ó, -é porc, ~i, *s.m.*

balvál, -á *ş.l.* vânt, ~uri *s.n.*;

marel i ~ bate vântul;

~ *barí* furtună.

bang/ó, í, -é, -é *paşn.* 1.

şchi/op, (-oapă, -opi,

- oape) *adj.*; olog, (oloagă, ologi, oloage) *adj.*; strâmb, (~ă, ~i, ~e) 2. curb/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*
- bar, -ă *3.l.* grădin/ă, -i, *s.f.*
- bar/ó, í, -é, -é *pašn.* mar/c, -i *adj.*
- baröl (Perf. bariläs), (*m.l.*, *jekh.*) bariló, (*3.l.* *jekh.*) barilí, (*m.3.l.* *but.*) barilé) *bitr.kern.* a crește *vb.intr.*
- barval/ó, -í, -é, -é, *pašn.* bog/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*
- barr, -á *m.l.* piatră, pietre *s.f.*
- bažokoríl (Perf. bažokorisâjläs) *tr.kern.* a batjocori *vb.tr.*
- băw, băva *m.l.* nun/tă, -ți *s.f.*; *bevésœ* la nuntă.
- beng, -á *m.l.* diavol, -i; drac, ~i; Satan/a, -e *s.f.*
- berbèk/o, -uri [-ură] *m.l.* berbec, ~i *s.m.* [dikh *bakró*]
- bešél (Perf. bešläs) *bitr.kern.* a sta; a locui *vb.intr.*
- bërs, -á *m.l.* an, ~i *s.m.*
- bi¹ ne- ~ *bikindó* nevândut [dikh *vi n e*-].
- bi² *prep.* (*3en.*) fără *prep.*; ~ *lovénqo* fără bani, gratis.
- bikind/ó, -í, -é, -é *pašn.* vând/ut, (-ută, -uți, -ute) *adj.*
- bikinél (Perf. bikindäs) *tr.kern.* a vinde *vb.tr.*
- bilad/ó, -í, -é, -é *pašn.* top/it (-ită, -iți, -ite) *adj.*
- bilajl/ó, -í, -é, -é *pašn.* top/it (-ită, -iți, -ite) *adj.*
- bilavél (Perf. bilajläs), (*m.l.* *jekh.*) bilajló, (*3.l.* *jekh.*) bilajlí, (*m.3.l.* *but.*) bilajlé) *tr.ker.* a topi *vb.tr.*
- bipatival/ó, -í, -é, -é *pašn.* necredinci/os, (-oasă, 03-oși, -oase) *adj.*
- birë/o, -uri [-ură] *m.l.* birou, ~ri, *s.n.*
- birov/í, -ă *3.l.* albin/ă, -e *s.f.*, ol ~ă albince.
- birúl *dikh b i r o v l í.*
- bistrél (Perf. bistardäs) *tr.kern.* a uita *vb.tr.*

bistrél (*Perf.* bistardäs)
tr.kern. a uita *vb.tr.*

bls kard. gináv. douăzeci
num.card.

bis thaj duj kard.gináv.
douăzeci și doi *num.card.*

bis thaj eftá kard.gináv.
douăzeci și șapte *num. card.*

bis thaj jekh kard.gináv.
douăzeci și unu *num.*
card.

bis thaj nijé kard.gináv.
douăzeci și nouă *num.*
card.

bis thaj oxtó kard.gináv.
douăzeci și opt *num.card.*

bis thaj panz kard.gináv.
douăzeci și cinci *num.*
card.

bis thaj šow kard.gináv.
douăzeci și șase *num.*
card.

bis thaj štar kard.gináv.
douăzeci și patru *num.*
card.

bokhal/ó, -í, -ć, -é pašn.
flămân/d, (-dă, -zi, -de) *adj.*

bò/a, -í [-e] ž.l. [var. *boà/a,*
-í] boală, boli *s.f.* [dikh vi
n a s v a l i m ó s].

bolt, -á ž.l. prăvăli/e, -i, *s.f.*
boltáoe la prăvălie [cf.
s.magh. bolt „magazin,
prăvălie”].

borí, -ă ž.l. noră, nurori *s.f.*

bow, -á m.l. cupt/or, -oare,
s.n.

brěšm, -dá m.l. dikh *br i š i n*.

brad/í, -ă ž.l. col/ă, -e *s.f.*

bràd/o, -uri [-ură] m.l.
bra/d, -zi *s.m.*

bríc/ó, -uri [-ură] m.l.
bric/i, -e *s.n.*

bríšm, -dá m.l. ploaie, ploii
s.f.; *del o ~ a ploua.*

bukí, -ă ž.l. dikh *b u t í*.

but biparuv.pašn. mul/t,
(-tă, -ți, -te) *adj.*

butăq/o, -í, -é, -é pašn. de
lucru; ~ *o kašt* lemn de
lucru.

butivár adv. de multe ori *adv.*

but/í, -ă ž.l. lucru, ~ri *s.n.*;
kerél ~ a lucra.

C

cērdel (*Perf.* cērdās) *tr.kern.*

dikh *c ĭ r d e l*.

cērù/i, -ă *z.l.* dikh *c ĭ r ù l i*.

cĭkn/ó, -í, -é, -é *pašn.* mic,

(~ă, ~i, ~i) *adj.*

cĭknor/ó, -í, -é, -é *pašn.*

(*xurd.*) mic/uț, (-uță, -uți, -uțe) *adj. (dim.).*

cĭpi/mós, -máta *m.l.* gălă-

gie, -i *s.f.*

cĭrdel (*Perf.* cĭrdās) *tr.kern.*

a trage *vb.tr.*; ~ drab a fuma.

cĭrù/i, -ă *z.l.* opinc/ă, -i *s.f.*

Ć

ćăcés *adv.* desigur; (este)

adevărat *adv.*

ćăci/mós, -máta *m.l.* ade-

văr, ~uri *s.n.*

ćăc/ó, -í, -é, -é *pašn.* ade-

văr/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*

căjl/ó, -í, -é, -é *pašn.* sătul,
(~ă, ~i, ~e) *adj.*

ćójlövel (*Perf.* ćăjlilās

(*m.l.jekh.*) căjliló, (*z.l.j*

ekh.) ćăjlili, (*m.z.l.but.*)

ćăjlilé) *pésqi kern.* 1. a se

sătura 2. a-i (plăcea (a fi

satisfăcut) *vb.tr., refl.*

ćăjlöl tu? ești satisfăcut?

ćămbél (*Perf.* ćămblās)

tr.kern. a roade *vb.tr.*

ćăn/k, gá *z.l.* genunchi, ~ -

s.m.

ćăr, -á *z.l.* iarbă, ierburi *s.f.*

ćăr/ó, -é *m.l.* strachină, stră-

chini *s.f.*; castr/on, -oane *s.n.*

ćăs/o, -uri [-ură] *m.l.* ccas,

~uri *s.n.*

ćěmb(l)él [*ćămbel*] (*Perf.*

ćemblās) *tr.kern.* dikh

ćă m b é l.

ćěr/b/o, -uri [-ură] *m.l.* cerb,

~i *s.m.*

ćercetól (*Perf.* ćercetosájilās)

tr.kern. a cerceta *vb.tr.*

ćercetosard/ó, -í, -é, -é *pašn.*

cercet/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*

ćerxáj, -á *z.l.* stea, stele *s.f.*
ćetil (*Perf.* ćetisardās) *tr.kern.* a citi *vb.tr.*

ći *adv.* nu *adv.*

ćik, -á *z.l.* mocirl/ă, -e *s.f.*;
glod, ~uri *s.n.*; nor/oi, -
oaie *s.n.*; nămol, ~uri *s.n.*

ćikēn *m.l.* untură *s.f.*

ćingár, -á *z.l.* scandal, ~uri
s.n. ceartă, certuri *s.f.*

ćingarîl (*Perf.* cingărisardās)

1. *tr.kern.* a certa; *vb.tr.*

2. *pésqi.kern.* ~pe (*Perf.* cingarisájlās) a se certa
vb.refl. [forma cea mai
extinsă este *kerél ćingár*,
„a face scandal”].

ćirés/a, -i [-e] *z.l.* cire/așă, -șe
s.f.

ćirikl/i, -ă *z.l.* pasăre, păsări
s.f. vrabie, vrăbii *s.f.*

ćitil (*Perf.* ćitisardās) *tr.kern.*
a citi *vb.tr.*; *ćitisár maj*
dur! citește mai departe!

ćōr, -á *m.l.* hoț, ~i *s.m.*
band/it, -iți *s.m.* tâlhar, ~i
s.m. pungaș, ~i *s.m.*

ćōrdin/ó, -é *m.l.* furt, ~uri
s.n.

ćōrél (*Perf.* ćōrdās) *tr.kern.* a
fura *vb.tr.*

ćōrri/mós, -máta, *m.l.*
mize-ri/e, -i *s.f.*; sărăci/e,
-i *s.f.*

ćōrr/ó, -í, -é, -é *pašn.* sărac,
(~ă, ~i, ~e) biet, (biată,
bieți, biete) *adj.*; ~ó
lésear! bietul (săracul) de
el!

ćūćí, -ă *z.l.* țâ/ă, -e *s.f.*; *piél*
~f (el, ea) sugă (țâță).

• CH

ćhaw, *chavé m.l.* fecior, ~i
s.m.; băi/at, -eți *s.m.*

ćhaworr/ó, -é *m.l.* băiețe/l,
-i, *s.m.* feciore/l, -i *s.m.*

ćhej, -á *z.l.* fată, fete *s.f.*; ~
barf fecioar/ă, -e *s.f.*;
ćhéj/e fată!

ćhīb, -ă *z.l.* limb/ă, -i, *s.f.*

D

čhindi/mós, -máta *m.l.* scri-
er/c, -i (incrust/are, -ări) *s.f.*

čhind/ó, -í, -é, -é *pašn.* tăi/at,
(-ată, -ați, -ate), rup/l,
(-tă, -ți, -te), retez/at,
(-ată, -ați, -ate) *adj.*

čhinél (*Perf.* čhindás) *tr. kern.*
a tăia; a rețeza; a rupe *vb.tr.*

čhon, -á *m.l.* lună, -i *s.f.*; o
~ *anklél* răsare luna.

čhúdel (*Perf.* čhudás) *tr.*
kern. a arunca; a trânti, a
doborî *vb.tr.* čhudás *ma o*
grast m-a trântit calul.

čhudin/ó, -í, -é, -é *pašn.*
arunc/at, (-ată, -ați, -ate),
trânt/it, (-ită, -iți, -ite),
dobor/ăt, (-ătă, -ăți, -ăte), *adj.*

čhur/í, -ă *z.l.* cuțit, ~ *s.n.*;
~ *barí* baionctă.

čhúdel (*Perf.* čhudás) *tr. kern.*
dikh č h ú d e l

čhüngár, -á *m.l.* scuipa/l, -ți *s.m.*

čhüngárdel (*Perf.* čhüngárdás)
tr. kern. a scuipa *vb.tr.*

čhüngarél (*Perf.* čhüngárdás)
tr. kern. dikh č h ü n g á r d e l

dad, -á *m.l.* tată, tați *s.m.*

dandalél (*Perf.* dandaldás)
tr. kern. dikh d a n d a r é l

dandarél (*Perf.* dandardás)
tr. kern. a mușca *vb.tr.*;
dandardás *man o zúkél*
m-a mușcat câinele.

dan/t, -dá *m.l.* dinte, dinți *s.m.*

dar, -á *z.l.* frică, -i *s.f.*;
teamă, temeri *s.f.*; *si les ~*
lui îi este frică.

daral/ó, -í, -é, -é *pašn.*
fric/os, (-oasă, -oși, -oase)
adj.

dàta *z.l.* dată, dăți *s.f.*; *avér*
~ altă dată.

de *prep.* din *prep.*; ~ *ar-o* de (din).

dej, -á *z.l.* mam/ă, -c, *s.f.*

del (*Perf.* dás *tr. kern.* a da;
de ma! dă-mi!; *de les jag!*
dă-i foc! *de jag!* aprinde
focul! ~ *o iw* ninge;
~ *armajá* a blestema; ~ *o*
bríšín a ploua.

destül *adv.* destul *adv.*
[cf. *adv. român. destul*].

deś I. *kard.gináv.* zccc
num.card. II. *navní* (ora)
zece; *le ~ énoe* la ora zece.

deśudúj I. *kard.gináv.* doi-
sprezece *num.card.* II.
navní (ora) doisprezece
subst.; *le deśudónoe* la
doisprezece.

deśueftá *kard.gináv.* şapte-
sprezece *num.card.*

deśujékħ I. *kard.gináv.*
unsprezece *num.card.* II.
navní (ora) unsprezece
subst.; *le deśujekhåoe* la
unsprezece.

deśunjén *kard.gináv.* nouă-
sprezece *num.card.*

deśuoxtó *kard.gináv.* opt-
sprezece *num.card.*

deśupánz *kard.gináv.* cinci-
sprezece *num.card.*

deśuśów *kard.gináv.* şai-
sprezece *num.card.*

deśuštár *kard.gináv.* pai-
sprezece *num.card.*

deśutrín *kard.gináv.* trei-
sprezece *num.card.*

Devéi, Devlá *m.l.* Dumne-
ze/ú, -i *s.m.*; *Dév!la* Doam-
ne!; *le Devlésoe* la Dumne-
zeu. *Ach le Devléca!*
Rămâi cu Dumnezeu! [La
revedere!]

děš, -á *m.l.* ziuă, zile *s.f.*

dikhél (*Perf.* dikhlăs) *tr.*
kern., *pes kern.* a vedea;
a se observa; a cerceta
vb.tr.; *dikh!iată!* uite!; *refl.*
~ pes a se uita *pes kern.*

dilí, -ă *z.l.* nebun/ă, -e *s.f.*

dil/o¹, -í, -é, -é *pašn.* nebun,
(~ă, ~i, ~e) *adj.*

dil/o², *m.l.* nebun, ~i *s.m.*

dirept/ate, -ăci *z.l.* legiti-
maŕ/e, -i *s.f.*

dĭw *m.l.* grâu *s.m.*

dõftor/o, -uri [-ură] *m.l.*
doctor, ~i *s.m.*

dopás, -á *z.l.* jumă/ate, -ăŕi
s.f.

dorí, -ă *z.l.* şiret, ~uri *s.n.*;
şnur, ~uri *s.n.*

dòsta *adv.* destul, *suficient adv.*
 drab, -á *m.l.* 1. tutun *s.m.*;
 tabac *s.n.*; *cîrdel* ~ a fuma
 2. iarbă, ierburi *s.f.*; 3. medi-
 cament, ~ *s.n.*; doctori/e, -i *s.f.*
 drakh, -á *z.l.* strugur/e, -i *s.m.*
 drom, -á *m.l.* drum, ~uri
s.n.; cale, căi *s.f.*; ~ *láchó!*
 drum bun! *él ~ á zan jekh*
p-e avér drumurile sunt
 încrucișate (la răscruce).
 duj *kard.ginav.* doi, două,
num.card.; ~ *selá* două sute.
 dukhál (*Perf.* dukhajlās)
tr., bizen.kern. a durea
vb.tr., impers.
 dukhaln/ó, -í, -é, -é *pasn.*
 durer/os, (-casă, -oși, -oase) *adj.*
 duka(v)d/ó -í, -é, -é *pasn.*
 îndurer/at, (-ată, -ați, -ate)
adj.
 dum/ó, -é *m.l.* umăr, umeri *s.m.*
 dur *adv.* departe *adv.*; *za*
maj ~! du-te mai departe!
 dušél (*Perf.* dušlās) *tr.kern.*
 a mulge *vb.tr.*; *o dad ~ e*
gurumnă tata mulge vaca.

E

e *prin.z.art.* (vaș e navnă e
 zuvlikané lingésqe, k-o
 nom., jekh.) e *phurá*
 bătrânele *art. hot.*
 eštá I. *kard.gináv.* șapte *num.*
card. II. *navní* (ora) șapte
subst.; *la cštáee* la (ora)
 șapte; ~ *selá* șapte sute.
 eftavardés *kard.gináv.* șapte-
 zeci *num.card.*; ~ *thaj jékh*
 șaptezeci și unu, ~ *thaj*
dúj șaptezeci și doi, ~ *thaj*
trín șaptezeci și trei, ~ *thaj*
stár șaptezeci și patru,
 ~ *thaj pánz* șaptezeci și
 cinci, ~ *thaj šow* șaptezeci
 și șase, ~ *thaj eštá* șaptezeci
 și șapte, ~ *thaj oxtó*
 șaptezeci și opt, ~ *thaj*
nijé șaptezeci și nouă.
 enă *kard.gináv.* dikh *n i j e.*
 enăvardés *kard.gináv.* dikh
n i j e n v a r d é s

F

fal les *bitr.kern.* lui (ei) îi pare *vb.intr.*; (mie) îmi pare *fal ma(n)/.../* (lor) le pare *fal len.*

felăstr/a, -i [-e] *3.l.* fereastră, ferestre *s.f.*

frònt/o, -uri [-ură] *m.l.* front, ~uri *s.n.*

fòr/o(s), -uri [-ură] *m.l.* oraş, ~ e *s.n.*; târg, ~uri *s.n.*; *le fòròsœ* la oraş; *an-o fòro(s)* în oraş.

G

gad, ~á *m.l.* cămaşă, cămăşi *s.f.*

gâlben/o, -i *m.l.* galben, ~i (bani) *s.m.*

gara(v)dövel (*Perf.* gara(v)diläs) *pésqi kern.* a se ascunde *vb.refl.*, *garav-döv tut!* ascunde-te!

garavél (*Perf.* gara(v)däs I. *tr.kern.* a ascunde *vb.tr.* II. *pésqi kern* ~ *pe* a se ascunde; (*me*) *garaváv man* eu mă ascund.

gaw, **gavá** *m.l.* sat, ~ e *s.n.*; comun/ă, -e *s.f.*

gawutn/í, -ă *3.l.* săteancă, sătence *s.f.*

gawutn/ó¹, -í, -é, -é *pašn.* săte/sc, (-ască, -şti, -şti) *adj.*

gawutn/ó², -é *m.l.* săte/an, -ni *s.m.*

gazèt/a, -i [-e] *3.l.* ziar, ~ e *s.n.*; jurnal, ~ e *s.n.*

gaz/ó, -é *m.l.* gag/ió, -é (*per-soan/ă*, -e care nu aparţin(e) etnici rrome); ţăran, ~ i *s.m.*; orăşe/an, -ni *s.m.*

gätisarél (*Perf.* gätisardäs) *tr.kern.* a termina, a găta, a isprăvi *vb.tr.*

ges, -á *m.l.* dikh *d ě s.*

gilabál (*Perf.* gilabadäs) *tr.kern.* a cânta *vb.tr.,intr.*

giw *m.l.* dikh *d i w*.
 gîcîtur/a, -i [e] *z.l.* ghi-
 cit/oare, -ori, *s.f.*; cimili-
 tur/ă, -i *s.f.*
 glăz/a, -i [e] *z.l.* sticlă, -e *s.f.*
 god/î, -ă *z.l.* min/te, -ți *s.f.*;
 fir/e -i *s.f.*
 gog/î, -ă *z.l.* dikh *g o d i*.
 goj, ~ á *m.l.* cârn/at, -ați
s.m.
 gon/ó, -é *m.l.* sac, ~ i *s.m.*
 grast, -á *m.l.* cal, cai *s.m.*;
chudás man o ~ m-a trân-
tit calul.
 grastn/î, -ă *z.l.* iapă, iepe *s.f.*
 gudl/ó, -í, -é, -é *pašn.* dikh
g u g l ó.
 gugl/ó, -í, -é, -é *pašn.* dulc/c,
 -i *adj.*
 gurumn/î, -ă *z.l.* vac/ă, -i *s.f.*
za te dušés e gurumnă!
 mergi să mulgi vaca!
 gurú/w, -vá *m.l.* bou, boi
s.m.

X

xabén, xa(be)máta *m.l.*
 mânc/are, -ăruri *s.f.*; ali-
 ment, ~e *s.n.*
 xaíng, - á *z.l.* fântân/ă, -i *s.f.*
 izv/or, -oare *s.n.*
 xal (*Perf.* xalás) *tr.kern.* a
 mânca *vb.tr.*
 xalavél (*Perf.* xala(v)dás) I.
tr.kern. a spăla *vb.tr.* II.
pésqi kern. ~ pe a se spăla
vb.refl.
 xalkúm *z.l.* dikh *x a r k ú m*.
 xamil (*Perf.* xamisardás)
tr.kern. a (a)mesteca *vb.tr.*
 xamilél (*Perf.* xamisardás)
tr.kern. dikh *x a m í l*.
 xamimé *biparuv.pašn.* ames-
 tec/at, (-ată, -ați, -ate)
adj.
 xamimél (*Perf.* xamisardás)
tr.kern. dikh *x a m í -*
l é l.
 xa/mós, -máta *m.l.* mân-
 care, mâncăruri *s.f.*

xancî I. *adv.* puțin *adv.* II.
biparuv.pašn. puțin, (~ă,
~i, ~e) *adj.*

xanîng, -ă *z.l.* dikh *x a í n g.*

xaravlî, -ă *z.l.* centură, -i
s.f.; cure/a, -le *s.f.*

xarkúm *z.l.* aramă *s.f.*

xarkumârî, -ă *m.l.* ofițer, ~i *s.m.*

xasál (*Perf.* xasajás) *bitr.*
kern. a tuși *vb.intr.*

xasardló, -í, -é, -é *pašn.*
pierdut, (-ută, -uți, -ute) *adj.*

xasarél (*Perf.* xasardás)
tr.kern. a pierde *vb.tr.*

xasável (*Perf.* xasájlás;
(*m.l.jekh.*) xasájlo, (*z.l.j*
ekh.) xasájli, (*m.z.l.but.*) xas-
ájle) *tr.kern.* a pierde *vb.tr.*

xîndlî, -ă *z.l.* 1. toalet/ă, -e
s.f.; closet, ~e *s.n.*; (arg.)
arest, ~uri *s.n.*

xî/w, -vá *z.l.* 1. gaură, găuri *s.f.*
2. groapă, gropi. 3. ocn/ă,
-e *s.f.* 4. *jung.* (mină) organ
sexual feminin (*vulg.*).

xlél (*Perf.* xîndás) *jung.*,
tr.pes.kern.; ~ pes a defe-

ca (a evacua materiile
fecale) *vb.tr.* (*și refl.*) *vulg.*

xoxavél (*Perf.* xoxavdás)
bitr.kern. a minți *vb.intr.*

xolăriko *biparuv. pašn.*
agit/at, (-ată, -ați -ate),
nerv/os, (-oasă, -oși, -asc),
coleric, (~ă, ~i, ~e), tiran,
(~ă, ~i, ~e) *adj.*

xramo/mós, -máta *m.l.*
scrier/e, -i *s.f.*

xurdorló, -í, -é, -é *pašn.*
(*xurd.*) mărun/t, (-tă, -ți,
-te) *adj.(dim.).*

xutel (*Perf.* xuklás *bitr.kern.*
a sări *vb.intr.*

H

haj *interz.* dikh *h à j d a.*

hájda *interz.* vino!; haide, hai!
interj., ~ito! vino repede!

hârniko *biparuv.pašn.* har-
nic, (~ă, ~i, ~e) *adj.*

hâr/o, -uri [-ură] *m.l.* har,
~uri *s.n.*

I

ískoal/a, -i [-e] *dikh* *ískò /a*
ískòl/a, - [e] școală, școli
s.f.; *la iskoláœe* la școală.

ito *adv.* repede; iute; urgent
adv.

iw, ivá *m.l.* zăpadă, zăpezi
s.f.; ninso/are, -ri, *s.f.*;
del ~ ninge.

ivén/t, -dá *m.l.* iarnă, ierni
s.f.; *avél o ~ t* vine iarna.

iz *adv.* ieri *adv.*

ï

ïmbóldel (*Perf.* ïmboldăs)
tr.kern. *dikh ambóldel.*

ïmpărcil (*Perf.* ïmpărci-
sardăs) *tr.kern.* a împărți
vb.tr.

ïngērêl *tr.kern.* *dikh ïngērêl*

J

jag, -á *3.l.* foc, ~uri *s.n.*; jar
s.n. de ~! aprinde focul!
~ bar! incendi/u, -i *s.n.*

jagal/i, -ă *3.l.* arm/ă, -c
s.f. puș/că, -ti *s.f.*; *čhudăs*
ma(n) i jagalí m-a
doborât pușca.

jagal/ó, -é *m.l.* tren, ~uri *s.n.*
jagáq/o, -í, -é, -é *pašn.* de
foc; *~ o kást* lemn de
foc.

jakh, -á *3.l.* ochi, ~ - *s.m.*

jekh I. *kard.ginav.* unu, una
num.card. II. *navní* (ora)
unu *subst.*; *le jekhêsœe* la
ora unu.

jertil (*Perf.* jertisardăs) I.
tr.kern. a ierta *vb.tr.*
II. *pésqi kern.* (*Perf.* jer-
tisájlăs) a se ierta *vb.refl.*

K

kaj I. *adv.* unde, acolo unde
adv. II. *phand.sarn.* care
pron.rel.

kal'ó, -í, -é, -é *pašn.* negru,
neagră, negri, negre
adj.

kambli/mós, -máta *m.l.*
dikh *k a m l i m ó s.*

kamél (*Perf.* kamläs)
tr.kern. a dori, a vrea, a
pofti *vb.tr.*

kamli/mós, -máta *m.l.*
iubit/e, -i *s.f.*; dragoste, ~
- *s.f.*; dorință, -e, *s.f.*

kan, -á *m.l.* urech/e, -i *s.f.*

kaná *adv.* atunci *adv.*

kangl'í, -ă *3.l.* piepten/e, -i
s.n.

karfín, karfină [karfă] *m.l.*
cui, ~ e *s.n.*

karíng I. *prep.* către *prep.* II.
adv. încotro *adv.*

kásœar *pučh.sarn.* dikh *k o n.*

kásœe *pučh.sarn.* dikh *k o n.*

kásqe *pučh.sarn.* dikh *k o n.*

kásqē *pučh.sarn.* dikh *k o n.*
kásq/o, -i, -ë, -ë *pučh.sarn.*
dikh *k o n.*

kašt, -á *m.l.* 1. lemn, ~e
s.n., jagágo *kašt* lemn de
foc; ~ *thuló* buștean. 2.
(*rukh*) pom, ~ i *s.m.*

kašuk'ó, -í, -é, -é *pašn.* surd
(surdă, surzi, surde) *adj.*

kat, -ă *3.l.* foarfec/ă, -e *s.f.*

kat(i)ka *adv.* aici *adv.*

kazóm *pašn.* aj *pučh.sarn.*
cât, câtă, câți, câte *pron.*
adj.interog.

káça *pučh.sarn.* dikh *k o n.*

káœar *adv.* dincotro *adv.*

käpätil (*Perf.* käpätisardäs)
tr.kern. a căpăta *vb.tr.*

kätän/a, -i [-e] *3.l.* ost/aș,
-ași *s.m.*

kätänășag, -a *m.l.* oaste,
oști *s.f.*; armat/ă, -e; mi-
litărie *s.f.* [dikh magăr.
navni *katonaság*]

kázarm/a, -i [-e] *3.l.*
cazarmă, cazărmi *s.f.*; le
~*œœ* la cazarmă.

kěj/a, -i [-e] 3.l. [klidín, ~á] cheie, chei *s.f.*
kerdil/ó, -í, -é, -é pašn. făc/ut, (-ută, -uți, -ute) *adj.*
kerél (Perf. kerdäs) tr.kern. a face *vb.tr.*; ~ buti lucrează.
kerk/ó, -í, -é, -é pašn. amar, (~ă, ~i, ~c) *adj.*
kërél (Perf. kerdäs) tr.kern. dikh *k e r é l.*
kërk/ó, -í, -é, -é pašn. dikh. *k e r k ó.*
kinél (Perf. kindäs) tr.kern. a cumpăra, a târgui *vb.tr.*
kiravd/ó, -í, -é, -é pašn. fier, (fiartă, fierți, fierte) *adj.*
kiravél (Perf. kiravdäs) bitr., tr.kern. a fierbe; a pregăti mâncarea *vb.intr.*
kišáj, -á 3.l. nisip, ~uri *s.n.*
kleimé biparuv.pašn. încle-
 i/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*
kočák, -á 3.l. nastur/c, -i *s.m.*
kodă sikav., pašn. sarn. aceea, aceea *pron., adj. dem.*

(akuz.) kodolá pe aceea; *(ženit.) kodoláq/o, -i, -e, -e* al (a, ai, ale) acelei; *(dat.) kodoláqe* acelei, *(lok.) kodoláœe* la (din) aceea; *(ablat.) kodoláœar* de (cătore) aceea, de la (din) aceea, prin aceea; *kodoláœa* cu aceea.

kodó pašn. sikav. sarn. acel(a) pron., adj. dem.; ~*avér* celălalt, ~*duj* cei doi; ~*kaj* cei care; *(akuz.) kodolés* pe acela; *(ženit.) kadolésq/o, -i, -e, -e* al (a, ai, ale) acelui; *(dat.) kodolésqe* acelui; *kodolésœe* la acela; *(ablat.) kodolésœar* de (cătore) acela, de la (din) acela, prin acela; *(soc.) kodoléœa* cu acela.

kodolá sikav. pašn. aj. sarn. acele(a), acci(a) *pron., adj. dem.*

kodowavér sikav. pašn. aj. sarn. celălalt, cealaltă, ceilalți, ccelelalte, *pron., adj. dem.*

kòf/a, -i [-e] *z.l.* litr/ă, *-e s.f.*
 [măsură de capacitate sau de greutate echivalând cu un sfert de litru sau de kilogram].
kolîn, -ă *m.l.* piept, *~uri s.n.*
kon pučh.sam. cine *pron. interrog.*; (*akuz.*) kas pe cine; (*zenit.*) kásq/o, -i, -e, -e al (a, ai, ale) cui; (*lok.*) kásœe la(in) cine; (*ablat.*) kásœar de(către) cine, din (de la) cine, prin cine; (*soc.*) káça cu cine.
kontràkt/o, -uri [-ură] *m.l.* contract, *~ e s.n.*
kòrkor/o, -i, -e, -e pašn. singur, (*~ă, ~i, ~e*) *adj.*
kor/ó, -í, -é, -é pašn. orb, (*oarbă, orbi, oarbe*) *adj.*
korr, -á *z.l.* gât, *~uri s.n.*
kotór, -á *m.l.* 1. buc/ată, -ăți *s.f.* 2. rest, *~uri s.n.*
kovl/ó, -í, -é, -é pašn. moale, moi *adj.*
krastavèc/o, -i *m.l.* castreve/te, -ți *s.m.*; *šuklé ~i* murături.

krís, -á *z.l.* 1. judec/ată, -ăți *s.f.* 2. tribunal, *~e s.n.*
krísm/a, -i [-e] *z.l.* crășm/ă, *-e s.f.*; han, *~uri, s.n.*
kukurùz/o, -uri [-ură] *m.l.* porumb, *~i s.m.*
kurk/ó, -ë *m.l.* 1. săptămână, *-i s.f.* 2. duminic/ă, *-i s.f.*
kušél (*Perf.* kušlās) *tr.kern.* a înjura, a jigni, a ofensa *vb.tr.*

Kh

khajn/í, -ă *z.l.* găin/ă, *-i s.f.*
kham *m.l.* soare *s.m.*; *o ~ anklél* răsare soarele.
khanć(i) *adv.* nimic *adv.*; *khanćésœe* pe nimic, ieftin „de tot”; *khanćésœar* din nimic.
khándel (*Perf.* khandās) *bitr.kern.* a puți, a miroși urât *vb.intr.*
khandin/ó, -í, -é, -é I. pašn. lenș, (*~ă, ~i, ~e*), putur/os,

- (-oasă, -oși, -oase), împu-
șit, (-ită, -iți, -ite) *adj.*
II. *m.l.* ~ó, -e hoit, ~uri
s.n.
- khangerí, -ă** *z.l.* biserică, -
i *s.f.* la ~ăe la biserică.
- khas** *m.l.* fân *s.n.*
- khaoé** *adj.* aici *adv.*
- khängerí, -ă** *z.l.* dikh
k h a n g e r í.
- kheli/mós, -máta** *m.l.* joc.
~uri *s.n.*
- kher, -á** *m.l.* casă, -e *s.f.*
- kheré** *adv.* acasă *adv.*
- kherésq/o, -i, -e, -e** *pašn.* de
casă, al (a, ai, ale) casei *adj.*
- khélél** (*Perf.* khéldás) *tr.*
kern. a juca *vb.tr.*
- khër, -á** *m.l.* dikh *k h e r.*
- khërë** *adv.* dikh *k h e r é.*
- khërésq/o, -i, -e, -e** *pašn.*
dikh *k h e r é s q o.*
- khîl** *m.l.* unt *s.n.*
- khin/ó, -í, -é, -é** *pašn.*
obos/it, (-ită, -iți, -ite) *adj.*
- khîr, -ă** *z.l.* furnică, -i *s.f.*
- khøj** *z.l.* 1. seu *s.n.* 2. gră-
sim/e, -i *s.f.*
- khøjal/í, -ă** I. *z.l.* 1. slănină,
-i *s.f.* 2. osânză, -e *s.f.*
- khøjal/ó, -í, -é, -é** *pašn.* cu
osânză; (*fig.*) soi/os,
(-oasă, -oși, -oase), slin/os,
(-oasă, -oși, -oase) *adj.*
- khònk** *neg.sarn.* nimeni
pron.neg.; (*akuz.*) *khani-
kás* pe nimeni; (*ženit.*)
kahníkásq/o, -i, -e, -e al
(a, ai, ale) nimănu; (*dat.*)
khaníkásqe nimănu;
(*lok.*) *khaníkásœ* la(în)
nimeni (*ablat.*) *khani-
kásœar* de(către), nimeni,
de la (din) nimeni, prin
nimeni, (*soc.*) *khaníkáça*
cu nimeni.
- khosél** (*Perf.* khoslás)
tr.kern. a șterge *vb.tr.*;
khos tu! șterge-te!
- khosnor/í, -ă** *z.l.* 1. batistă,
-e *s.f.* 2. cârpă, -e (ștergă-
to/are, -ri) *s.f.*
- khul, -á** *m.l.* excrement, ~e
s.n.

L

la *žen.sarn.* dikh / a n.

la *prin.3.art.* (i oblikani fôrma e artikulésqi e); *port(á)* la *papínáqë* pene de gâscă.

lačharél (*Perf.* lačhardäs) *tr.kern.* a repara, a drege *vb.tr.*

lačhés *adv.* bine *adv.*

lačh/ó, -í, -é, -é *pašn.* bun, (ă, ~i, ~e) *adj.*; *drom* ~ó *drum* bun!

lan *i žen.sarn.* oj „ea” (k-o *akuz.*) pe ea, o *pron.pers.*

lânc/o, -urí [-ură] *m.l.* lanț, ~urí *s.n.*

lazá/wo, -vá [-é] *m.l.* ruși-
n/e, -i *s.f.*, ocară, ocări *s.f.*

láøar *i žen.sarn.* oj „ea” (k-i *ablat.*) de la (din) ea, de (către) ea, prin ea *pron.pers.*

láøe *i žen.sarn.* oj „ea” (k-i *lokát.*) la (în) ea *pron.pers.*

láça *i žen.sarn.* oj „ea” (k-i *soc.*) cu ea *pron.pers.*

láqe *i žen.sarn.* oj „ea” (k-i *dat.*) ei, îi, -i- *pron.pers.*

lâq/o, -i, -e, -e *pésqi pašn.* al (a, ai, ale) ei *pron.*, *adj.pos.*; ~o *dad* tatăl ei ~i *dej* mama ei.

lăgân/o, -urí [-ură], lăgäja *m.l.* leagăn, ~e *s.n.*

legüm/a, -i [-e] *z.l.* legumă, -e *s.f.*

lel (*Perf.* lăs) *tr.kern.* a lua *vb.tr.*; ~jag a lua foc, a se aprinde.

len¹ *i žen.sarn.* on „ei, ele” (k-i *akuz.*) pe ei(ele) *pron.pers.*

len², -ă *z.l.* 1. gâr/ă, -e *s.f.* 2. râu, ~ri *s.n.* 3. *barf* ~ fluviu, *baré lenă* fluvii.

lénøar *i žen.sarn.* on „ei, ele” (k-i *ablat.*) de ia(din) ei(ele), de(către) ei(ele), prin ei(ele) *pron.pers.*

lénøe *i žen.sarn.* on „ei, ele” (k-i *lok.*) la(în) ei(ele) *pron.pers.*

lénça *i zen.sarn.* on „ei, ele”
(k-i *soc.*) cu ei (ele)
pron.pers.

lénqe *i zen.sarn.* on „ei, ele”
(k-i *dat.*) lor, le li
pron.pers.

lénq/o, -i, -e, -e *pésqi pašn.,*
sarn. al, (a, ai, ale) lor
pron.,adj.pos.

les *i zen.sarn.* ow „el” (k-i
akuz.) pe el, îl, -l-
pron.pers.

lésœar *i zen.sarn.* ow „el” (k-
i ablat.) de la(din) el, de
(cătire) el, prin el
pron.pers.

lésœe *i zen.sarn.* ow „el” (k-i
lok.) în(la) el *pron.pers.*

lésqe *i zen.sarn.* ow „el” (k-i
dat.) lui, îi, -i- *pron.pers.*

lésq/o, -l, -e, -e *pésqi pašn.,*
sarn. al, (a, ai, ale) lui
pron.,adj.pos.; ~o dad
tatăl lui.

lêça *i zen.sarn.* ow „el” (k-i
soc.) cu el *pron.pers.*

lîl, -â *m.l.* carte, cărți *s.f.;*

caiet, ~e *s.n.;* revist/ă, -e
s.f. epistol/ă, -e *s.f.;*
răvaș, ~ *s.n.;* scrier/e, -i
s.f.

lokhés *adv.* 1. încet 2. ușor
adv.

lol/ó, -í, -é, -é *pašn.* roș/u
(-ie, -ii, -ii) *adj.*

lon *m.l.* sare *s.f.*

lov/ó, -é *m.l.* ban, ~i *s.m.*

lujné *adv.* lunca; luni (în
ziua de luni) *adv.*

lulud/î, -ă *s.l.* floare, flori
s.f.

lulug/î, -ă *s.l.* dikh *l u l u d î.*
lûngo [pl.: lûnzi] *pašn.* lung,
(~ă, ~i, ~i) *adj.*

lûn/o, -e *m.l.* secer/ă, -i *s.f.*

M

ma *zen.sarn.* dikh *m a n.*

mach/ó, -é *m.l.* peșu/e, -i
s.m.

maj *adv.* mai *adv.;* ~ baró
mai mare.

makh, mačí [matš] *3.l.*
muscă, muște *s.f.*

makhél (*Perf.* makhlás)
tr.kern. a unge; a vopsi
vb.tr.

makhló, -í, -é, -é pašn. uns
(unsă, unși, unse) *adj.*

malavél (*Perf.* maladás)
tr.kern. a lovi; a bate (a
ciocăni la ușă) *vb.tr.*;
mala(v)dás ma(n) (el, ea)
m-a lovit.

man¹ *i žen.sarn. me „eu”* (k-
i akuz.) pe mine, mă, m-
pron.pers.

man² *žen.sarn.* dikh *mánqe.*
mangél (*Perf.* manglás)
tr.kern. a cerc *vb.tr.*;
mang! cere!

manró, -é *m.l.* pâin/e, -i *s.f.*
manús, -á *m.l.* om, oameni
s.m.

manúšikanó, -í, -é, -é pašn.
omen/os, (-oasă, -oși, -
oase) *adj.*

mánœar *i žen.sarn. me „eu”*
(k-i ablat.) de la(din)

mine, de (către) mine,
prin mine *pron.pers.*

mánœe *i žen.sarn. me „eu”*
(k-i lok.) la(în) mine
pron.pers.

mánœa *i žen.sarn. me „eu”*
(k-i soc.) cu mine
pron.pers.

mánqe *i žen.sarn. me „eu”*
(k-i dat.) mie, îmi, -mi-
pron.pers.; *law ~ îmi iau:*
te les~! să-mi iei!

mánqe *žen.sarn.* dikh
m á n q e.

màpa, -i [-e] *3.l.* hartă, hărți
s.f.

màrci *m.l.* marți *s.f.*

marciné *adv.* marțea; marți
(în ziua de marți) *adv.*

marél (*Perf.* mardás) I.
tr.kern. bate *vb.tr.* II.
bitr.kern. ~e balvál bate
vântul. III. *pésqi kern.*
~pe (s) a se bate *vb.refl.*

mari/mós, -máta *m.l.*
răzb/oi, -oai *s.n.*; bătăli/e,
-i *s.f.*; bătaie, bătăi *s.f.*

- màrzin/a, -i [-e] *3.l.* margin/e, -i *s.f.*; ~ăœ la margine.
- mas, -ă *m.l.* carne, cămuri *s.f.*
- maškár I. *m.l.* (but. ~ă) mijloc, ~uri; centr/u, -e *s.n.* II. *prep.* între, printre, în mijlocul *prep.*; ~ léœœ printre (între) ei (cle).
- mat/ó, -í, -é, -é beat, (beată, beți, bete) *adj.*
- măciníl (*Perf.* măcinisardăs) *tr.kern.* a măcina *vb.tr.*
- mătur/a, -i [-e] *3.l.* mătură, -i *s.f.*
- me *3en.sarn.nom.* eu *pron. pers.*
- mekhl/ó, -í, -é, -é *pašn.* lăs/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*
- melal/ó, -í, -é, -é *pašn.* murdar, (~ă, ~i, ~e) *adj.*
- merél (*Perf.* mulăs.*m.l.* jekh muló. (*3.l.* jekh.) mulí, (*m.3.l.but.*) mulé *bitr.kern.* a muri *vb. intr.*
- meri/mós, -máta, *m.l.* moarte, morți *s.f.*
- mesèl/í, -ă *3.l.* masă, mese *s.f.*; ~ăœ la masă.
- miláj, -ă *m.l.* vară, veri *s.f.*
- místó *adv.* bine *adv.*
- mírravél (*Perf.* mírradăs) *tr.kern.* dikh rr í m a v é l.
- mok/í, -ă *3.l.* dikh m o r k í.
- mol, -ă *3.l.* vin, ~uri *s.n.*
- mom *m.l.* ceară *s.f.*
- momel/í, -ă *3.l.* lumân/are, -ări *s.f.*; făcli/c, -i *s.f.*
- mork/í, -ă *3.l.* piele, piei *s.f.* [la I.C.: dikh vi morké].
- mor/ó, -í, -é, -é *pésqi pašn., sarn.* dikh m u r ó.
- mothól (*Perf.* motho(w)dăs) *tr.,bitr.kern.* 1. a spune *vb.tr.*; mothó mánqe! spune-mi! 2. a răspunde *vb.tr.,intr.*
- mudard/ó, -í, -é, -é *pašn.* uci/s, (-să, -și, -se) *adj.*
- mudarél (*Perf.* mudardăs) *tr.kern.* a omorí, a ucide *vb.tr.*

muj, -á *m.l.* gur/ă, -i *s.f.*;
larm/ă, -e *s.f.*; zarv/ă, -e
s.f.; gălăgie, -i *s.f.*; ~baró
hohot.

mukhél (*Perf.* mukhlás)
tr.kern. a lăsa *vb.tr.*

mukhló, -í, -é, -é *pašn.* dikh
m e k h l ó.

muló, -é *pašn.,m.l.* I. *pašn.*

muló, -í, -é, -é *mort*,
(moartă, morți, moarte)
adj. II. *m.l.* răpos/at, -ați,
s.m. mor/t, -ți *s.m.*

murló, -í, -é, -é *pésqi*
pašn.,sarn. al meu, (a
mea, ai (ale) mele)
pron.,adj.pos.; ~ o *dad*
tatăl meu.

N

na *adv.* nu *adv.*; na ~ nu.

na-l (i konstrúkcia avél tar o
adv. na + *kern.* si [h]) 1.
nu este; nu există; ~ *lésee*
nu este la cl. 2. nu are; ~

ma(n) (eu) nu am, ~ *tu*
(tu) nu ai, ~ *les* (el) nu
are, ~ *amén* (noi) nu
avem, ~ *tumén* (voi) nu
aveți, ~ *len* (ei, ele) nu au.

naj, -á *m.l.* deget, ~e *s.n.*; ol
~ á degetele.

nakh, -á *m.l.* nas, ~uri *s.n.*

nakhél (*Perf.* nakhlás)
bitr.kern. a trece *vb.intr.*

nakhél *bitr.kern.* dikh
n a k h é l.

nangló, -í, -é, -é *pašn.* gol,
(goală, goi, goalc) *adj.*

nasfaló, -í, -é, -é *pašn.* dikh
n a s v a l ó.

nasúl *pašn.,adv.* I. *pašn.* rău,
(rea, răi, rele) *adj.*; urât,
(urâtă, urăți, urâte) *adj.*
II. *adv.* rău, urât, *adv.*

nasvall/mós, -máta *m.l.*
boală, boli *s.f.* [v. și bò/la].

nasvaló, -í, -é, -é *pašn.* bol-
nav, (~ă, ~i, ~e) *adj.*

nasél (*Perf.* naślás) *bitr.kern.*
a fugi, a alerga *vb.intr.*

naw, *navá* *m.l.* nume, ~ *s.n.*

nărăv/o, -uri [-ră] *m.l.*
nărav, ~uri *s.n.*; obicei
(prost), ~uri *s.n.*

ne- *neg.pref.* ne- ~*bikind/ó*,
(-í, -é, -é) nevând/ut,
(-ută, -uți, -ute) [dikh vi
bi-] *adj.*

nemcik/o, [pl.: -a] *pašn.*
nemț/esc, (-cască, -ești, -
ești) *adj.*

nepòt/o, -ci *m.l.* nepot, -ți
s.m.

nev/ó, -í, -é, -é *pašn.* nou
(nouă, noi, noi) *adj.*

někázíl (*Perf.* někázisardās)
I. *tr.kern.* a necăji *vb.tr.*
II. *pes kern.* (*Perf.*
někázisardās *pes*) ~ *pes* a
se necăji *vb.refl.*

nijé I. *kard.ginav.* nouă
num.card.; ~ *šelá* nouă
sute; ~ *zuralé* nouă mii II.
navní (ora) nouă, *le ~nec*
la (ora) nouă *subst.*

nijenvardés *kard.ginav.*
nouăzeci *num.card.*; ~
thaj jek. nouăzeci și unu,

~ *thaj duj* nouăzeci și doi,
~ *thaj trin* nouăzeci și trei,
~ *thaj star* nouăzeci și
patru, ~ *thaj panz* nouă-
zeci și cinci, ~ *thaj šow*
nouăzeci și șase, ~ *thaj*
está nouăzeci și șapte, ~
thaj oxtó nouăzeci și opt,
~ *thaj nijé* nouăzeci și
nouă.

nīngārél (*Perf.* nīngārdās)
(*bi*)*tr.kern.* a duce, a
purta; a ține; a dura
vb.intr.,tr.; ~ *but* durcăză
(ține) mult; *te ~ tu(t) o*
Del! Să te țină Dumne-
zeu! ~ *andré* a conșinc.

notil (*Perf.* notisardās) *tr.*
kern. a nota *vb.tr.*

nùma(j) *adv.* numai *adv.*

O

o *prinȝ.art.* (vaș e navnă murșikané lingénoe, k-i *nom.*, k-o *jekh.*) **o** *phuró* bătrânul.

òblu *biparuv.pašn.* *direct.* (-tă, -ți, -te); drept, (dreaptă, drepti, drepte) *adj.* [dikh vi v ò r b a].

océ *adv.* dikh o t h é.

oxtó(b) I. *kard.ginav.* opt *num.card.*; ~ *śelá* (*sělá*) opt sute; ~ *zuralé* opt mii.

II. *navní* (Căso) (ora) opt; *le oxtovénoe* la orele opt.

oxtovardés *kard.ginav.* optzeci *num.card.*; ~ *thaj jekh* optzeci și unu, ~ *thaj duj* optzeci și doi, ~ *thaj trin* optzeci și trei, ~ *thaj star* optzeci și patru, ~ *thaj panȝ* optzeci și cinci, ~ *thaj șow* optzeci și șase, ~ *thaj eftá* optzeci și șapte,

~ *thaj oxtó* optzeci și opt,
~ *thaj nijé* optzeci și nouă.

oj *ȝen.sarn.* dikh v o j.

okulist/o, -uri [-urá] *m.l.* oculist, -iști *s.m.*

ol *prinȝ.art.* (vaș e navnă murșikané aj ȝuvlikané lingénoe, k-i *nom.*, k-o *but.*) **ol** *khërá* casele.

on *ȝen.sarn.* dikh w o n.

oprál *prep.* deasupra, sus (pe) *pre.*; ~ *mánœ* deasupra mea.

othé *adv.* acolo *adv.*

ov *ȝen.sarn.* dikh o w.

ow *ȝen.sarn.* dikh v o w.

P

p-e *prep.* pe; *p-e mesèli* pe masă.

p-o *prep.* pe *prep.*; ~ *grast* pe cal.

p-ol *prep.* pe; *p-ol khërä* pe case.

pàca *3.l.* pace *s.f.*

pàx/o, -uri [-urä] *m.l.* gheajă, ghețuri *s.f.*

paxól (*Perf.* paxosardäs) *bitr.kern.* a îngheța *vb. intr.*

paxomé *biparuv.pašn.* înghețat, (-ală, -aji, -ate) *adj.*

paj, -ă *m.l.* apă, -e *s.f.*; ~ *baró* fluviu.

pajaló, -i, -é, -é *pašn.* apă-cilos, (-oasă, -oși, -oase) *adv.*

pakivaló, -i, -é, -é *pašn.* dikh *p a t i v a l ó.*

palá(l) *prep.* după *prep.*; ~ *máne* după mine; ~ *túe* după tine; ~ *lése* după ei; ~ *láe* după ea, *palá améne* după noi; ~ *tuméne* după voi, ~ *léne* după ei, ele; ~ *kodó* după aceea.

pále *konž.* iar *conj.*

panăló, -i, -é, -é *pašn.* dikh *p a j a l ó.*

pan3 I. *kard.ginav.* cinci *num.card.*; II. *navní* ora cinci; *le panjéne* la (ora) cinci; ~ *selá* cinci sute, ~ *zuralé* cinci mii.

panzvardeš *kard.ginav.* cincizeci *num.card.*; ~ *thaj jekh* cincizeci și unu, ~ *thaj duj* cincizeci și doi, ~ *thaj trin* cincizeci și trei, ~ *thaj star* cincizeci și patru, ~ *thaj pan3* cincizeci și cinci, ~ *thaj šow* cincizeci și șase, ~ *thaj eftá* cincizeci și șapte, ~ *thaj oxtó* cincizeci și opt, ~ *thaj nijé* cincizeci și nouă.

papín, -ă *3.l.* găscă, găște *s.f.*

pàp/o, -uri [-ură] *m.l.* dikh *p à p u s.*

pàp/u(s), -uri, [-ură] *m.l.* moș, -i *s.m.*; bunic, -i *s.m.*

paraštuné *adv.* vinerea (în ziua de vineri) *adv.*

parnó, -í, -é, -é *pašn.* alb (~ă, ~i, ~e) *adj.*; blon/d (-dă, -zi, -de) *adj.*; ~ o p-o seró cărunt.

patăl (*Perf.* patăjás) *tr. bitr. kern.* a crede *vb. tr., intr.*

pativaló, -í, -é, -é *pašn.* credinci/os, (-oasă, -oși, -oase) *adj.*; cinst/it, (-ită, -iți, -ite) *adj.*; respectabil, (~ă, ~i, ~c) *adj.*

păt/o, -uri [-ură] *m. l.* [*pašlín, ~á*] pat, ~uri *s. n.*

patradī *3. l.* 1. paște *s. m.* 2.

Paște (ziua de Paște) *s. m.*

patragí *3. l.* dikh *patradī*.

patrín, -á *3. l.* frunz/ă, -e *s. f.* foaie, foi *s. f.*; ~ zèlino (*zèleno*) frunză verde.

päkät/o, -uri, [-ură] *mi. l.* păcat, ~e *s. n.*

päräštuné *adv.* dikh *paraštuné*.

päzil (*Perf.* päzisardäs) *tr. kern.* a păzi *vb. tr.*

peël *tr., bitr. kern.* dikh *p e l.*

pëkindó, -í, -é, -é *pašn.* dikh *p o k i n d ó.*

pekinél *tr. kern.* dikh *p o k i n é l.*

pekó, -í, -é, -é *pašn.* copt, (coaptă, copti, coapte) *adj.*

pel (*Perf.* pilás) *tr., bitr. kern.* a bea *vb. tr., intr.*; ~ tutùno a fuma.

perél (*Perf.* pelás; (*m. l. jekh*) peló, (*3. l. jekh*) pelí, (*m., 3. l. but.*) pelé) *bitr. kern.* a cădea *vb. intr.*

perr, -á *m. l.* burtă, burți, *s. f.* pântec, ~e *s. n.*

pètaló, -a *m. l.* potcoavă, -e *s. f.*

pëkó, -í, -é, -é *pašn.* dikh *p e k ó.*

përr *m. l.* dikh *p e r r.*

pëtardó *pašn.* dikh *putardó*

pëtèrél *tr. kern.* dikh *putarél*

piél (*Perf.* pilás) *tr., bitr. kern.* dikh *p e l.*

pi/mós, -máta *m.l.* băutură,
-i *s.f.*

pir/í, -ă *z.l.* oală, -e *s.f.*

písóm, -á *m.l.* purice, -i *s.m.*

pízdél (*Perf.* pízdás) *tr.kern.*
a împinge *vb.tr.*

pütèrél *tr.kern.* dikh *putarél*
plāj/o(s), -uri [-ură] *m.l.*
deal, ~uri *s.n.*

pòd/o, -uri [-uró] *m.l.* pod,
~uri *s.n.*

pokl/mós, -máta *m.l.* plată,
plăji *s.f.* *phuvăqe* ~ós
arendă.

pokind/ó, -í, -é, -é *pašn.*
plăt/it, (-ită, -iți, -ite) *adj.*

poklnél (*Perf.* pokindás)
tr.kern. a plăti *vb.tr.*;
pokin! plătește!

por, -á *m.l.* pană, pene *s.f.*;
~ *la khajnáqe* pene de găină;
~ *la papináqe* pene de găscă.

porr, -ă *z.l.* maț, ~e *s.n.*

porr/í, -ă *z.l.* coadă, cozi *s.f.*

poruncíl (*Perf.* porunci-
sardás) *tr.kern.* a porunci,
a ordona *vb.tr.*

posac/í, -á *z.l.* buzunar, ~e
s.n.; jeb [*dial.*; <magh.
zseb „buzunar”].

pošak/í, -ă *z.l.* dikh *posací.*
prinzenél (*Perf.* prinzardás)
tr.kern. a cunoaște
vb.tr.,intr.

pučhél (*Perf.* pučhlás)
tr.kern. a întreba *vb.tr.*;
(ow) *pučhlás* man (el)
m-a întrebat.

pukărd/ó, -í, -é, -é *pašn.*
făl/os, (-oasă, -oși, -oase)
adj.; galan/t (-tă, -ți, -te) *adj.*

punr/ó, -é *m.l.* pici/or, -oare
s.n.

puran/ó, -í, -é, -é *pašn.*
vechi, (-e, -i, -i) *adj.*

purúm, -á *z.l.* ceapă, cepe *s.f.*
pusavél (*Perf.* pusa(w)dás)
tr.kern. a înțepa *vb.tr.*

putard/o, -í, -é, -é *pašn.* 1.
deschi/s (-să, -și, -se) *adj.*
2. dezleg/at, (-ată, -ați, -ate)
3. (*fig.*) slob/od, (-odă,
-ozi, -ode) *adj.*; destră-
băl/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*

putarél (*Perf.* putardăs)
tr.kern. a deschide *vb.tr.*;
putár!

putrél (*Perf.* putardăs) *dikh*
putarél.

PH

phabáj, ~á [*phabá*] *ǰ.l.* măr,
mere *s.f.* [k-o I.Ć.:
„p(h)abénga”, „p(h)a-
bénga *śukilé*” [mere acre]
„ciorovețe”].

phaból (*Perf.* phabilăs,
(*m.l.jekh.*) phabiló, (*ǰ.l.*
jekh.) phabili, (*m.,ǰ.l.* *but.*)
phabilé) *bitr.pesqi kern.* a
(se) arde *vb.intr.refl.* [k-o
I.Ć.: *Perf.* phabulas].

phagél (*Perf.* phag(i)lăs)
tr.,pesqi kern. a distruge,
a (se) rupe *vb.tr.refl.*

phagël *tr.kern.* *dikh phagél.*

phagló, -í, -é, -é *paśn.* dis-
tru/s (-să, -și, -se), spar/t,
(-tă, -ți, -te), rup/t, (-tă,

-ți, -te) *adj.*

phandádel (*Perf.* phanda-
dăs) *tr.kern.* *dikh p h a n*
d a v é l.

phandad/ó¹, -í, -é, -é
paśn. arest/at (-ată, -ați,
-ate) *adj.*

phandad/ó², -é *m.l.* arest/at,
-ați *s.m.*; ol ~ é *arestații.*

phandavél (*Perf.* phanda-
dăs) *tr.kern.* 1. a închide,
a încuia. 2. a aresta *vb.tr.*

phándel (*Perf.* phandăs)
tr.kern. a lega *vb.tr.*

pharavél (*Perf.* pharadăs)
tr.kern. a sparge; a crăpa,
a despica; (*me*) *pharaváv*
kaśt (eu) sparg lemne.

phărd/ó, -í, -é, -é *paśn.* *dikh*
p h e r d ó.

phen, -ă *ǰ.l.* soră, surori *s.f.*

phenél (*Perf.* phendăs) *bitr.,*
tr.kern. a spune *vb.intr.,*
tr.; ~ *kě...* zice că...

pherd/ó, -í, -é, -é *paśn.* plin,
(~ă, ~i, ~e); umpl/ut,
(-ută, -uți, -ute) *adj.*

pherél (*Perf.* pherdäs) *tr.*
kern. a umple *vb.tr.*

phik/ó, -é *m.l.* spin/are, -ări
s.f. spate *s.n.* [k-o I.C.: vi
var. *phikër*].

phirél (*Perf.* phirdäs) *bitr.*
kern. a umbla, a colinda,
a cutreiera *vb.intr.*

phivl/í, -ă *z.l.* văduv/ă, -e *s.f.*
phivl/ó¹, -é *m.l.* văduv,
~i *s.m.*

phivl/ó², -í, -é, -é *pašn.*
văduv, (~ă, ~i, ~e) *adj.*

phiwl/ó, -í, -é, -é *pašn.* dikh
phivl/ó.

phrál, -á *fra/te*, *m.l.* -ți,
s.m.; (vok.) *phral/a* frate!

phugn/í, -ă *z.l.* dikh *phukní*.

phukărd/ó, -í, -é, -é *pašn.*
măndr/u, (-ă, -i, -e) *adj.*

phukl/ó, -í, -é, -é *pašn.*
umfl/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*

phukn/í, -ă *z.l.* rană, răni;
bub/ă, -e *s.f.*

phur/í, -ă *z.l.* bătrân/ă, -e *s.f.*
e ~i bătrâna.

phur/ó, -é *m.l.* 1. bătrân, ~i

s.m. 2. moș, ~i *s.m.* 3.
(*p.ext.*) bunic, ~i *s.m.*

phu/w, vă *z.l.* pământ, ~uri
s.n.; ~w *căręca* țelină
(pământ înțelenit).

R

rabăt/o, -uri [-ură] *m.l.*
rabat, ~uri *s.n.*

raj, -á *m.l.* dikh *rraj*.

raj/mós, -máta *m.l.* dikh
rrajmós.

rándel *tr.kern.* dikh *rrándel*
randlimè *biparuv.pašn.* dikh

rradlimé.

ranglimé *biparuv.pašn.* dikh
randlimé.

raśáj, -á *m.l.* dikh *rraśáj*.

rat *m.l.* dikh *rrat*.

răt, -ă *z.l.* dikh *rrăt*.

răkù/a, -e *z.l.* rachiu, ~ri *s.n.*;
țuic/ă, -i *s.f.*

răkije *z.l.* dikh *rrăkija*.

rez, -á *z.l.* vic, vii *s.f.*

rëz *z.l.* dikh *rez*.

revist/a, -i [-e] *3.l.* revist/ă,
-e *s.f.*

rîmad/ó, -í, -é, -é *pašn.* dikh
romadó.

ródel *tr.kern.* dikh *rró -
del.*

roj, -á *3.l.* dikh *rrój.*

romádel *tr.kern.* dikh *rró -
mádel.*

romad/ó, -í, -é, -é *pašn.* dikh
rrómadó.

romn/í, -ă *3.l.* dikh *rrómní.*

rovél *bitr., tr. kern.* dikh
rróvéł.

rovl/í, -ă *3.l.* dikh *rróvlí.*

rup, -á *m.l.* dikh *rrup.*

rupun/ó, -í, -é, -é *pašn.* dikh
rrupunó.

ru/w, -vá *m.l.* dikh *rruw.*

RR

rraj, -á *m.l.* domn, ~i; prinț,
~i *s.m.*; ~ *baró* ofițer,
(*akúz., but.*) *le rastén* pe
domnii.

rraj/mós, -máta *m.l.* dom-
ni/c, -i *s.f.*; *tõ rrajmós*
domnia ta, dumneata,
tumaré rrajmáta domniile
voastre, dumneavoastră.

rrándel (*Perf.* rranglăs)
tr.kern. a radc, a bărbieri
vb.tr.

rrandlimé *biparuv.pašn.*
ras, (rasă, rași, rase); băr-
bier/it, (-ită, -iți, -ite) *adj.*

rrasăj, -á *m.l.* pre/ot, -oți
s.m.

rrat *m.l.* sânge *s.n.*

rrăt, -á *3.l.* seară, scri;
noapte, nopți *s.f.*

rrimól (*Perf.* rrimosardăs)
tr.,pés kern. a (sc) strica;
o thud rrimosardăs *pés*
laptele s-a stricat.

rrîmad/ó, -í, -é, -é *pašn.*
tun/s, (-să, -și, -sc) *adj.*

rrîmavél (*Perf.* rîmadăs)
tr.kern. a tunde *vb.tr.*
(*imper.*) rîmáv *les!*
[mîrráv] tunde-! [*m îrra-
vél.*]

rródel (*Perf. rrodās*) *tr.kern.*
a căuta *vb.tr.*

rroj, -á *3.l. lingu/ră, -i s.f.*

rromn/í, -ă *3.l. 1. romne/a,*
-le s.f. 2. femeie, femei.

3. nevestă, neveste [de etnie
rromă] s.f. 4. țigancă,
țigănci s.f.

rrovél (*Perf. rujás*) *bitr.,tr.*
kern. a plânge vb.intr.,tr.

rrovl/í, -ă *3.l. bast/on, -oane*
s.n.

rrup, -á *m.l. argin/t, -ți*
s.m.; živdó ~ argint viu.

rrupun/ó, -í, -é, -é *pašn.*
argint/at, (-ată, -ați, -ate);
de arginț adj.

rru/w, -á *m.l. lup, ~i s.m.*

S

sah *biparuv.kern. fôrma*
dikh s a s.

sap, -á *m.l. șarpe, șerpi s.m.*

sar *adv. ca; cum, precum;*
așa (după) cum adv.

sas *biparuv.kern. fôrma e*
kernavnăqi sî [si] (k-o
perf., k-o bipperf. aj k-o
p.b.s.perf.) a(u) fost,
era(u), fuses(e)ră).

sastevest/ó, -í, -é, -é *pašn.*
sănăt/os, (-oasă, -oși,
-oase) adj.

sastevestó *pašn dikh saste-*
vestó.

sastimós *m.l. sănătate s.f.*

sastr/í, -ă *m.l. fier, fiare s.n.*

sastr/ó, -é *m.l. soacr/u, -i s.m.*

saśúj, -á *3.l. soacr/ă, -e s.f.*

sav, -á *m.l. dikh a s á w.*

savatoné *adv. (în ziua de)*
sâmbătă adv.

sawor/ó, -í, -é, -é *biprin3.*
sarn. aj pašn. tot, (toată,
toți, toate) pron.,adj.
nehot.; amé ~é noi toți:

să *adv. tot adv. (exprimă*
continuitatea, persis-
tența); ~ kadă tot așa; la
fel; de asemenea.

se *biprin3.sar., pašn. toate,*
toți pron.,adj. nehot.

si kern. dikh *sī*.

sikavél *bitr., tr.kern.* dikh
s i k a v é l.

sikil'ó, -í, -é, -é *pašn.*
învă/at, (-ală, -ați, -ale);
instru/it, (-ită, -iți, -ite);
cul/t, (-tă, -ți, -te) *adj.*

sir, -á *z.l.* dikh *s i r*.

sī kern. I. *bitr.kern.* a fi; *sī* (el,
ea) este; *sīn* (ei, ele) sunt
vb.intr. 2. *tr.kern.* a avea;
~*ma(n)* cu am, ~*tu(t)* tu ai
[...], ~*ken* ci (ele) au *vb.tr.*

sikavél (*Perf.* sikavdás) I.
bitr.kern. a învăța *vb.intr.*

II. *tr.kern.* a arăta; a
învăța (pe cineva) *vb.tr.*

sir, -á *z.l.* usturoi *s.m.*

sitarit'orfi, -ă *m.l.* dascăl, ~i,
învățător, ~i, profesor, ~i
s.m.

so *puch. sam.* ce *pron.*
interog.; so (*akúz.*) ce;
sósq'o, (-i, -e, -e), (œnit.)
al, (a, ai, ale) cui? (dar se
referă la posesori inani-

mați); *sósqe* (*dat.*) la ce,
de ce? [cui? (dar pentru
lucruri)]; *sósœ* (*lok.*) la
(în) ce?; *sósœar* (*ablat.*) de
la (din) ce, de (cătore) ce,
prin ce; *sósqa* (*intr.*) cu ce?
sost'ri(n), -ă *z.l.* izm/ană,
-enc *s.f.*

sovél (*Perf.* sutás) *bitr.kern.*
a dormi *vb.intr.*

stàcia/a, -i [-e] *z.l.* stație,
-i *s.f.*; *trenósqi* stàcia
gară.

suhúm, -á *z.l.* pai, ~e *s.n.*

summakáj *m.l.* aur *s.n.*
summakun'ó, -í, -é, -é *pašn.*
de (din) aur *adj.*

sungál (*Perf.* sungajás)
tr.kern. a miroși (ceva).

suvél (*Perf.* suvdás) *tr.kern.*
a coase *vb.tr.*; e *romnâ-*
femeia (țigancă) coase.

su/w, -vă *z.l.* ac, ~e *s.n.*

swar'ó, -í, -é, -é *biprinz sar.*
aj pašn. dikh *s a w o r ó*.

Ș

șax, -á *m.l.* varză, verze *s.f.*;
 ~ kirawdó varză fiartă; ~
 maséça varză cu carne; ~
 pamó varză albă; ~ šukló
 varză acră (murată); ~
 loló varză roșie.

șanel/i, -ă *z.l.* pisic/ă, -i *s.f.*

šel, -á *z.l.* dikh ś ĩ l

šel/i, -ă *z.l.* tărâț/ă, -c *s.f.*

šel/ó, -é *m.l.* dikh ś ĩ l ó

šer/ó, -é *m.l.* dikh š ě r ó

šël, -á *z.l.* sut/ă, -c *s.f.*

šëlavél (*Perf.* sēla(w)däs)
tr.kern. dikh ś ĩ l a v ě l

šël/ó, -é *m.l.* luni/e, -i; frân-
 ghi/e, -i *s.f.*

šër/ó, -é *m.l.* 1. cap, ~cte
s.n.; ~ ó maj baró șcf. 2.
 capăt, capete *s.n.*; le
 šërésøar de la capăt.

šikil/ó, -i, -é, -é *pašn.* acru,
 (-ă, -i, -c) *adj.*

šil, -á *m.l.* 1. frig, ~uri *s.n.*
 2. răce/ală, -li *s.f.*

šilal/ó, -i, -é, -é *pašn.* frigut/os,

(-oasă, -oși, -oase), răcor/os,

(-oasă, -oși, -oase) *adj.*

šilavél (*Perf.* sila(w)däs)
tr.kern. a mătura *vb.tr.*

šing, -á *z.l.* corn, coarne *s.n.*

šingal/ó, -é *m.l.* 1. jandarm,
 ~i *s.m.*; 2. polițai, ~ *s.m.*

šilavél (*Perf.* sila(w)däs)
tr.kern. dikh ś ĩ l a v ě l

šilá/w, -vá *m.l.* dikh ś ĩ l a w l

šilawl/i, -ă *z.l.* mătur/ă, -i *s.f.*

škò/a, -i [-c] *z.l.* dikh ř s k ò l a

šol/ó, -é *m.l.* dikh s ě l ó

šoșój, -á *m.l.* icpur/c, -i *s.m.*

šov kard.ginav. dikh ś o w

šovardeš kard.ginav. șaizeci
num.card.; ~ thaj jekh șai-
 zeci și unu (una), ~ thaj
 duj șaizeci și doi (două),
 ~ thaj trin șaizeci și trei,
 ~ thaj štar șaizeci și patru,
 ~ thaj panž șaizeci și cinci,
 ~ thaj šow șaizeci și șase,
 ~ thaj está șaizeci și șapte,
 ~ thaj oxtó șaizeci și opt,
 ~ thaj nijé șaizeci și nouă.

šov kard.ginav. șase

šow *kard.ginav.* șase *num.*
card. le šovėnėe la (ora)
șase; ~ *šėlā* șase sute; ~
zuralė șase mii.

štar *kard.ginav.* patru *num.*
card. le ~ ėnėe la (ora)
patru; ~ *šėlā* patru sute; ~
zuralė patru mii.

štarvardėš *kard. ginav.* patru-
zeci *num.card.*; ~ *thaj jekh*
patruzeci și unu (una), ~
thaj duj patruzeci și doi
(două), ~ *thaj trin* patru-
zeci și trei, ~ *thaj štar*
patruzeci și patru, ~ *thaj*
panʒ patruzeci și cinci,
~ *thaj šow* patruzeci și șase,
~ *thaj ęftā* patruzeci și
șapte, ~ *thaj oxtó* patruzeci
și opt, ~ *thaj nijė* patru-
zeci și nouă.

šudrōl (*Perf. šudrilās*) *pėšqi*
kėrn. a se răci *vb.refl.*

šukār I. *biparuv. pašn.* fru-
mos, (-oasă, -oși, -oase) *adj.*
II. *adv.* bine; frumos *adv.*

šuklō, -í, -ė, -ė *pašn. act/u,*
(-ă, -i, -e) *adj.*; ~ *ė kras-*
tavėci murături.

šukō, -í, -ė, -ė *pašn. 1.*
usc/at, (-ată, -ați, -ate)
adj. 2. sec. (seacă, seci,
seci) *adj.*

šut *m.l.* oțet *s.n.*

šutōvėl (*Perf. šutilās*)
tr.,pėšqi kėrn. a (se) oțeti;
a se acri *vb.tr.,refl.*

T

t-al [telāl] *prep.* sub;
dedesuptul *prep.*; ~ *o*
kher sub casă.

taj *konž.* dikh *t h a j.*

tatō, -í, -ė, -ė *pašn. cal/d,*
(-dă, -zi, -de) *adj.*

tatōvėl (*Perf. taīlās*) *pėšqi*
kėrn. a se încălzi; a se
încinge *vb.refl.*

texāra *adv.* dimineața, în
timpul dimineții *adv.*

texarín, -á *3.l. diminc/aia, -
ji s.f.*

telál *prep., adv. sub, dede-
subl/(ul) prep., adv.*

tërn/ó, -í, -é, -é *pašn. tânăr,
(~ă, tiner/i, -e) adj.*

tëtëraže *adv. micurca, în
ziua de miercuri adv.*

tir/ó, -í, -é, -é *pésqi sam. al tău,
a ta, ai (ale) tale pron. pos.*

topimé *biparuv.pašn. top/il.
(-ită, -iți, -ite) adj. invar.*

tovér, -á *m.l. secur/e, -i s.f.;
top/or, -oare s.n.*

tõ *pésqi sam. al tău pron. pos.*

trádel (*Perf. tradäs*) *tr.kern.
a trimite vb.tr.; tradäs
ma(n) (el, ea) m-a trimis.*

trandafir/ó, -ura [-ură] *m.l.
trandafir, ~i s.m.*

träil (*Perf. träisardäs*)
bitr.kern. a träi vb.intr.

trända *kard.ginav. treizeci
num.card.; ~ thaj jekh
treizeci și unu (una),
~ tjah duj treizeci și doi
(două), ~ thaj trin treizeci*

*și trei, ~ thaj star treizeci și
patru, ~ thaj pans treizeci
și cinci, ~ thaj šow treize-
ci și șase, ~ thaj está trei-
zeci și șapte, ~ thaj oxtó
treizeci și opt, ~ thaj nijé
treizeci și nouă.*

trebúl (*Perf.;* *Biperf. tre-
búlas*) *bitr., bižen.kern.,
k-o III-to žen. (po but.
k-o jekh.) a trebui; cí tre-
búlas nu trebuia.*

trin *kard.ginav. trei num.
card. ~ šělá trei sute;
~ zuralé trei mii, trinéne
la (ora) trei.*

truś *3.l. sete s.f.; (man) si
man ~ mi-e sete.*

truśúl, -á *m.l. cruc/e, -i s.f.
tu žen.sam. (o II-to ženó, nom.,
jekh.) tu pron. pers.; (akúz.)
tut pe tine, (dat.) túqe tje,
îți, -ți, (Jok.) túec la (în) tine,
(ablat.) túear de (căt)re
tine, de la (din) tine,
despre (prin) tine, (soc.)
túca cu tine, (vok.) tu! tu!*

tumar/ó, -í, -é, -é *pésqi sarn.*
aj pašn. al vostru, (a voas-
tră, ai voştri, ale voastre)
pron., adj. pos.

tumärë *pésqi sarn.aj pašn.*
dikh *t u m a r ó.*

tumé *žen.sarn.* (o II-to ženó,
nom., but.) voi *pron. pers.;*
(*akúz.*) *tumén* pe voi,
vă, vi-, (*dat.*) *tuménqe*
vouă, vă, -vi-, v-, (*lok.*)
tuménøe la (în) voi,
(*ablat.*) *tuménøar* de
(către) voi, de la (din)
voi, despre (printre) voi,
prin voi, (*soc.*) *tuménça*
cu voi, (*vok.*) *tume!* voi!

tumén *žen.sarn.* dikh *t u m é.*

tuménøar *žen.sarn.* dikh
t u m é.

tuménøe *žen.sarn.* dikh
t u m é.

tuménça *žen.sarn.* dikh
t u m é.

tuménqe *žen.sarn.* dikh
t u m é.

tut *žen.sarn.* dikh *t u.*

túøar *žen.sarn.* dikh *t u.*

túøe *žen.sarn.* dikh *t u.*

túça *žen.sarn.* dikh *t u.*

túqe *žen.sarn.* dikh *t u.*

túqe *žen.sarn.* dikh *t u.*

TH

thaj *konž.* și *conj.*

than, -á *m.l.* loc, ~uri; ținut,
~uri *s.n.*

thar, -ă *ž.l.* măse/a, -le *s.f.*

thávdel (*Perf.* thavdäs)

bitr.kern. a curge *vb.intr.*

tha/w, vá *m.l.* ață, ațe *s.f.*

thëm, ~á *m.l.* țară, țări *s.f.*
amaró ~ țara noastră.

thud *m.l.* lapte *s.n.;* *bakrăqo*
~ lapte de oaie.

thul/ó, -í, -é, -é *pašn.* gr/os,
(-oasă, -oși, -oase); gra/s
(-să, -și, -se) *adj.* ~ó *kaší*
buștean.

thut *m.l.* dikh *t h u d.*

thu/w, -vá *m.l.* fum, ~uri
s.n.

U

uc'ó, -í, -é, -é *pašn.* înal't,
(-tă, -ți, -te) *adj.*

uchár *m.l.* cenușă *s.f.*

udár, -á *m.l.* ușă, uși *s.f.*; *le*
~ése la ușă.

ùlic/a, -i [-e] *z.l.* stradă,
străzi *s.f.*; *la* ~áqo al
străzii; *la* ~áœe la stradă.

ungrik'o, -a *pašn.* ungu-
r/esc, (-cască, -ești, -ești)
adj.

urdón, -á *dikh w u r d ó n.*

V

var *z.l.* oară, ori; dată, dăți
s.f.; (*and-o kerimós e*
adverbutne ginavnânqo)
dúj ~ de două ori, *štar* ~
de patru ori *th.a.*

varé- *pref.* (*i forma var*
averé duménça) oare-
pref.; ~ *kaj* oarcunde

(*inv.*), unde va ~so oarc-
care (*inv.*), ce va *th.a.*

vast, -á *m.l.* mână, mâini
s.f. braț, ~e *s.n.*

vástdel (*Perf.* vastdäs)
tr.kern. a ridica *vb.tr.*:
vástde les! ridică-!

veš, -á *m.l.* *dikh v ě š.*

vešesq'o, -i, -e, -e *pašn.* *dikh*
v ě š ě s q o.

věš, -á *m.l.* pădur/e, -i *s.f.*

věšesq'o, -i, -e, -e *pašn.* de
pădure; al, (a, ai, ale)
pădurii *adj.*; *patrín* ~i
frunză de pădure.

vinovimé *biparuv. pašn.* vino-
v/at, (-ată, -ați, -ate) *adj.*

vlin *z.l.* *dikh a v l i n.*

voj *žen.sarn.* (*o III-to ženó,*
z.l., nom., jckh.) ea *pron.*
pers.; (*akúz.*) *la(n)* pe ea,
o [-o]; (*ženit.*) *láj'o, -i -e, -c*
al (a, ai, ale) ei, (*dat.*) *láqe*
ci, îi, -i [-i], (*lok.*) *lăœe* la,
(*în*) ea, (*ablat.*) *lăœar* de la
(*din*) ea, de (către) ea,
(*soc.*) *lăœa* cu ea.

voksimé *biparuv. pašn.*

vops/it, (-itǎ, iți, -ite) *adj.*

vòrb/a, -i [-e] *3.l. cuvânt,*
cuvinte s.n.

vòrta *adv. drept adv.*

von *3en.sarn. (o III-to 3enó,*
m.l. 3.l., nom.but.) ei, ele
pron. pers.; (akúz.) len pe
ei (ele), 3enit. lénq/o, (-i,
-c, -c) al, (a, ai, alc) lor,
(dat.) lénqe lor, le, li
(lok.) lénœe (în) la ci
(ele), (ablat.) lénœar de la
(din) ei (ele), de (cătref) ei
(ele), prin ci (ele).

vow *3en.sarn. (o III-to 3enó,*
m.l., nom.jekh.) el pron.
pers.; (akuz.) lcs pe el, îl,
-l-, (3enit.) lésq/o, (-i, -e, -e)
al (a, ai, ale) lui, (dat.)
lésqe lui, îi, -i- (lok.) lésœe
în (la) el, (ablat.) lésœar
de la (din) el, de (cătref)
el, (soc.) léça cu el.

W

woj *3en.sar. dikh v o j.*

won *3en.sarn. dikh v o n.*

wow *3en.sarn. diklh w o w.*

wurdón, -á *m.l. 1. car,*
~s.n.2. căru/ă, -e s.f. 3.
(p.ext.) mașin/ă, -i s.f.

Z

zäbùn/o, -uri [-ură] *m.l.*
manta, ~le s.f.; bund/ă, -e
s.f.

zelenél *bitr.kern. dikh*
z e l i n é l.

zèle/no, -ja *pašn. verde,*
verzi adj.

zelinél (*Perf. zelinisardäs*)
tr.kern. a înverzi, a face
verde, a colora în verde
vb.tr.

zèlino *pašn. dikh z è l e n o.*

zor/, -ă *3.l. 1. forț/ă, -e s.f.*
2. energi/c, -i s.f. 3.
puter/c, -i s.f.

zum/í, -ă *z.l.* supă, -e *s.f.*; ~i
gurumnăqi supă de vită.

zural/í, -ă [-e] 1. *z.l.* bancnot/ă,
-e de o mie *s.f.* 2.
(*buxlimásøar, kard. ginav.*)
mie (*p.ext.num. card.*).

zural/ó, -í, -é, -é *pašn.* tar/e, -i
adj., puternic, (~ă, ~i, ~e)
adj.

Ž

žeb, -á *z.l.* buzunar, ~e *s.n.*

židov/o, -i *m.l.* (*pur., pejor.f.*)
evre/u, -i, jidov, ~i *s.n.*
(*înv., peior.*).

žilt/o, -e [a] *m.l.* ban~i (gal-
beni) *s.m.*

žoãrd/a, -i [-e] *z.l.* [rov/í,
-ă] nui/a, -ele *s.f.*

žòk/o, -uri [-ură] *m.l.* joc, ~uri
s.n.

žudek/àta, -ăci *z.l.* jude-
c/ată, -ăqi *s.f.*

žùg/o, -uri [-ură] *m.l.* jug,
~uri *s.n.*

žuvind/ó, -í, -é, -é *pašn.* viu,
(vie, vii, vii) în viață *adj.*

3

3al (*Perf. gëläs, (m.l.jekh.)*
gëló, (*z.l.jekh.*) gelí,
(*m.z.l., but.*) gclé) *bitr.*
kern. a merge, a se duce;
3a! [tar]! mergi!, du-te!

3amutr/ó, -é *m.l.* giner/e, -i
s.m.

3anél (*Perf. 3angläs*) *tr.kern.,*
bitr.kern. a ști, a cunoaște;
çi 3anáw nu știu.

3i *prep.* până; ~ *kheré* până
acasă.

3ukél, ~á *m.l.* câin/e, -i *s.m.*

3uvl/í, -ă *z.l.* 1. nevastă,
neveste *s.f.* 2. muier/e, -i
s.f. 3. femeie, femei *s.f.*

3uw, ~ă [á] *z.l.* păduch/e, -i,
s.m.

Perifraze concepute de Ioan Cibu pentru unele
cuvinte (inexistente sau pierdute în respectivul
dialect căldărăresc), inserate în micul
„Dicționar româno-țigan”
(Sebeș-Alba, 1932, 32 p).

aliniați-vă! ačhén tumé *la*
rînd! [„Rămâneți la rând!”].

amorțit éi maj zanél léșoar
[„nu mai știe de el”].

apăcios phărdó [pherdó] *de*
paji [„plin de apă”].

baionetă čhurí barí [„cuțit
mare”].

băcănie khér kaj kápătíl te ki-
nél xabén [„casă unde apă-
tă să cumpere mâncare”].

bătăuș manús kaj kamél te
marél pe avreča [„om care
vrea să se bată cu altu”].

brumă paji p-i čăr [„apă pe
iarbă”].

brutar kodo kaj kéréł manró
[„cel care face pâine”].

bucătar kodo kai kéréł xabén

[„cel care face mâncare”].

buștean kašt thuló [„lemn
gros”].

catacombă khér t-al i phuw
[„casă sub pământ”].

cărunt parnó p-o šéró [„alb
pe cap”].

cercetez (cu) zaw te dikhaw so
kéréł [„merg să văd ce face”].

ciorovțe phabénga šukilé
[„mere acre”].

colporteur kodo kaj bikinél
lilá [„cel care vinde docu-
mente (scrisori)”].

Creator kodo kon [savó]
mukhlás se, se so dikhél
o manús [„cel care a
lăsat tot, tot ce vede
omul”].

- cuptor** bow an-o kaj kërën manró [„cuptor în care fac pâine”].
- dascâl** sikhiló, kodó kaj sí-kavél ol éhaworé(n) [„învăţat, cel care îi învaţă pe copii”].
- drumar(iu)** kodo kaj lachâréł o drom [„cel care repară drumul”].
- factor** (poştal) kodo kaj mungêrél [ningêrél] e pôšta *dení* [diní] ánear jekh gaw an-o avér gaw. [„cel care duce pošta dintr-un sat într-altul”].
- falimentat** áchilás éórró [„a rămas sărac”].
- filantrop** manús kaj se del le avér kaj sîn maj éórré [„om care dă tot altora care sunt mai săraci”].
- galantar** e felástra la boltáec [„ferestra la prăvălie”].
- gospodar** manús barvaló [„om bogat”].
- gulaş** xabén thuló [„mân-care grasă”].
- gută** o rrat éi maj sal [„sângele nu mai curge”].
- habar** gînduri but [„multe gânduri”].
- hâlă** than an-o kaj kërën žòko [„loc în care fac dans”].
- har** kaná boldinevéł e Del, sí les hâr[o] [„când botcază Dumnezeu, el are har”].
- hartă** e mąpa le inžinerósqi [„mapa inginerului”].
- hoaşă** e romní kaj éórdás [„şigancă (femeie) care a furat”].
- hohot** muj baró [„gură mare”].
- holbură** balvål barí [„vânt mare”].
- holt** [cf. magh. *holt* „mort”] muló khandinó [„mort împuţit”].
- ignorant** kodó kaj éi zanél khanéi [„cel care nu ştie nimic”].

incendiu jag bari phaból
 andr-o gaw (fòro) [„foc
 mare arde în sat (oraş)“].
jeli fal lésqe nasúl [„îi este
 rău (lui)“].
jibipari kodó kaj kinél
 gurumnén but thaj trádel
 [len] dur [„cel care
 cumpără multe vite și le
 trimite departe“].
lighean cǎró an-o kaj xalavél
 pe ol rraj [„vas în care se
 spală domnii“].
nebul na-i les godí [„nu are
 minte“].
necrolog vésťe kǎ mulās
 [„veste că a murit“].
ocnǎ jekh xǎw t-al i plajín
 kǎoar ankhaladén ol
 manús lon thaj angǎr thaj
 vi avér butǎqǎ [„o groapă
 (gaură; grotă) sub munte,
 de unde scot oamenii
 sare, cărbunc și altele de
 lucru“].
oculist dǎftoro kaj prinzenél
 e boala la jakháœ [„doc-

torul care cunoaște boala
 la ochi“].
olar kodó kaj kǎrcél pirí [„cel
 care face oale“].
opǎcit kerdiló te na ǎal íto, te
 ǎal lokhés [„făcut să nu
 meargă repede, să
 meargă ușor“].
orășean manús kaj besél an-
 o fòro thaj sǐ les khēr an-
 o fòro [„om care stă
 (locuiește) la oraş și are
 casă în oraş“].
pǎdurar(iu) kodó kaj pǎzil
 o vés [„cel care păzește
 pădurea“].
rabat kaná kinés duj anrē pe
 duj thaj palá kodé kinés
 deş anrǎ pe oxtób lejí, na-
 i kadé kǎ cí kindǎn
 kodól-ol deş anrǎ pe deş
 lej- kǎ pe oxtób?; cí sas
 jekh lew o kotór, sas maj
 lésne kodolá ol duj lejí
 dení. Deş so ačhilās sǐ
 rabǎto [„când cumperi
 două ouă pe doi lei și după

asta cumperi zece ouă pe opt lei, nu-i așa că nu ai cumpărat aceste zece ouă pe zece lei și că pe opt?; deci nu a fost un leu bucată, a fost mai degrabă doar în cazul celor doi lei dați anterior pe cele două ouă. Cei zece ce au rămas repre-zintă rabat”].

răscruce (de drumuri) ol dromă zan jekh pe avér [„drumurile merg unul pe altul”].

superior maj baró, mai sik-iló [„mai mare, mai deștept”].

șef șéró maj baró [„cap mai mare”].

tacâmuri roj thaj *furkulica* [„lingură și furculiță”].

trufandale ol legùmi kaj baròln *dintî i* an-e bar [„legumele care cresc dintâi în grădină”].

țellnă phuw cǎrǎça [„pământ cu iarbă”].

țesătură *pınza* khērésqi [„pânză de casă”].

zace ačhél an-o pàto [„rămâne în pat”].

Motto: Învață la tinerețe,
Că-i bine la bătrânețe!
Síkáv le tĕrnimásœe,
Kă sĭ mištó le phurimásœe!

Postfață*

După ce am auzit, din diferite părți și locuri, că unor oameni le-a folosit în viață având puțină cunoștință de limba țigănească am zis că-i bine să știe omul cât de multe.

Popoarele culte nu disprețuiesc limba sau dialectul străin, ci le învață. Anume, poporul german, fiind în timpul războiului mondial pe front contra României, iar locul pe care se războiau fiind ocupat de mulți români, și-a făcut dicționar germano-român, ca să știe germanul ce vorbește românul.

Atunci, să ne întrebăm, astăzi, de câți ani avem țigani în țară și n-am știut ce vorbesc, fiindcă limba lor ne este străină multora din noi?

Eu, autorul acestei lucrări, am muncit cu deplină încredere la ea, năzuind că va fi folositoare. Bineînțeles că fructul ei nu se așteaptă astăzi. Dar nici să așteptăm ca în ziua în care ne

* În ediția originală, textul de față (reactualizat de noi) apare ca *Prefață*.

dăm scama de ignoranța noastră să căutăm să cumpărăm cartea! Căci o să pășim ca acel om care, pierzând calea printr-o pădure, ducând cu sine un purcel într-un sac dezlegat, până s-a uitat pe hartă, i-a fugit purcelul! A găsit calea, dar a pierdut purcelul.

Sebeș, în luna aprilie 1932

IOAN CIBU

Pagină din *Dicționarul româno-țigănesc*
a lui Ioan Cibu

biserică — căngărete	călt — sichillo
biserică — căngărete	căltare — ancisto p'ograst
blăstăma — deasarmăie	cal — grast
bogat — barvâo	cal — grast
boğată — barvall	calul — o grast
bocăute — căr cai căpătîl	cali — ol grastî
{te chines chabén	car — urdon
blond — parno	cară — urdona
blondă — parni	curte — viin
brnă — brado	curat — șnear
boțk (colă) — braghi	cunosc — prijenau
bătăuș — manuș cai se	cunoștil — prijenes
{camel te mară pe aver	cunoaște — prijenel
bandit — c'or (hoț)	cruce — trușul
berbec — berbeco	crucșere de drumuri —
bucătar — codo cai cărăi	ol druma jan iec
{clabén	pe aver
bătălie — marimos	cuplor de copt pâne —
baionetă — șuri baro	hou an'ô cai cărăi
brevetă — dirpidji	manro
C	cătră — caring
cap — șero	cărpă de nas — cosnoni
cade — șerăi	cărne — juclî
a căzut — peles	cașine — năncărăi
caiet — bl (caieto)	cumpăr (târguțu) — chinau
carte — lil	cumperi — chines
cășit — ila	cumpără — chinel
cărunt — parno pe șero	carne — mas
cald — tîț	cărnaș — goi
	călt — sichilo

Cuprins

Prefață	5
Precizări în legătură cu maniera de redactare și de utilizare a celor două <i>Dicționare</i>	11
Alfabetul limbii rromani (țigănești)	15
Abrevieri românești și semne	20
Rromani gramatikani terminologia and-i xarni forma aj redakciaqe semnorre	22
Dicționar român-rrom (căldărăresc), realizat de Gheorghe Sarău și Corneliu Colceriu pe baza materialului extras din lucrarea lui Ioan Cibu (<i>Dicționar româno-țigan</i> , ediția I, 1932, Sebeș-Alba, 32 p.)	27
Dicționar rrom (căldărăresc)-român, realizat de Gheorghe Sarău și Corneliu Colceriu [prin inversarea materialului lexical din „dicționarul român-rrom (căldărăresc)"]	91
Perifraze concepute de Ioan Cibu pentru unele cuvinte (inexistente sau pierdute în respectivul dialect căldărăresc), inserate în micul „ <i>Dicționar româno-țigan</i> ”	133
Postfață	137
Reproducerea unei pagini din „ <i>Dicționarul româno-țigan</i> ” al lui Ioan Cibu	139

SIRIOTEA UNIVERSITĂȚII DE LIMBILE
INVENTAR CÂNTI NR. 33.368

LUCRĂRI APĂRUTE:

Gheorghe Sarău
Mic dicționar RROM-ROMÂN, 1992

Petre Copoiu
RROMANE PARAMIÇA
POVEȘTI ȚIGĂNEȘTI, 1996

Dr. C.Ș. Nicolăescu-Plopșor
PARAMISĂ HAJ GILĂ RROMANÉ
POVEȘTI ȘI CÂNTECE RROME, 1997

ÎN CURS DE APARIȚIE:

Heinrich Wlislöcki
DIE SPRACHE DER TRANSSILVANISCHEN
ZIGEUNER.

Barbu Constantinescu
PROBE DE LIMBA ȘI LITERATURA ȚIGANILOR

Gheorghe Sarău
RROMII, INDIA ȘI LIMBA RROMANI

Bun de tipar: 18.05.1998; Format: 32/70x100;
Coli editoriale: 6,752; Coli tipar: 5; Apărut 1998.